

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Současný vliv Číny ve vybraných afrických zemích

(Angola, Nigérie)

Diplomová práce

Autor: Lucie Waberžinková
Studijní program: N6701 - Politologie
Studijní obor: Politologie - africká studia
Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lenka Špičánová, Ph.D.

Hradec Králové, 2019

Zadání diplomové práce

Autor:	Lucie Waberžinková
Studium:	F16NP006B
Studijní program:	N6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie - africká studia
Název diplomové práce:	Současný vliv Číny ve vybraných afrických zemích (Angola, Nigérie)
Název diplomové práce AJ:	Current influence of China in selected african states (Angola, Nigeria)

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Podstatou diplomové práce je zkoumání současného vlivu Číny ve vybraných afrických zemích, kterými jsou Angola a Nigérie. Práce bude časově vymezena od roku 2000, kdy vzniklo Fórum čínsko-africké spolupráce, do roku 2018. Práce si klade za cíl porovnat přístup Číny k daným státům a také zjistit, zda a proč se jejich spolupráce liší. Diplomová práce bude zpracována metodou případové studie, která je jednou z metod kvalitativního výzkumu. Zároveň bude použita synchronní komparace z důvodu srovnání odlišného přístupu Číny k daným státům v období od roku 2000 do roku 2018. Komparační kritéria lze rozdělit do pěti oblastí, tedy do oblasti ekonomické, sociální, kulturní, politické a bezpečnostní. V ekonomické oblasti bude sledována podpora spolupráce například v oblasti ocelářského průmyslu a ropného průmyslu, investic, vzájemného obchodu. V oblasti sociální bude zkoumána humanitární pomoc, zejména v sektorech zdravotnictví a vzdělávání. V politické oblasti bude analyzována politika nevměšování se a politika vzájemných diplomatických vztahů. V rovině bezpečnostní bude zkoumána spolupráce v oblasti obrany a zásobování zbraněmi. V poslední oblasti budou zkoumány kulturní vazby a formy stipendijních pobytů v zahraničí. Základní vztah Angoly, Nigérie a Číny bude vyobrazen pomocí tzv. SWOT analýzy (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), ve které budou znázorněny silné a slabé stránky ekonomiky těchto zemí a Číny a současně možné příležitosti a hrozby pro tyto země.

Adem, Seifudein. 2010. „The Paradox of China's Policy in Africa.” *African and Asian Studies*, 334-355. Brautigam, D. 2010. *The Dragon's Gift: The Real Story of China in Africa*. Oxford and New York: Oxford University Press. Haroz, David. 2011. „China in Africa: Symbiosis or Exploitation?” *The Fletcher Forum on World Affairs*, 65-88. Suchánek, Jiří. 2013. „Hodnotová východiska energetických strategií Číny a EU v Africe.” *Mezinárodní vztahy* 48, 50-69. Tull, Denis M. 2006. „China's engagement in Africa : scope, significance and consequences.” *The Journal of Modern African Studies*, 459-479. Taylor, Ian. 2006. „China's oil diplomacy in Africa.” *International Affairs*, 937-959. Taylor, Ian. 2007. „China's Relations with Nigeria.” *The Round Table*, 631-645. Wei, Liang. 2012. „China's Soft Power in Africa: Is Economic Power Sufficient?” *Asian Perspectives*, 36, 667-692. Záhořík, Jan. 2010. *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny.

Garantující pracoviště: **Katedra politologie,
Filozofická fakulta**

Vedoucí práce: **Mgr. et Mgr. Lenka Špičánová, Ph.D.**

Datum zadání závěrečné práce: **23.6.2016**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně (pod vedením vedoucí práce Mgr. et. Mgr Lenky Špičanové, Ph.D.) a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne 22. 4. 2019

Podpis:

Anotace

WABERŽINKOVÁ, LUCIE. *Současný vliv Číny ve vybraných afrických zemích (Angola, Nigérie)*. Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2019, 83 s. Diplomová práce.

Podstatou diplomové práce je zkoumání současného vlivu Číny ve vybraných afrických zemích, kterými jsou Angola a Nigérie. Práce bude časově vymezena od roku 2000, kdy vzniklo Fórum čínsko-africké spolupráce, do roku 2018. Práce si klade za cíl porovnat přístup Číny k oběma státům a také zjistit, zda a proč se jejich spolupráce liší. Diplomová práce bude zpracována metodou případové studie, která je jednou z metod kvalitativního výzkumu. Zároveň bude použita synchronní komparace z důvodu srovnání odlišného přístupu Číny k daným státům. Komparační kritéria lze rozdělit do pěti oblastí, a to do oblastí ekonomické, sociální, kulturní, politické a bezpečnostní. V ekonomické oblasti bude sledována podpora spolupráce například v oblasti ropného průmyslu, investic či vzájemného obchodu. V oblasti sociální bude zkoumána humanitární pomoc, zejména v sektorech zdravotnictví a vzdělávání. V politické oblasti bude analyzována politika nevměšování se a vzájemné diplomatické vztahy. V rovině bezpečnostní bude zkoumána spolupráce v oblasti obrany a zásobování zbraněmi. V poslední oblasti budou zkoumány kulturní vazby a formy stipendijních pobytů v zahraničí.

Základní vztah Angoly, Nigérie a Číny bude vyobrazen pomocí tzv. SWOT analýzy (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), ve které budou znázorněny silné a slabé stránky spolupráce těchto zemí a Číny a současně možné příležitosti a hrozby pro tyto země.

Klíčová slova: Čína, Angola, Nigérie, měkká síla, čínsko-africká spolupráce

Annotation

WABERŽINKOVÁ, LUCIE. *Current influence of China in selected african states (Angola, Nigeria)*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2019, 83 pp. Diploma Thesis.

The objective of the thesis is to examine the current influence of China in selected African countries, which are Angola and Nigeria. The work will be limited in time from 2000, when the Forum of Sino-African Cooperation was established, until 2018. The aim of the thesis is to compare China's approach to the states and to find out if and why their cooperation is different. The diploma thesis will be processed by the case study method, which is one of methods of qualitative research. At the same time, a synchronous comparative analysis will be used to evaluate China's different approach to both countries. Comparative criteria can be divided into five areas, including economic, social, cultural, political, and security sphere. In the economic sphere, we will assess the cooperation, for example, in oil industry, investments and mutual trade. In the social area, humanitarian aid will be examined, particularly in the health and education sectors. In the political sphere, the policy of non-interference and mutual diplomatic relations will be analyzed. In the area of security, cooperation on defense and arms supply will be assessed. In the last area, cultural links and forms of scholarships abroad will be explored.

The basic relationship between Angola, Nigeria and China will be depicted using so-called SWOT analysis (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), which will illustrate the strengths and weaknesses of the cooperation between the countries as well as potential opportunities and threats.

Keywords: China, Angola, Nigeria, soft power, China-Africa cooperation

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní Mgr. et. Mgr. Lence Špičanové, Ph.D. za její cenné rady, ochotu a mimořádnou trpělivost, které mi při zpracování poskytla. Poděkování patří rovněž mým nejbližším, bez jejichž obětavé podpory by práce nikdy nevznikla.

Obsah

1.	ÚVOD.....	1
2.	TEORETICKÝ RÁMEC.....	7
2.1	KONCEPT MOCI.....	7
2.2	SOFT POWER A HARD POWER.....	8
2.3	ZDROJE SOFT POWER.....	12
2.3.2	POLITICKÉ HODNOTY.....	13
2.3.3	ZAHRANIČNÍ POLITIKA.....	14
2.3.4	EKONOMICKÉ ZDROJE.....	15
2.3.5	SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY NYEOVA KONCEPTU.....	15
2.5.1	PEKINGSKÝ KONSENSUS.....	18
2.5.2	ČÍNSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA.....	21
2.5.3	ČÍNSKÁ CIVILIZACE.....	21
2.6	EKONOMICKÁ MOC ČÍNY V AFRICE A JEJÍ DOPADY.....	22
2.7	SOUHRN TEORETICKÉ ČÁSTI.....	26
3.	ANALÝZA Vlivu ČÍNY VE VYBRANÝCH ZEMÍCH.....	27
3.1	ANGOLA	27
3.1.1	EKONOMICKÁ ROVINA.....	28
3.1.2	SOCIÁLNÍ ROVINA	34
3.1.3	POLITICKÁ ROVINA.....	37
3.1.4	KULTURNÍ ROVINA.....	40
3.1.5	BEZPEČNOSTNÍ ROVINA.....	40
3.2	SWOT ANALÝZA ČÍNY A ANGOLY.....	41
3.3	NIGÉRIE.....	47
3.3.1	EKONOMICKÁ ROVINA.....	47
3.3.2	SOCIÁLNÍ ROVINA.....	53
3.3.3	POLITICKÁ ROVINA.....	55
3.3.4	KULTURNÍ ROVINA.....	58
3.3.5	BEZPEČNOSTNÍ ROVINA.....	59
3.4	SWOT ANALÝZA ČÍNY A NIGÉRIE	61
4.	KOMPARACE PŘÍSTUPU ČÍNY K VYBRANÝM ZEMÍM.....	66
5.	ZÁVĚR.....	70

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	73
PRAMENY.....	74
LITERATURA.....	78

1. ÚVOD

V posledních letech rapidně vzrostl zájem Číny o Afriku. Za tímto vývojem můžeme hledat zejména ekonomické a diplomatické faktory. Hospodářský růst Číny v posledních dvou desetiletích dosáhl průměrně 10 % ročně a Čína tak musela hledat nové zdroje a místa pro své produkty. Čína tak např. dováží 30 % ropy z Afriky, a to hlavně ze dvou zemí, Angoly a Súdánu. Její expanze začala již v polovině 90. let 20. století, ale pozornost světové veřejnosti si získala až kolem roku 2000, kdy se naplno projevil nejen její obrovský ekonomický růst, ale např. i její těžební projekty, které byly uskutečněny v Zambii a Súdánu, v jejichž souvislosti byla znatelná i jistá emigrace čínských obyvatel do Afriky (Michalek 2007: 69).

Vstup Číny na africkou půdu však nebyl bez problémů. Podle čínských představitelů byl největším problémem pozdní vstup na trh. Dle vyjádření Ředitele China National Offshore Oil Corporation nebylo snadné hledat nové projekty, zejména proto, že všechna dobrá naleziště ropy byla již využívána a pro Čínu jako nového aktéra nebylo lehké se prosadit. Tento problém byl částečně vyřešen strategií „go-out“. V této strategii jde zejména o výhodné finanční půjčky, které jsou poskytovány investičními a obchodními bankami. Tyto půjčky jsou financovány především z Export-import Bank of China nebo China Development Bank, což jsou instituce důležité pro čínsko-africkou spolupráci. Tato strategie má tři fáze. První fáze spočívá v navázání diplomatických vztahů. V druhé fázi probíhá nákup práv na těžbu surovin výměnou za příslib pomoci a půjček. V poslední fázi probíhají infrastrukturální projekty vytvářené čínskými firmami, které z nich mají zisky. V případě nutnosti Čína může poskytnout i politickou a vojenskou pomoc v podobě mezinárodní ochrany a dodávek zbraní či vojenských expertů (Suchánek 2009: 54-56). Je však nutné zdůraznit, že Čína poskytuje africkým zemím také humanitární pomoc, zejména v oblastech zdravotnictví a vzdělávání, ačkoliv ne v takovém rozsahu jako USA či EU. Tato skutečnost ale značně zlepšuje „image“ Číny v mezinárodním prostředí. Podle některých expertů to dělá proto, aby získala přístup k nerostným surovinám a získala tak jejich zajištění. Za pomoc jsou i považovány půjčky a infrastrukturální investice. V minulých letech až 70 % infrastrukturálních investic poskytovala Angole, Nigérii, Etiopii a Súdánu, což jsou většinou státy bohaté na ropu. Na druhou stranu je nutné dodat, že se Čína podílí

na mírových misích finančně i personálem, a to i ve státech, kde surovinové zájmy nemá (Suchánek 2013: 55).

Tématem této diplomové práce je zkoumání současného vlivu Číny ve vybraných afrických zemích, kterými jsou Angola a Nigérie. Tyto a další země afrického kontinentu jsou pro Čínu atraktivní, zejména kvůli zdrojům nerostných surovin. Jejich prostřednictvím si Čína může zachovat své postavení země s druhou největší ekonomikou světa¹ a zároveň si tak udržet svoji pozici nejvíce rostoucí mocnosti. Mohlo by se zdát, že Čína bude Afriku využívat pouze pro svůj prospěch. Skutečnost je ale taková, že usiluje o vzájemně prospěšný vztah pro obě strany. Tuto tzv. win-win kooperaci definovali čínští představitelé. V jejím základu je zřejmé, že vztahy Číny a afrických států jsou založeny na základě vzájemné výhodnosti. Win-win spolupráce souvisí s politikou nevměšování se do vnitřních záležitostí konkrétní země, což je důležité hlavně v africkém prostředí. Dalším příkladem win-win partnerství, je skutečnost, že Afrika exportuje do Číny své bohatství, ale na druhou stranu získává od Číny know-how, které ve velké míře přispívá k celkovému rozvoji Afriky. Jsou zde, ale i negativní stránky vzájemné spolupráce a to například přítomnost čínských výrobků na afrických trzích, které znesnadňují možnost produktivnějšího podnikání anebo výše zmíněná čínská politika nevměšování se do vnitřních záležitostí afrických zemí, která nenapomáhá, ani nijak nezlepšuje záležitosti týkající se otázek lidských práv (Naidu 2007: 41).

Za historický milník ve vztazích obou regionů je považována Bandungská konference, která proběhla v roce 1955. Sešlo se zde 29 afrických a asijských zástupců. Za cíl si konference kladla vyřešení postavení afroasijských zemí v bipolárním světě, dále pak navázání vzájemné spolupráce, vyřešení problémů spojených s chudobou nebo řešení komplikací v procesu dekolonizace. Na programu byly také otázky kolonialismu, imperialismu a hegemonistického postavení Západu. Díky této konferenci vytvořily přítomné státy svazek nezúčastněných, přičemž došlo k upevnění ekonomické a kulturní spolupráce. Po tomto prvním a dodnes památném setkání následovalo strategické partnerství, které se vymezovalo vůči Západu a zahrnovalo nejen ekonomickou a kulturní spolupráci, ale i politickou, vojenskou a hospodářskou solidaritu (Michalek 2007: 70).

¹ World Bank. Gross domestic product 2015.

K vybrání tématu studentku inspirovala skutečnost, že Angola a Nigérie jsou hlavními africkými partnery Číny z hlediska dovozu ropy a zároveň zaujímají nejvyšší podíl obchodu zboží s Čínou (Záhořík 2010: 112). Důležitým byl také fakt, že čínský ekonomický růst je v poslední době nejvíce skloňovaným tématem světových politiků, ekonomů, ale i bezpečnostních analytiků a expertů. Stejně tak i její soupeření o nerostné suroviny po celém světě, je jedním z hlavních témat bezpečnostních diskuzí. Dalším důvodem byla snaha o získání informací a následné srovnání odlišného přístupu Číny k daným státům a kromě jiného především aktuálnost a atraktivnost dané problematiky.

Práce bude časově vymezena od roku 2000, kdy vzniklo Fórum čínsko-africké spolupráce, které mělo vést k vzájemné podpoře rozvoje, ekonomickému růstu a přátelským vztahům, do roku 2018, kdy se v Pekingu konala sedmá ministerská konference fóra o spolupráci mezi Čínou a Afrikou (FOCAC; Yu-Shan 2018). Práce si klade za cíl porovnat přístup Číny k daným státům a odpovědět na výzkumnou otázku, která zní: Jak a proč se liší přístup Číny k jednotlivým zemím? Z tohoto hlediska je přístup Číny k vybraným zemím nejprve popsán v různých oblastech. Za tímto účelem jsou data zemí zpracována metodou případové studie, tzv. process-tracingem, který je jednou z metod kvalitativního výzkumu. Cílem je dokázat, jakým způsobem a proč funguje čínská strategie soft power v případě daných zemí a vysvětlit kauzalitu na základě identifikace a empirického doložení kauzálního mechanismu. Úkolem je tedy ověřit, zda uvažovaný kauzální mechanismus vysvětluje zkoumaný případ. Následně je použita komparace, která nám umožní odpovědět na výzkumnou otázku. Komparativní metoda vychází ze srovnání dvou či více jednotek a jejím předpokladem je přesnost předešlých metod - pozorování, popisu a měření (Karlás 2008: 62). O to důležitější je provést pečlivou analýzu jednotlivých států (jejich parametrů).

V diplomové práci je použita komparace synchronní z důvodu srovnání odlišného přístupu Číny k daným státům, a to v chronologickém sledu od roku 2000 do roku 2018. Komparační kritéria lze rozdělit do pěti oblastí, tedy do oblasti ekonomické, sociální, politické, kulturní a bezpečnostní. V ekonomické oblasti bude sledována podpora spolupráce například v oblasti ropného průmyslu, investic a vzájemného obchodu. V oblasti sociální bude zkoumána humanitární pomoc, zejména v sektorech zdravotnictví a vzdělávání. V politické oblasti bude analyzo-

vána politika nevměšování se a politika vzájemných diplomatických vztahů. V rovině kulturní budou sledovány kulturní vazby a formy školních výměnných programů. V poslední rovině bude zkoumána spolupráce v oblasti obrany a zásobování zbraněmi. Základní vztah Angoly, Nigérie a Číny bude vyobrazen pomocí tzv. SWOT analýzy (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), ve které budou znázorněny silné a slabé stránky jednotlivých rovin zkoumaných zemí a současně možné příležitosti a hrozby.

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola je obecným úvodem. Druhá kapitola je teoretická, popisuje obecný vztah Číny k zemím Afriky. V této kapitole je popisován koncept moci různými zahraničními autory, kteří zároveň poukazují na problémy s jeho určením. V dalších podkapitolách je definována soft (měkká) a hard (tvrdá) moc. Tyto pojmy byly definovány profesorem Harvardské univerzity Josephem Nye (Nye 2011: 84). Důvodem vybrání „měkké moci“ v teoretické části práce byl fakt, že pojem soft power byl v Číně velmi kladně přijat a stal se, alespoň tedy z pohledu této země, důležitou součástí zahraniční politiky. Soft power podle Nye představuje schopnost jednoho aktéra ovlivnit chování ostatních bez využití vojenských prostředků či ekonomických nástrojů, pouze s využitím své atraktivity a přitažlivosti vlastní politiky a myšlenek pro druhou stranu. Tato teorie naznačuje nezbytnost využití prostředků soft power v zahraniční politice, aby Čína mohla zůstat globální mocností (Young et al. 2008: 455). Měkká moc, tedy soft power vychází zejména ze tří zdrojů. Prvním je tzv. Pekingský konsensus, tedy čínský ekonomický rozvojový model (Kurlantzick, 2007: 44). Druhým je čínská zahraniční politika v duchu tzv. peaceful rise a peaceful development. Třetí zdroj představuje čínská civilizace (Young et al. 2008: 455). Dalšími zdroji soft power může být ale i například angažovanost v mezinárodních organizacích nebo celková snaha o zlepšení „image“ v celosvětovém měřítku (Worm 2010: 69-89). Ačkoliv se může zdát, že teorie měkké moci je jistým projevem nekolonialismu, stále je víc než zřejmé, že vzájemný vztah je spíše založený na důvěře a vzájemném pochopení. Tato část je rovněž věnována aplikaci čínské soft power na rozvojové země. Autorka nejprve zasadí význam soft power do politického kontextu a analyzuje základní body čínské zahraniční politiky. Autorka se pokusí vystihnout a zdůvodnit význam soft power z pohledu Číny a analyzovat koncepce, ze kterých pojetí čínské moci vychází. Je zde rov-

něž okrajově definována hard power, která spočívá v ekonomické a vojenské převaze. Dalším hlavním úkolem této části práce je vymežit a podrobně popsat zdroje čínské soft power, jež Nye dělí do tří základních kategorií – kulturu, politické hodnoty a zahraniční politiku. Dílčím cílem této kapitoly bude vynést závěr, je-li možné americký teoretický koncept uplatnit v africkém kontextu. Třetí kapitolu tvoří empirická část textu a obsahuje případové studie dvou vybraných zemí, a to Angoly a Nigérie. Empirická část je členěna do podkapitol zahrnujících pět oblastí výzkumu (ekonomická, sociální, politická, kulturní a bezpečnostní oblast), ve kterých se již zaměříme na konkrétní vliv Číny a ten dále kvantifikujeme. Na konci každé kapitoly je znázorněna SWOT analýza, kde jsou vyobrazeny silné a slabé stránky vzájemné spolupráce. Čtvrtá kapitola je analytická část textu, která si klade za cíl zjistit, zda a proč se přístup Číny k oběma zemím liší. Základem analýzy je srovnání jednotlivých oblastí. Poslední kapitolu práce bude tvořit závěr. Bude v něm obsaženo celé shrnutí a vysvětlení problematiky vztahů mezi Čínou a vybranými zeměmi. Na základě těchto informací si studentka odpoví na výzkumnou otázku, kterou si položila na začátku práce. Literaturu můžeme rozdělit do tří kategorií. První z nich jsou monografické publikace, jedná se především o knihy, brožury a další jednorázově vydávaný materiál. Další jsou seriálové publikace, zahrnující především odborná periodika (časopisy). Poslední skupinou jsou elektronické databáze, které studentce umožňují přístup k elektronickým časopisům, knihám a publikacím.

Vzhledem k neznalosti čínského jazyka a přístupu čínských úřadů k úmyslnému zadržování informací stran statistik a dat, jež jsou považována za tajná a tudíž nepřístupná veřejnosti, se autorka zaměřila nejvíce na anglickou, ale i českou literaturu. Díky zvýšení zájmu o tuto oblast se rozšířil i počet periodik a odborných článků, ze kterých studentka čerpá. Z české literatury jsou použity informace zejména z knih *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace* od Jana Záhoříka nebo z knihy *Vzestup Indie a Číny: přichází asijské století?* od skupiny autorů pod vedením Rudolfa Fürsta. Dalším přínosným článkem, který napomáhá studentce k lepšímu pochopení tématu v oblasti současné energetické strategie Číny v Africe, jinak zvané „go-out“ strategie, je článek *Hodnotová východiska energetických strategií Číny a EU* od Jiřího Suchánka. Naopak v anglické literatuře je čerpáno z článků a knih autorů Bonnie S. Glaserové a Melissy E.

Murphyové. Jedná se například o článek *Soft power with chinese characteristics*, které pomohl studentce porozumět čínskému konceptu měkké moci v africkém prostředí. Dále z publikací Deborah Brautigam, jež se čínskému angažmá v Africe věnuje od roku 1983. Dalším důležitým autorem je Joseph Nye a jeho dílo *Soft power: The Means to Success in World Politics*, kde rozpracovává koncept soft power. Ten je aplikován rovněž v teoretické části práce. Oponující postoje v dílech Todda Halla nebo Helge Rønninga na Nyův koncept moci pomohly získat komplexnější představu o dané problematice. Základní data s kvantitativními údaji, jako jsou obchodní bilance, ekonomický růst a další ekonomické ukazatele, jsou převzaty z internetových stránek WITS (World Integrated Trade Solution), Fóra pro čínsko-africkou spolupráci (Forum on China-Africa Cooperation), Africké rozvojové banky (African Development Bank) nebo Jihoafrického institutu pro mezinárodní vztahy (South African Institute of International Affairs). Další informace byly získány i z oficiálních stránek institucí, například OECD², AU³, UNCTAD⁴ atd., ale i z oficiálních stránek čínské vlády a ministerstev již zmíněných afrických zemí.

² Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

³ Africká unie.

⁴ Konference OSN o obchodu a rozvoji.

2. TEORETICKÝ RÁMEC

V teoretické části práce je nejprve analyzován Nyův koncept moci, který se skládá ze dvou složek: soft power a hard power. Ačkoliv se jedná o specifické složky moci, je nejprve definována i samotná moc v mezinárodních vztazích a problémy s jejím určením, včetně historického hlediska. Pozornost je potom zaměřena na zdroje hard power a ve vyšší míře soft power, jejich fungování, nástroje a limity. Tyto složky jsou obecně použity ve vztahu k africkým zemím.

2.1 KONCEPT MOCI

Moc je zásadním tématem pro studium světové politiky a mezinárodních vztahů. Tento pojem prochází neustálým vývojem, získává obsah a celou řadu definic, protože se doposud nepodařilo vytvořit jednotnou formulaci. Toto tvrzení potvrzuje i hlavní představitel postklasického realismu Robert Gilpin, který tvrdí, že moc je nejvíce problematickým konceptem v mezinárodních vztazích (Gilpin 1981: 13). Na problémy s definováním moci poukazuje i Šárka Waisová, která konstatuje, že problémy definice moci přetrvávají zejména kvůli tomu, že moc aktéra sama o sobě neexistuje a definovat jí je možné až při porovnání s moci ostatních (Waisová 2009: 63). Přestože se s určením definice moci setkáváme již ve starověku v dobách Platóna a Aristotele, nejvíce přijatelným se stalo až pojetí moci německého sociologa Maxe Webera publikované počátkem 20. let minulého století. Max Weber chápal moc jako možnost rozhodovat o chování jiných aktérů, a to i proti jejich vůli (Weber 1978: 53).

Hlavním důvod, který stěžuje definici moci, je její proměnlivost a neustálá transformace zdrojů, ze kterých vychází. To souvisí například s proměnou mezinárodního systému, kdy se pozornost přesunula i na jiné aktéry než jsou pouze státy. Začaly tak vznikat koalice a měnily se cíle aktérů i jejich způsob dosažení. Zároveň se vyskytovaly nové hrozby, které se týkaly zejména ekonomických a environmentálních témat, jež se staly hlavním předmětem diskuze o bezpečnosti. S tím přišly i nové způsoby, jak těmto hrozbám čelit. Vyšlo najevo, že kromě vojenských prostředků moci existují i výhodnější a více přijatelnější metody, které dosahují lepších výsledků v rámci komplexity a ekonomické vzájemnosti (Nye

1990: 154–158). Tyto poznatky vedly analyticky ke zkoumání nové podoby moci (Baldwin 2002: 186).

Velký důraz na mocenskou politiku je kladen v rámci teorie realismu. Hlavními představiteli realismu byli Edward H. Carr a Hans Morgenthau. Carr rozdělil moc do tří hlavních kategorií: ekonomická moc, vojenská moc a moc idejí. Tyto tři části jsou na sobě závislé. V tomto kontextu je nemožné si představit zemi, která by disponovala jednou z těchto složek a nakládala s ní odděleně od zbylých dvou. Podle autora je v tomto případě moc jednolitý celek (Carr 1939: 99-102). Hans Morgenthau definoval koncept moci slovy: „moc je cokoli, co ustavuje a udržuje kontrolu člověka nad člověkem, zahrnuje všechny sociální vztahy, které slouží tomuto cíli, od fyzického násilí po nejjemnější psychologické vazby, kterými jedna mysl kontroluje druhou“ (Morgenthau 1973: 28). Moc definoval i francouzský politolog Raymond Aron, jenž popisuje moc jako „schopnost politické skupiny vnutit svůj zájem jiným politickým skupinám“ (Aron 1967: 47).

Na realistický pohled navazuje i koncept moci od autorů Nye a Keohane, o kterém píšou ve svém díle *Power and Interdependence*. Definují moc jako „schopnost aktéra přimět ostatní, aby dělali to, co by obvykle nedělali“ (v nákladech přijatelných pro daného aktéra; Nye, Keohane 2001: 10). V tomto kontextu je tedy moc chápána jako kontrola nad výsledky. Tento vztah vyjadřuje i přesnější a často citovaná Nyeova definice, jež moc vnímá jako „schopnost ovlivnit chování ostatních tak, abychom dosáhly výsledků, jaké chceme“ (Nye 2004: 2). V tomto kontextu je tedy moc chápána jako kontrola nad výsledky. Nye rovněž rozdělil moc na hard a soft power. Tyto složky budou dále rozebírány v dalších kapitolách.

2.2 SOFT POWER A HARD POWER

Na počátku 90. let se začal vznikat koncept zvaný „soft power“, který uvedl jako první Joseph Nye. Při snaze o určení konceptu, využíval teorií realismu, které vysvětlovaly, jak si udržet moc a bezpečí v mezinárodním systému. Realisté se zabývali mezinárodní politikou, s hlavními aktéry v podobě států. Vznik nestátních koalic a uskupení, majících velký vliv na mezinárodní vztahy,

jako jsou například trhy, mezinárodní korporace a nevládní organizace, nicméně nutil koncept moci přeformulovat. Dle Nye se v současné době nestačí zaměřovat jenom na ekonomický nebo vojenský potenciál země, ale také na to, jak je stát vnímám zvnějšku. Někteří aktéři tuto skutečnost opomíjejí a zůstávají u přesvědčení, že moc se dá získat jenom v případě držení určitých zdrojů (Nye 1990: 153-171).

Nye upozorňuje na neuchopitelnost moci, kterou popisuje v rámci konceptu zvaném soft power. Tento termín poprvé představuje ve své knize *Bound to Lead: The Changing nature of American power* (Nye 1990). Na začátku 90. let se koncept soft power stal nejvíce diskutovaným tématem politologů, a to zejména v USA. Postupem času byl koncept zjednodušován a na počátku 21. století začal upadat. Důvodem byla nastupující globalizace a přítomná hrozba teroristů. Na základě těchto skutečností Nye svůj koncept aktualizoval a vyvodil z něj obecné závěry použitelné na všechny státy světa. Celý koncept vycházel ze zahraniční politiky USA a kladl důraz na spolupráci jednotlivých aktérů. Ten se ovšem neshodoval se soudobou politikou G. W. Bushe, konkrétně s jeho zásahy proti teroristům. Nye říká, že boj se současnými hrozbami nemůže být vyhrán jednostranně. Za éry Bushe navíc docházelo k nárůstu odporu veřejnosti vůči násilí a vojenským konfliktům obecně. V rámci toho se opět aktualizoval koncept soft power. Se vzrůstající nespokojeností s politikou Bushe, docházelo k názorům, že byly poškozené bezpečnostní a diplomatické zájmy USA. V důsledku toho vznikly dvě skupiny, které spolu diskutovaly. Jedna zastávala hard power a druhá soft power. Ani jedna neměla dostatečné argumenty, a tak Nye vytvořil koncept tzv. smart power. Jednalo se o kombinaci obou přístupů, o které autor tvrdí, že je nejúčinnější. Příkladem může být USA, která disponuje největší armádou, vojenskými základnami po celém světě, ale i nejprestižnějšími univerzitami a výzkumnými středisky. Jako protiklad udával Čínu a její „selhávání“ v této dualitě. V době vzniku Nyeho článku byla tato země vnímána jako silná vojenská mocnost, ale navenek působila arogantně či militantně (Nye 2004: 1). Koncept smart power v mnohém připomíná zahraniční politiku amerického prezidenta Theodora Roosevelta, který ve 20. století stanovil jako hlavní zásadu „mluvit jemně, ale držet velký klacek“ (Krejčí 2013: 4).

Ačkoliv Nye svůj koncept soft power představil na příkladu Spojených států, vnímání této složky moci si během posledních dvaceti let našlo cestu do zahraničních politik řady jiných zemí. Jak už bylo zmíněno Joseph Nye rozdělil moc státu do dvou hlavních skupin - měkká a tvrdá moc. Měkká moc je, jak říká Nye, „druhou tváří moci.“ „Stát může získat to, co chce ve světové politice a ostatní státy si přejí jej následovat“ (Krejčí 2013: 2). Měkká moc neboli soft power vychází z přitažlivosti a schopnosti ovlivnit hlavní záměr ostatních. Je to dovednost, která spočívá v přesvědčování a získávání aktérů na svoji stranu. Při této taktice není použita hrozba ani nátlak, ale spočívá v promyšlené argumentaci. Spočívá v přesvědčení, že hodnoty aktéra jsou tak atraktivní, že je ostatní přijmou dobrovolně. Příkladem těchto hodnot může být filmový průmysl, kultura nebo vzdělání (Panák 2013).

Namísto autoritativních donucovacích prostředků probíhá celý proces prostřednictvím domluvy, správně zvolené strategie a kvalitního leadershipu. V případě, že je leadership na dostatečné úrovni, dokáže aktér přesvědčit ostatní o následování jeho hodnot. Konkrétními aktéry, kteří vykonávají soft power, jsou potom vlády států, církve, různé nevládní a mezinárodní organizace a kulturní, političtí či obchodní představitelé. Vyšší účinnost soft power je pozorována zejména u zemí, které mají blíž ke globálním normám. Budování soft power obvykle trvá několik let, ale i když si ji stát vybuduje rychleji, může mít i přesto silné postavení v mezinárodní politice (Nye, 2004:14).

Nye rovněž uvedl příklad Sovětského svazu, který vynikal v tvrdé moci, a to zejména v surovinovém bohatství a donucování. Postupně však svoji sílu ztratil díky tomu, že spoléhal jen na nátlak, jenž používal vůči satelitům, ale i ve vztahu k vlastnímu obyvatelstvu. Podle některých autorů představuje pojem soft power koncept, do kterého nepatří vojenská moc, ale zejména ekonomické a diplomatické nástroje (Kurlantzick 2007: 6).

Dalšími autory, kteří navazují na Nyeho koncept soft power jsou Alexander Vuving, který říká, že soft power je „dovednost přesvědčit ostatní aktéry, aby chtěli či akceptovali“ preference a zájmy držitele této moci. Na rozdíl od Nyeho říká, že fungování soft power závisí na samotných zdrojích aktéra (Vuving 2009: 5). Konkrétními zdroji soft power jsou podle něho kulturní události, výměnné

programy, televizní vysílání, šíření národního jazyka, ekonomická podpora kooperujících států, diplomatická podpora, atd. Také Jonathan McClory rozšířil Nyeho koncept o tři zdroje. Obohatil ho o vzdělání, obchod a inovace (McClory 2011: 1-19). Dalším autorem, který modifikuje Nyeho koncept je Todd Hall. Hall zachovává institucionální základ soft power, ale opouští mechanismus přitažlivosti. Podle něj závisí na velikosti zdrojů, kterými stát láká ostatní aktéry. Rovněž ve své práci mluví o třech formách soft power. Jedná se o institucionální moc⁵, moc reputace⁶ a moc reprezentace⁷ (Hall 2010: 208).

Následně je pozornost zaměřena na druhou složku moci tzv. hard power neboli tvrdou moc. Ta podle Nye, spočívá v ekonomické a vojenské moci a její výsledky lze lehce vyzorovat v kratším časovém horizontu, než je tomu u soft power. Hard power je rovněž definován jako příkaz, který ostatní aktéry nutí dělat to, co chce její držitel (Panák 2013). Využívá přitom metody cukru (carrots) a biče (sticks). Ve své knize *The Future of Power* Nye pak vnímá hard power jako tzv. první tvař moci. To znamená, že aktér „A používá hrozbu nebo odměnu, aby změnil jednání aktéra B. Aktér B si tuto situaci uvědomuje a cítí vliv aktéra A“ (Nye 2011: 14). Touto složkou moci se zabývají primárně realisté a neorealisté. Ti se domnívají, že k dosažení cílů, je zapotřebí hrozba nebo nátlak. Představitelé tohoto proudu byli např. Machiavelli, Hobbes nebo Morgentau. Metoda cukru a biče v pojetí mezinárodní politiky vychází z vojenské a ekonomické síly. Cukr v tomto pojetí představuje slib vojenské ochrany, spojenectví a omezení bariér obchodu. Naopak bič představuje ekonomické postihy, vojenské intervence nebo nátlakovou diplomacii. Nye kromě metody „carrots and sticks“ definoval další způsob využití moci. Jedná se o metodu nátlakového přesvědčování. Ta spočívá v přesvědčování vlád prostřednictvím důkazů. Příkladem jsou neziskové organizace zabývající se ochranou životního prostředí, jež se snaží změnit chování vlád a lidí, aby zacházeli šetrněji s přírodou např. omezením fosilních paliv znečišťujících

⁵ Vychází z vlivu a postavení v určité mezinárodní organizaci.

⁶ V této moci záleží na postavení státu a jeho chování. Na základě toho mají ostatní jasnou představu o něm samotným. Závisí na preferencích jednotlivých států, zda se přiklonit či nikoliv.

⁷ Schopnost státu vytvářet agendu, prosazovat své vlastní zájmy a vědomě ovlivňovat názory ostatních.

životní prostředí (Osamu 2006: 2-3). Tabulka č. 1 vysvětluje chování a základních nástrojů jednotlivých složek moci.

Tabulka č. 1. Koncept moci podle Nye

	chování	základní nástroje	vládní politiky
vojenská moc	donucení, odstrašení, ochrana	hrozba, síla	nátlaková diplomacie, válka, aliance
ekonomická moc	podněcování, donucení	platby, sankce	pomoc, úplatky, sankce
měkká moc	přitažlivost, programy	hodnoty, kultura, politiky, instituce	veřejná diplomacie, dvoustranná a mnohostranná diplomacie

zdroj: (Krejčí 2013: 4)

2.3 ZDROJE SOFT POWER

Nye poprvé představil zdroje měkké moci ve svém článku Soft Power a označil za ně kulturu, ideologii a mezinárodní instituce (Nye 1990: 167). Později je pozměnil a ve své knize „Soft Power: The Means to Success in World Politics“ rozdělil soft power na tři hlavní zdroje: kulturu (míra její atraktivity pro ostatní), politické hodnoty (nutná je konzistence mezi domácím a zahraničním prostředím) a zahraniční politiku (pokud je považována ostatními za legitimní a má morální autoritu; Nye 2004:167). Mimo výše zmíněné zdroje je ale možné zmínit i ekonomickou složku hard power, která v sobě do určité míry nese aspekty měkké moci (viz dále).

2.3.1 KULTURA

Podle Nye je kultura „soubor hodnot a zvyklostí, které dávají lidem smysl“. Kulturu dělí na populární a vysokou. Do populární spadá kultura široké veřejnosti. Nye ji vnímá jako důležitější, protože oslovuje širší spektrum lidí. Tato kultura zasahuje do politického života a nese v sobě prvky hodnot, představ a identit

lidí, kteří je produkují. Jejím obsahem je to, co řídí politický, ekonomický a sociální život lidí (Nye 2004: 46–47). Vysoká kultura představuje literaturu, umění nebo vzdělání. Příkladem jsou studentské výměny, podpora vzdělání, jazykové instituty (např. British Council nebo Goethe Institut), filmová a hudební produkce, atd. Mezinárodně úspěšným příkladem kulturní výroby jsou americké filmy, které umožňují Americe šířit politické a společenské hodnoty, které obyvatelé přijímají a následně prosazují i za hranicemi země (Nye 2004: 13). Kultura se postupem času může měnit a je rozdílně vnímána uvnitř různých sociálních skupin ve státě (Nye 2004: 54). K dosažení politických cílů pak v tomto případě dochází, když různé sociální skupiny nebo vrstvy mají podobný pohled na společnou kulturu (Nye 2004: 11). Dalším prvkem, který zvyšuje pravděpodobnost přetvoření kultury do konceptu soft power, je kulturní blízkost. Účinek soft power se spíše projevuje ve společnosti, která bude mít podobné kulturní rysy než v té, která je kulturně vzdálená (Nye 2004: 15–16). Podle Nye není úplně vysvětlen mechanismus, kterým kultura vytváří přitažlivost a následně umožňuje státu plnit své cíle. Lze jej však najít například u zahraničních pobytů, kdy konkrétní osoba může změnit pohled na daný stát a začít jej obdivovat pro jeho hodnoty a instituce. Tento pohled může šířit dál do své země a následně jej implementovat i do jeho politických cílů (Nye 2011: 95–96). Nye také zdůrazňuje, že ne každý prvek kultury vytváří přitažlivost a ne ve všech situacích může kultura přispívat k soft power (Nye 2004: 15).

2.3.2 POLITICKÉ HODNOTY

Druhým zdrojem, který Nye uvádí, je vnitřní politika a její hodnoty, jež vláda implementuje do svého domácího i zahraničního prostředí, a tedy do svého chování vedoucího následně k zahraničně-politickým cílům (Nye 2004: 14). Hodnoty, podle kterých se stát chová ve vnitřní politice, ovlivňují důvěryhodnost ostatních aktérů a to dále může ovlivnit schopnost prosazovat svoji zahraniční politiku. Pokud stát chce, aby jeho soft power byla věrohodná, musí ji uskutečňovat jak vně, tak uvnitř stejně a nesmí dopustit, aby jeho hodnoty ostatními aktéry byly vnímány jako pokrytecké (Nye 2004: 11). Prostřednictvím hodnot, jakými jsou například svoboda, demokracie, ochrana lidských práv, ochrana míru nebo

důraz na kooperativní vztahy, mohou politici a jiní aktéři měnit preference ostatních lidí. Tím lze ovlivňovat chování lidí a vytvořit v nich představu povinnosti v rámci sdílených hodnot (Nye 2004: 7). Hodnoty utvářejí celkovou image aktéra a představují významný zdroj soft power (Nye 2004: 55). Nepřitažlivost vnitřní politiky státu může poškodit jeho celkovou atraktivitu, což by následně vedlo k poklesu soft power daného aktéra. Problematickým se z hlediska hodnot státu jeví náboženství. Náboženství může mít jak pozitivní, tak negativní charakter a velice záleží na tom, jak s ním stát pracuje (Nye 2004: 57). Nye také tvrdí, že kultura a ideologie musejí mít značnou přitažlivost, aby byly přijaty okolím. Jestliže stát dokáže prezentovat svoje hodnoty jako mezinárodní normy, tím snadněji přesvědčí ostatní o pozitivěch svého jednání. Dokonce pak ani nemusí využívat žádné další podpůrné přesvědčovací nástroje, neboť ostatní aktéři mocenského systému uvedené hodnoty považují za přirozené a univerzální (Nye 2004: 3).

2.3.3 ZAHRANIČNÍ POLITIKA

Třetím zdrojem podle Nye je zahraniční politika, jenž musí být vnímána jako legitimní a mít morální autoritu. Rétorika státu musí odpovídat činům, přičemž se samotný stát musí jevit přátelsky a spravedlivě. Pokud stát dokáže svoji moc udržovat jako legitimní, je potom taková moc brána s minimálním odporem a maximálním účinkem u konkrétního příjemce (Hall 2010: 205). Zahraniční politika si vybírá z mnoha nástrojů, jimiž dosahuje svých národních zájmů. V případě, že jsou cíle daného státu dobře podány, mohou se stát zdrojem soft power bez potřeby uplácení či donucení. Tato skutečnost nastane, když cíle zahraniční politiky odrážejí hodnoty, kterými jsou například mír, lidská práva nebo demokracie (Nye 2004: 60–62). S tím souvisí i politika multilaterální a unilaterální, přičemž u multilaterální bude větší pravděpodobnost uspět a uchovat si měkkou moc, než u unilaterální, která má vyšší tendence se navyšovat a upřednostňovat vlastní zájmy (Nye 2004: 14). Politika jako taková může mít jak dlouhodobou, tak krátkodobou působnost, která závisí na změně situace. To znamená, že zahraniční politika, která se jeví z krátkodobého hlediska jako přijatelná pro koncept soft power, se z dlouhodobé perspektivy může stát obtížnou a způsobit aktérovi značné škody (Nye 2004: 13). S politikou souvisí i „image“ státu, která zahrnuje chování a praktiky

na mezinárodní scéně. „Image“ ovšem může státu pomoci při jednání o konkrétních otázkách a mnohdy zlepšit vztahy s ostatními aktéry mezinárodního systému (Hall 2010: 209). Naopak pokud bude stát svou zahraniční politiku a národní zájmy prosazovat arogantně, je pravděpodobné, že jeho soft power bude tímto postupem poznamenána (Nye 2004: 15).

2.3.4 EKONOMICKÉ ZDROJE

Ekonomické zdroje bezprostředně souvisí s hard power, a to ve formě úplatku nebo sankce, omezení v přístupu na trh nebo neposkytnutí finanční pomoci (Nye 2011: 52). Na druhou stranu ekonomické nástroje jako jsou půjčky, platby, odpuštění dluhů, humanitární pomoc nebo rozvojová pomoc mají spíše charakter měkké moci (Nye 2011: 70–71). Jedná se v podstatě o ekonomické kroky, které jsou prováděny z dobrosrdečnosti daného státu (Blanchard et al. 2012: 568). Dalším důležitým zdrojem soft power jsou ekonomické vztahy. Příkladem je kombinace dohod o volném obchodu s rozvojovými zeměmi a vytváření podmínek pro vzájemnou spolupráci (Mustonen 2010: 7). Ekonomické vztahy a dohody o vytvoření zóny volného obchodu jsou ve správném kontextu brány jako zdroj soft power, a to v případě, že neobsahují donucení nebo pohrůžky a jsou vzájemně výhodné (Mustonen 2010: 8). Ekonomické prvky soft power nese i Pekingský konsenzus. Jedná se o model rozvojové spolupráce představující protipól k Washingtonskému konsenzu. Tento model přispěl k tomu, že se Čína stala druhou největší ekonomikou světa. Dal čínské ekonomice stabilitu a pomohl jí překonávat ekonomické krize. Tento model se stal důležitým v rozvojovém světě a díky němu Čína získává lepší postavení v mezinárodním měřítku (viz dále; Sun 2011: 58–59).

2.3.5 SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY NYEOVA KONCEPTU

Nyeův koncept měkké moci má své silné stránky, na druhou stranu i své limity. Kladnými stránkami je, že Nye nevnímá soft power pouze jako manipulaci s veřejným míněním ve vlastní prospěch. Soft power je založena na atraktivnosti aktéra a je spojena s nehmotnými přednostmi, jako je morální autorita, charisma-

tická osobnost nebo atraktivní kultura. Nejedná se tedy pouze o vliv v oblasti ekonomických a politických atributů. Soft power konkrétního státu sílí spolu s kulturními hodnotami, které stát propaguje na mezinárodní úrovni. Pokud jsou tyto hodnoty atraktivní pro ostatní aktéry, rozhodnou se je následovat a je pro ně jednodušší prosazovat svoji politiku (Nye 2004: 11–12). Soft power také působí v dlouhodobém měřítku, vytváří přátelské prostředí a může dosáhnout poměrně rychlých politických výsledků (Baldwin 1979: 163). Pro efektivní prosazování soft power je však důležitá jednotnost hodnot v zahraniční a domácí politice. Pokud navenek stát jenom předstírá, že hodnoty vyznává, jeho atraktivita nemůže vzrůst. Stát může soft power ztratit i v případě špatné nebo arogantní politiky (Fish 2007: 2). Soft power také vyžaduje určitou míru dlouhodobého kultivování. Pokud politici požadují okamžitou podporu a předtím se nesoustředili na posilování soft power svého státu, nemohou soft power využít a pro získání podpory musejí hledat jiný typ moci (Baldwin 1979: 163). Nesmí se však jednat o snahy aktivně kontrolovat nástroje měkké moci státem a zasahovat do nich. Kdyby byly státem kontrolovány, soft power by byla omezena (Hall 2010: 189). Stát, který má kontrolu nad zdroji soft power, by v podstatě nebyl demokratický a v tom případě by nenásledoval univerzální hodnoty. Nye poukazuje i na samotný fakt, že pokud není kultura státem omezována, může být zdrojem soft power (Nye 2004: 17).

V mezinárodních vztazích je tento pojem velice populární, na druhou stranu je i značně kritizovaný, a to zejména kvůli prvotní aplikaci na Spojené státy americké. Je poukazováno, že tento koncept byl vytvořen pro Ameriku, která by se jej mohla snažit využít pro svůj vlastní prospěch. Objevuje se také kritika od autorů, jako je Todd Hall, který Nyeho teoretická východiska považuje za příliš zjednodušující, omezující a empiricky neaplikovatelná na současné dynamické mezinárodní prostředí (Rønning 2014: 3). Dalším limitem jsou odlišné kultury jednotlivých společností. Na příkladu Spojených států bylo demonstrováno, že soft power musí mít vliv na obyvatele a veřejné mínění, které má recipročně vliv na politická rozhodnutí. Odlišné kulturní prostředí by mohlo například vysvětlovat, proč je obtížné zavést fungující demokratický režim západního stylu v zemích Blízkého východu. Jejich společnost uctívá odlišnou kulturní tradici. Navíc některé společnosti odmítají západní kulturu jako takovou. Dalším úskalím je i zneužitelnost této moci. Nye uvádí jako příklad Usama bin Ládina, který motivuje is-

lámské teroristy na základě ideologického přesvědčení, namísto ekonomické odměny (Nye 2004: 44).

2.4 ČÍNSKÝ POHLED NA NYEŮV KONCEPT MOCI

V období, kdy vznikl Nyeův koncept, se Čína zabývala příčinami vzestupu a pádu velkých mocností, jakými byl například Sovětský svaz. Chtěla se vyvarovat podobnému osudu. Představení Nyeova konceptu v Číně se setkalo velkým ohlasem. Jedním z důvodů proč tomu tak bylo, je shoda konceptu s tradičními čínskými pojmy, jako je konfucianismus, který se opírá o morální, nikoliv fyzickou sílu. Dalším důvodem byla znalost tehdejší vysoké úrovně hard power Sovětského svazu, ale v soft power, podobně jako Čína, zaostával. Nyeův koncept nebyl přijat jako celek. Čínští akademici přijali kulturu jako první a zásadní pilíř soft power, jako její druhý pilíř však Čína definovala socialismus (Glaser et al. 2009: 12).

Čínský zájem o soft power se začal vyvíjet již v roce 1993. V té době Wang Huning, současně i člen Komunistické strany Číny (KSČ) a vedoucí výzkumného úřadu pro centrální politiku, aplikoval Nyeovu teorii na Čínu. Wang vycházel z přesvědčení, že pokud má země obdivuhodnou kulturu a ideologický systém, ostatní země budou mít tendenci se jím řídit. V tom případě nemusí využívat tvrdé síly, která je dražší a méně efektivní. Tato koncepce upoutala pozornost čínského vedení i široké veřejnosti. Z počátku zde byly obavy o pronikání amerického vlivu do Číny, ale v průběhu dalšího desetiletí se začala vyvíjet komplexnější představa o čínských hodnotách. Ty byly založeny na kombinaci moderních marxistických, tzv. „socialistických hodnotách“ a tradičních konfuciánských přednostech, mezi které patří milovat druhé, oddanost rodičům a starším sourozencům, harmonie v myšlení a chování. Tyto čínské kvality jsou považovány za protipól amerických hodnot, jež představují demokracii, lidská práva a svoboda projevu. Tyto indikátory jsou známé po celém světě a prostřednictvím nich USA uplatňuje měkkou moc. Při budování vlastní soft power se Čína snaží narušit přitažlivost těchto amerických hodnot, které vlastně ohrožují legitimitu KSČ. Zatímco Peking říká, že je důležité, aby různé koncepty působily harmonicky ve světě, čínská teorie měkké síly s sebou nese silnou opozici vůči Americe, jakožto

globální mocnosti. Čína tedy chce posílit svůj hlas a stát se vlivnou ve světě. Na druhou stranu se nejvyšší představitelé Číny snaží zabránit přímé konfrontaci se Západem, a to zejména se Spojenými státy. Snaží se proto omezit vnímání světa, že Čína představuje hrozbu (Osamu 2006: 5–6).

V roce 2012 se měkká síla stala koncepční součástí zahraniční politiky Číny. V tomto roce se konal 18. národní kongres KSC a bylo o této skutečnosti rozhodnuto v politické zprávě, v níž bývalý generální tajemník Ústředního výboru KSC Chu Ťin-tchao definoval měkkou sílu jako nedílnou součást základních socialistických hodnot, mezi které patří prosperita, demokracie, harmonie, rovnost, právo státu, víra a přátelství. V současné době zůstává měkká síla významnou součástí politicko-teoretických témat v Číně. Hlavní intelektuální proud tvrdí, že kultura je hnací motor výše zmíněné měkké moci a ta pohání samotný stát (Glaser et al. 2009: 10). Čínská soft power v současnosti závisí na třech zdrojích. Jimi jsou: Čínský rozvojový model neboli Pekingský konsensus, zahraniční politika zaměřená na rozvoj míru a Čínská civilizace (Young et al. 2008: 461–472).

2.5.1 PEKINGSKÝ KONSENSUS

Nový přístup Číny k rozvojovým zemím nese označení Pekingský konsensus. Ten je součástí strategie soft power a jeho vznik se datuje k roku 2004. Tento dokument sepsal Joshua Cooper Ramo a vyvolal spoustu rozporuplných reakcí. Ramo staví Pekingský konsensus do opozice z určitého hlediska k neúspěšnému Washingtonskému modelu. Ten nebral ohledy na rozdíly mezi zeměmi a diktoval jim jednu cestu k blahobytu a prosperitě. Ramo naopak říká, že čínská rozvojová politika je účinnější a praktičtější pro samotný rozvojový svět. Čína sama prošla rychlými změnami v průběhu předchozí dekády. Tyto změny neměly jen ekonomický, ale i silný sociální rozměr (Ramo 2004: 4). Zasahovaly do politického života, kvality života jedince i globální rovnováhy sil. Souvisely s ekonomickým růstem a zvýšením postavení a „image“ Číny v celosvětovém měřítku. Tento úspěch a jeho prezentace se staly součástí čínské zahraničně politické strategie. Jejím cílem je zlepšení ekonomického vlivu země v rámci globální ekonomiky (Taylor 2004: 88).

Pekingský konsensus obsahuje 5 hlavních zásad: 1. vzájemný respekt k teritoriu, 2. odmítnutí vzájemné agrese, 3. nezasahování, 4. vztahy založené na rovnosti a rovnocenné prospěšnosti pro všechny zúčastněné a 5. mírumilovnou spoluprací. Zmíněných pět bodů svým způsobem kopíruje pět principů mírové spolupráce (tzv. panča síla), které byly definovány již na začátku padesátých let a po setkání v Bandungu v roce 1955 se staly hlavními zásadami čínské zahraniční politiky. Tyto zásady byly potvrzeny v roce 2000, kdy došlo ke vzniku Fóra čínsko-afričké spolupráce. Čína a Afrika nepracuje na základě diktování požadavků týkajících se vládnutí nebo dodržování respektu k lidským právům, jelikož tento přístup by byl považován za projev nadřazenosti (na rozdíl od přístupu Washingtonu). Jeden z důvodů, proč je Pekingský konsensus natolik akceptovaný samotným Pekingem, je striktní rozlišení mezi ekonomickou a politickou dimenzí spolupráce a také neustálé zdůrazňování „obranu národních hranic a zájmů“ či „ochoty inovovat a experimentovat“, jež jsou myšlenky odlišné od těch západních prosazujících prostou „ekonomickou a politickou liberalizaci“ (Suzuki 2011: 71).

Existují tři interpretace čínsko-afričských vztahů. Čína si jako strategický partner slibuje od vzájemného vztahu přenášení zkušeností do Afriky a vybudování dlouhodobého partnerství. Západní země naopak nahlízejí na Čínu jako na ekonomického soupeře, který působí na území Afriky a snaží se ze vzájemných čínsko-afričských vztahů profitovat. Třetí výklad poukazuje na čínskou angažovanost jako na součást zahraničně-politické koncepce, jejímž cílem je odstranění vlivu Západu ze zemí Afriky (Alden 2007: 5–6). Pekingský konsensus je také kromě výše zmíněných principů doplněn o dodržování multilateralismu, dosazení Číny do pozice lídra rozvojového světa a dodržování strategie „business as usual“, která představuje zajištění ekonomického růstu (Michalek 2011: 77–78, 84–85).

Joshua Ramo určil kritéria, která popisují, jak se Čína angažuje v rozvojovém světě a jaké nástroje při tom používá k posílení svého vlivu. Mezi tyto kritéria patří:

1. Růst postavený na inovaci a moderních technologiích: dle Pekingského konsensu je jedním z hlavních bodů těchto kritérií získávání nových technologií. S nimi souvisí inovace a znalosti, díky nimž dochází k pokroku ve vzdělání čínského obyvatelstva. Ve výstavbě nových škol a vědeckých pracovišť hraje velkou

roli vláda. Čína poskytuje výzkumné a výcvikové programy pro vládní úředníky nebo přijímá zahraniční studenty na svých univerzitách. Podle Joshui Rama to jsou právě technologie a lepší vzdělání, které dovedly Čínu do postavení mocnosti. Cílem sledování čínského postupu v Africe je v tomto bodě tedy podpora vzdělání místního obyvatelstva, rozvoj znalostí a inovací a taktéž sledování chování čínských firem na afrických trzích. Především, zda čínští zaměstnavatelé zaměstnávají místní pracovníky tak, aby jim mohly předat zkušenosti a naučit je nové přístupy a technologie (Ramo 2004: 17 – 18).

2. Dalším z kritérií je příliv čínských investic. Cílem investic je společná vzájemně výhodná spolupráce (win-win spolupráce) a prospěch obou zemí („mutual benefits“). Z této kooperace si Čína přeje zisk nových trhů pro své výrobky a dovoz nerostných surovin. Naopak pro Afriku je v této oblasti výhodné rozšíření své vlastní infrastruktury a obsazení svého obyvatelstva do lépe placených míst (Ramo 2004: 19-20).

3. Udržitelnost a vyrovnanost: Ramo popisuje udržitelnost jako „kvalitu národního rozvoje“ a vyrovnanost jako přání po vyrovnaném rozvoji. Říká, že pouze ekonomický růst, jež je vyrovnaný, může být také udržitelný. Tento růst by se podle něho měl dostat do všech oblastí rozvoje, jak do infrastruktury, tak například do zemědělství. Důležité je rovněž spravedlivé rozdělování bohatství. Hlavním zájmem vyšší vrstvy by mělo být vytvoření vyrovnaného prostředí a zabránění chaosu. Jedině tak lze dosáhnout ekonomického růstu, který bude vyrovnaný a udržitelný. Rovněž sem patří snaha redukovat environmentální dopady. Cílem sledování tohoto kritéria je potvrdit anebo vyvrátit, zda čínská rozvojová pomoc zlepšuje životy obyvatel Afriky (Ramo 2004: 21-25).

4. Posledním bodem je právo na sebeurčení, nepodmíněnost čínské pomoci a rovnost ve vzájemných vztazích. To znamená, že by každá země měla mít právo si vybrat vlastní cestu rozvoje a formu vlády. Čína nabízí inspiraci jak růstu dosáhnout, ale nikomu své zkušenosti nevnucuje. Cílem je pouze rozvinout ekonomiky přijímajících zemí a zdůraznit jejich národní nezávislost. Čína by neměla svou pomoc ničím podmiňovat ani politicky, ani ekonomicky a měla by se chovat jako rovný partner ve vzájemných vztazích (Ramo 2004: 32–36).

2.5.2 ČÍNSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA

Podle Nye je zahraniční politika důležitým zdrojem soft power, která má významný vliv na zahraniční vztahy. Díky velikosti, síle a prosazování míru se Čína dostává do pozice globální síly, které nejde jenom o vlastní dobro, ale o dobro všech s kterými spolupracuje. Dle prohlášení čínské vlády chce Čína spolu s Afrikou přispět k udržení světového míru, stability a vzájemného prospěchu. V dokumentu Čínská politika pro Afriku (China's African Policy) je kladen důraz na vyrovnané čínsko-afričké vztahy. Z obsahu dokumentu je taky zřejmé, že Afrika i Čína jsou rozvojovými ekonomikami a jejich vzájemný respekt a prospěch jsou důležitými ukazateli jejich spolupráce. Je zde nutné přijmout Politiku jedné Číny ze strany afrických partnerů, se kterými je Čína ochotná spolupracovat. Afričtí partneři taktéž nesmějí mít oficiální vztahy s Taiwanem. Tato pravidla platí pro ekonomické i politické záležitosti a kromě rozvojové pomoci se týkají i investiční činnosti a mezinárodního obchodu (Erbenová 2012: 13).

2.5.3 ČÍNSKÁ CIVILIZACE

Třetím zdrojem měkké síly je čínská civilizace. Ta hraje hlavní roli při vytváření asijských hodnot. Čínská civilizace má dlouhou historii, kterou je nutné pochopit kvůli správnému uchopení soft power. Čína usiluje o rozšiřování znalosti čínského jazyka ve světě a propagaci čínské kultury v zahraničí. Kulturu a jazyk Čína propaguje zejména srze Konfuciovy instituty. Svůj význam nesou i kulturní akce s mezinárodním dopadem. Na posílení čínské soft power mělo vliv například uskutečnění olympijských her v Pekingu v roce 2008 nebo pořádání výstavy Expo v Šanghaji v roce 2010. V rámci propagace kultury je podporována i turistika (Rønning: 2014: 11).

2.6 EKONOMICKÁ MOC ČÍNY V AFRICE A JEJÍ DOPADY

Vysoké ekonomické postavení ve světě uděluje této zemi silnou ekonomickou moc. Tato moc byla Čínou v Africe ve sledovaném období prosazována zejména formou různých plateb. Čína utrácí v Africe značné prostředky, a to i přes pokles rychlosti ekonomického růstu, který v posledních letech zaznamenala. Od roku 2000 do roku 2015 činily přímé investice Číny do Afriky zhruba 94,4 miliardy dolarů. V roce 2009 rozsahem investic předběhla Spojené státy americké a stala se největším obchodním partnerem Afriky. Čínský obchod s Afrikou dosáhl v roce 2012 téměř 200 miliard dolarů. Rozlišit však přesný rozsah ekonomické hard power v oblasti investic je složité. Čínská vláda nabádá své agentury a obchodní subjekty k "pečlivému promíchání a kombinaci přímých investic se smlouvami o službách, spolupráci v oblasti práce, zahraničního obchodu a exportu a zahraniční pomocí", které mimo jiné pokrývají lékařskou pomoc, nouzovou humanitární pomoc, dobrovolnické programy a úlevy od dluhů. Cílem takového postupu je maximalizovat účinnost a flexibilitu čínských projektů, na druhou stranu je tak hranice mezi ekonomickou hard a soft power rozostřená (Yan 2015, Yun 2014).

Další platby, které Čína africkým zemím poskytuje, jsou půjčky. V současné době půjčky představují každý rok nejméně 10 miliard dolarů, které podle Rady pro zahraniční vztahy nejčastěji směřují do infrastruktury, zemědělství a výroby. V roce 2015 byly největšími příjemci čínských úvěrů Uganda, Keňa a Senegal. Čína se navíc zavázala, že do roku 2025 poskytne africkým zemím finanční prostředky ve výši 1 bilion dolarů, a to i ve formě zvýhodněných a komerčních půjček (Yan 2015, South China Morning Post 2013, China Africa Research Initiative 2017).

Ekonomická pomoc Číny Africe nicméně není postavena na altruistických základech. Velká část financování Afriky je spojena se zabezpečením přírodních zdrojů kontinentu. Je užíváno toho, co bývá někdy charakterizováno jako „model Angola“. Čína často poskytuje půjčky s nízkou úrokovou sazbou národům, které se spoléhají na komodity, jako je ropa nebo nerostné suroviny jako zajištění. V těchto případech obyvatelé států obvykle trpí nízkými úvěrovými hodnotami, což působí obtíže získat finanční prostředky z mezinárodního finančního trhu.

Čína tak zpřístupňuje financování, avšak s určitými podmínkami. V roce 2008 použila Čína tento model k financování investic v železniční dopravě Demokratické republiky Kongo, zároveň však získala práva na těžbu v měděných a kobaltových dolech pod heslem „Projekty pro infrastrukturu“. Podle Debry Brautigam, špičkové odbornice na vztahy mezi Čínou a Afrikou, Čína v letech 2004 – 2011 dosáhla podobných bezprecedentních obchodů s nejméně sedmi zeměmi bohatými na zdroje s celkovým objemem téměř 14 miliard dolarů. Ačkoliv byl tento přístup k financování Afriky v minulosti (tedy i před rokem 2004) používán i západními zeměmi, Čína jej přetavila do systémového přístupu a rozpracovala do obřích rozměrů (Yun 2014).

Kromě zajištění pomocí přírodních zdrojů, představují její další formou obchodní příležitosti pro čínské dodavatele služeb, jako jsou například stavební firmy. Podle čínských analytiků je Afrika druhým největším příjemcem servisních smluv Číny a každá miliarda RMB⁸ finanční asistence poskytnutá Africe vede k získání zakázek na služby v hodnotě 6 miliard RMB (Yang 2013). Za finanční pomoc Africe Peking požaduje, aby výstavba infrastruktury a další smlouvy upřednostňovaly čínské poskytovatele služeb: 70 % z nich jde do „schválených“, převážně státních, čínských společností a zbytek je otevřen místním firmám. Z tohoto zbytku však významnou část představují podniky spojené s čínskými skupinami. Čínské finanční prostředky tak v Africe pomáhají otvírat široký prostor pro čínské společnosti a vytvářet pracovní příležitosti pro čínské dělníky, což je jeden ze strategických cílů Pekingu (Anderlini 2007). Na druhou stranu je za podobný přístup západními zeměmi kritizována. Podobný přístup lze chápat jako určitý druh nerovnosti, který je v rozporu s Pekingským konsensem.

V jiných případech však poskytuje Čína finanční prostředky i zemím, které nejsou bohaté na přírodní zdroje. Zde je však její zájem často spojován s jinými druhy kompenzací, ať již v podobě podpory politiky Číny, její agendy na mnohostranných fórech nebo podpoře její „image“ jakožto „odpovědného zainteresovaného subjektu“. V tomto smyslu je tedy čínská agenda finanční pomoci Africe komplexní, vícerozměrná a brání jakékoliv zjednodušené kategorizaci.

⁸ Čínský jüan je oficiální platidlo v Čínské lidové republice.

Rychlý růst ekonomické přítomnosti Číny v Africe v uplynulých letech rovněž vedl k diskusi o jejich důsledcích pro kontinent. Pozitivním argumentem je například to, že Čína vyplnila prázdnotu, kterou zanechal Západ, a podporuje tak rozvoj afrických zemí. Afrika má bohaté přírodní zdroje a tržní potenciál. Naléhavě však potřebuje infrastrukturu a financování rozvoje za účelem podpory hospodářského růstu. Tomu Čína skutečně napomáhá. Její ministerstvo zahraničí v roce 2013 uvedlo, že čínská pomoc a investice vedly v letech 2000 – 2012 k růstu africké ekonomiky o cca 1,5 % ročně. Mnohem střízlivější je však kanadská studie, která udává, že tento příspěvek činil pouze cca 0,5 %. Tato studie však hodnotí pouze interval 2005 – 2009, který byl silně poznamenán finanční krizí. Na druhé straně však by tyto přínosy neměly zakrývat potenciální negativní důsledky. Jedním z nich je například plýtvání prostředky. Afričtí vůdcové se většinou nestarají o budoucí návratnost a některé dohody tak mohou v budoucnosti významně zatěžovat státní rozpočet (Hanauer et al. 2014: 63-65).

Dalším problémem jsou pracovní místa. Čínské společnosti jich sice vytváří tisíce např. v těžebním průmyslu, výrobě a dalších odvětvích. Na vyšší manažerské posty však Afričané nemají většinou šanci dosáhnout. Zůstávají jen pozice, které nevyžadují vzdělání, ale i pro ně Čína dováží vlastní dělníky z domoviny, místo toho, aby byli zaměstnáni místní lidé. Pokud k tomu dojde, jsou většinou placeni hůře než čínští pracovníci. Kvůli čínským investicím jsou rovněž podhodnocovány místní podniky. Vzniká tak tlak, jež nutí podniky pracovní místa eliminovat nebo je zcela uzavřít. Ten je v některých odvětvích zesílen i čínskými produkty, které cenou konkurují těm africkým. Zavírány jsou například textilní továrny v Nigérii, Jižní Africe, Lesothu, Svazijsku a na Mauriciu. Studie z roku 2006 ukázala, že vývoz čínského oblečení výrazně prospěl africkým spotřebitelům. Od roku 1996 do roku 2005 v době, kdy větší množství čínských výrobků vstoupilo na trh, se cena oblečení snížila o 15 % ročně. Zatímco spotřebitelé Jihoafrické republiky těžili z pádu ceny, výrobci oděvů v sousedních zemích ztratili podíl na trhu. V roce 1996 například tvořil dovoz výrobků z Číny do Jihoafrické republiky 19 % a z Malawi 31 %. V roce 2005 se dovoz z Číny zvýšil na 76 %, podíl Malawi však klesl na 3 % (Sandrey 2006).

Problémem rovněž je, že státy, ve kterých Čína působí, zůstávají z velké části závislé na vývozu vlastních nerostných surovin. Nevedou ekonomiku

k diverzifikaci a rozvoj vlastních výrobních kapacit směrem ke zboží s vyšší přidanou hodnotou. Státy pak nemohou rozšiřovat svůj vnitrostátní obchod a ignorují národní průmysl. Jihoafrický ministr obchodu Rob Davies zdůraznil tuto obavu na Světovém ekonomickém fóru o Africe v květnu 2011, s uvedením, že „budování domácího trhu a spotřebních průmyslových odvětví je zásadní, pokud se chceme posunout kupředu. Nemůžeme žít jen z minerálního rozmachu a rostoucího trhu, který je zabezpečen dovozem. Musíme obsadit tyto výnosné prostory jako africké země“ (Gerardy 2011).

V neposlední řadě je možné nalézt negativní dopady čínské angažovanosti v oblasti korupce. Množství peněz zapojených do infrastruktury a stavebních projektů je často chápáno jako výzva k oficiální korupci. Vládní úředníci mají pravomoc autorizovat výdaje finančních prostředků státního rozpočtu nebo závazky státních zdrojů a obecná absence nezávislého dohledu vytváří příležitosti k získání provize. Na rozdíl od amerických společností, které podle zákona o zahraničních korupčních praktikách nemohou nabízet úplatky zahraničním činitelům k zajištění obchodních příležitostí, čínské firmy jsou pravděpodobně do těchto praktik široce zapojeny. Když Čína a Demokratická republika Kongo v roce 2007 podepsaly dohodu na těžební a infrastrukturní projekty v hodnotě 6 miliard USD, dohoda byla sjednána v tajnosti, bez konkurence a přitom dle skupiny Global Witness měla hodnotu vygenerovat až 11 násobek HDP země. Z konžského vyjednávacího týmu byli vyloučeni zástupci několika důležitých vládních ministerstev, naopak zde byli přítomni lidé blízcí prezidentovi, aniž by zastávali vládní pozice. Konžský parlament rovněž zjistil, že před podepsáním dohody proběhly podezřelé platby ze státní těžební společnosti, která vyplatila 24 milionů USD na bankovní účet vedený v zahraničí. Tyto platby v kombinaci s utajením a vysokou výhodností čínské straně silně naznačují, že korupce byla významným faktorem, který vyjednávání ovlivnil (Global Witness 2011).

Někteří analytici čínské angažmá v Africe na druhou stranu upozorňují, že struktura čínských půjček ve skutečnosti stěžuje africkým úředníkům fondy zpronevěřit. Časopis *The Economist* poukazuje například na to, že peníze jdou obvykle rovnou do čínských společností, což poskytuje africkým vůdcům pouze malou kontrolu nad prostředky a málo příležitostí je zpronevěřit (Economist 2011). David Shinn, profesor na Univerzitě George Washington a bývalý americký

ký velvyslanec v Etiopii a Burkině Faso, poznamenává, že příležitosti pro korupci v čínsko-afriických obchodních vztazích se obvykle vyskytují během fáze vyjednávání, kdy se čínské podniky snaží udržet pevnou kontrolu nad projekty, dokud nejsou dohody podepsány (Hanauer et al. 2014: 63–65). Nicméně, jak výše uvedený příklad ukazuje, dostatek příležitostí zde přetrvává a afriičtí úředníci mají tak tendenci použít čínské zdroje pro své osobní obohacení nebo k politickému zvýhodnění. Tyto praktiky mají ale i další rozměr. Jejich podpora je v rozporu s myšlenkami Pekingského konsensu a jejich prosté tolerování poškozují „image“ Číny ve světě a z ní pramenící soft power.

2.7 SOUHRN TEORETICKÉ ČÁSTI

V předchozí části byly představeny částečně odlišné a částečně podobné koncepty, které byly dále rozděleny na měkkou a tvrdou složku moci. Tyto části byly dále fragmentovány na základní skupiny zdrojů, v nichž jsou nalezeny další nižší kategorie. Ačkoliv moc sama o sobě představuje jednolitou entitu, v analytické části nám toto umělé dělení bude sloužit k vytyčení indikátorů, jakými budou např. výměnné pobyty, diplomacie, ovlivňování veřejného mínění, půjčky a odpouštění dluhů za soft power a platby či pohyb vybraného zboží za hard power. Těmto ukazatelům v jednotlivých zemích bude věnována užší pozornost.

3. ANALÝZA VLIVU ČÍNY VE VYBRANÝCH ZEMÍCH

Cílem této kapitoly je podrobit zkoumané země Angolu a Nigérii důkladné analýze, jejíž hlavním předmětem bude aplikace jednotlivých indikátorů soft i hard power v pěti samostatných oblastech vlivu (ekonomická, sociální, kulturní, politická, bezpečnostní). Nejprve bude analyzována ekonomická oblast, kde budou hlavními indikátory vzájemný obchod, investice a spolupráce v oblasti ropného průmyslu. K této oblasti neodmyslitelně patří i půjčky, sankce nebo úplatky, které vycházejí ze samostatné ekonomické spolupráce. Další sférou vlivu je oblast sociální, kde bude zkoumána humanitární pomoc, zejména v sektorech zdravotnictví a vzdělávání. V politické oblasti bude analyzována politika nevměšování se a politika vzájemných diplomatických vztahů. V případě hard power se v oblasti politické jedná o aliance. V předposlední rovině je kulturní oblast analyzována z pohledu kulturní spolupráce, která v sobě dále zahrnuje výměnné pobyty, účast na sportovních událostech nebo šíření kultury a jazyka. Poslední oblastí je rovina bezpečnostní, kde bude zkoumána spolupráce v oblasti obrany a zásobování zbraněmi.

3.1 ANGOLA

Po skončení občanské války v Angole v roce 2002 se stala hlavní prioritou vlády okamžitá rekonstrukce poválečné situace státu. Čína sehrála v tomto období v Angole důležitou roli. Poskytla finanční a technickou pomoc, která byla zaměřena na více než 100 projektů v oblasti energetiky, vodárenství, zdravotnictví, školství, telekomunikaci, rybolovu a veřejných prací. Šlo o ekonomickou přestavbu, která v sobě nesla i zaměření na rozvoj programu o společné spolupráci v oblasti ropy (Campos et al. 2008: 3).

Angola patří v současné době mezi největší africké obchodní partnery Číny⁹. Například v roce 2009 vývoz nerostných surovin do Číny dosáhl růstu 39 %. Zároveň angolská ropa představuje 15,7 % celkového dovozu ropy do Číny. To

⁹ Největším obchodním partnerem Číny se za rok 2015 stala Jihoafrická republika, za ní stála Angola a třetí místo obsadila Nigérie.

potvrzuje skutečnost, že je Angola největším zdrojem čínského importu ropy. Čínské stavební firmy jsou hlavními hráči v obnově infrastruktury Angoly. Oficiálně v Angole pracuje více než 30 000 čínských občanů, většinou jsou to nízkokvalifikovaní pracovníci, přičemž se zvyšuje i počet čínských mikropodnikatelů a provozovatelů malých podniků. Mezi oběma zeměmi dochází k častým oboustranným návštěvám. Tímto obě země dokazují vzájemný respekt a ochotu se podílet na věcech, na kterých jim oboustranně záleží. To dokazuje i zřízení přímé letecké dopravy mezi zeměmi nebo podepsání dohody v roce 2014, kdy se obě země domluvily na ukončení potřeby víz v rámci obchodních cest a vědeckého bádání (Figueiredo 2018, Corkin 2011: 1). Při příležitosti návštěvy čínského premiéra Wen Jibao v Angole v červnu 2006, bývalý angolský prezident Eduardo dos Santos označil bilaterální vztahy za vzájemně výhodné partnerství, které vychází z pragmatičnosti a nemají žádné politické požadavky (Campos et al. 2008: 1).

3.1.1 EKONOMICKÁ ROVINA

Ekonomické a politické vztahy Číny a Angoly se začaly rozvíjet koncem 80. let 20. století. Prvním krokem bylo podepsání obchodní smlouvy v roce 1984 a založení společné obchodní a hospodářské komise v roce 1988 (Zhao 2011).

V roce 2002 Čínská stavební banka (CCB) a čínská EximBank poskytly první finanční prostředky na rozvoj angolské infrastruktury. Ekonomické vztahy mezi Čínou a Angolou se vyvíjely a v roce 2003 byla podepsána rámcová dohoda o nové spolupráci. Na základě toho byl 21. března 2004 schválen první investiční balíček ve výši 2 miliard dolarů. Angola souhlasila se dvěma půjčkami na projekty v oblasti infrastruktury, telekomunikací a životního prostředí. Od roku 2004 až do roku 2007 bylo využito 837 milionů dolarů. Za tuto částku byly zrealizovány dva velké projekty. Prvním projektem byla přestavba 371 kilometrů dlouhé silnice mezi Luandou a Uígem. Druhým projektem byla rekonstrukce železniční trati (Benguela) o délce 1.344 kilometrů, jež spojuje pobřežní město Lobito, které leží na západě Angoly s provincií Luau, která se nachází na hranici s Demokratickou republikou Kongo. Nejvýznamnějším projektem byl Ango-Ferro 2000, který v sobě zahrnoval rekonstrukci a rozšíření 3.100 kilometrů dlouhé železnice, pře-

stavbu 36 mostů a vybudování 100 nádražních budov a 150 elektrických stanic (Power et al. 2012: 48, Rønning 2013: 66).

V oblasti zdravotnictví bylo hlavní prioritou renovace a rozšíření provinčních a obecních nemocnic a různých okresních zdravotních středisek. Ve vzdělávacím sektoru byla pozornost zaměřena na obnovu středních škol a polytechniky. V zemědělství byly nakoupeny nové stroje, také došlo k renovaci zavlažovacích systémů v lokalitách Luena, Caxito, Gandjelas a Waco-Kungo (Campos et al. 2008: 6). Projekty rekonstrukce umožnily Angole zajistit rychlejší růst ekonomiky. Do roku 2006 byl růst HDP 20,7 % a v roce 2007 dosáhl vrcholu 22,6 % (Figueiredo 2018). Čína od roku 1983¹⁰ až do současnosti poskytla Angole půjčky v hodnotě více než 60 miliard dolarů (Macauhub 2018).

V roce 2006 byla také zřízena obchodní komora pro čínské společnosti v Angole, která měla za úkol podpořit spolupráci mezi čínskými a místními společnostmi. V roce 2010 byl vzájemný obchod přes 24,8 miliard amerických dolarů a v roce 2011 dosáhl 27,7 miliard amerických dolarů, čímž se Angola stala jedním z největších afrických partnerů Číny (Zhao 2011, WITS 2018). Pro lepší představu vzájemného obchodu je níže vyobrazena názorná tabulka pro léta 2000 až 2016.

Tabulka č. 2. Vzájemný čínsko-angolský obchod (USD)

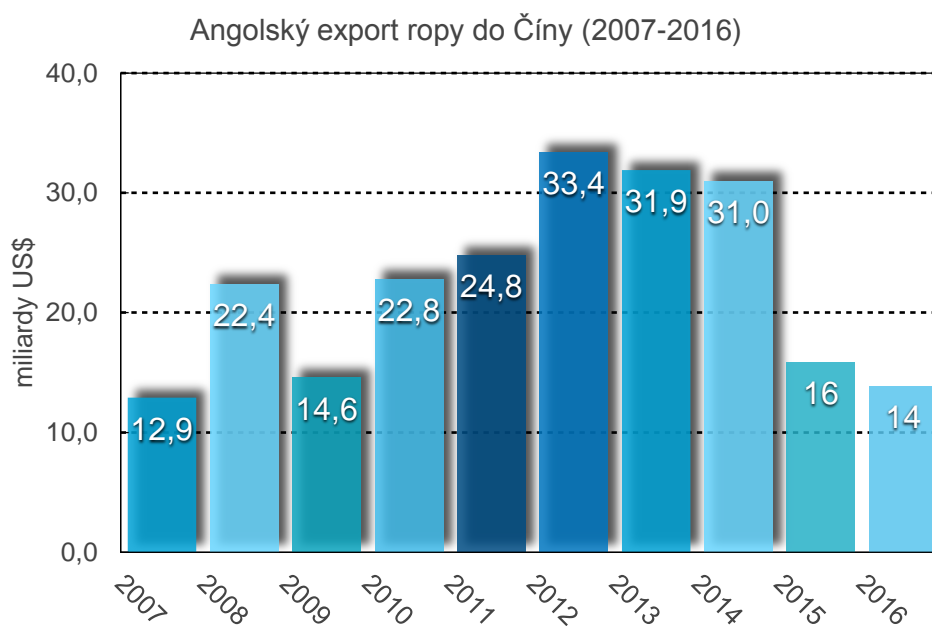
	Export	Import
2000	33,7 mil	1,8 mld
2001	45,7 mil	721,8 mil
2002	61,3 mil	1 mld
2003	145,8 mil	2,2 mld
2004	193,5 mil	4,7 mld
2005	372,8 mil	6,6 mld
2006	894,2 mil	10,9 mld
2007	1,2 mld	12,8 mld

¹⁰ Rok navázání vzájemných diplomatických vztahů.

	Export	Import
2008	2,9 mld	22,3 mld
2009	2,4 mld	14,7 mld
2010	2 mld	22,8 mld
2011	2,8 mld	24,9 mld
2012	4 mld	33,6 mld
2013	4 mld	32 mld
2014	6 mld	31,1 mld
2015	3,7 mld	16 mld
2016	1,7 mld	14 mld

zdroj: (WITS 2018)

Nejvýznamnější komoditou, kterou Angola do Číny vyváží, jak již bylo poznamenáno výše, je ropa. Podle agentury Economist Intelligence Unit představuje ropa až 95 % angolského exportu a Čína se tak stává jejím důležitým příjemcem. Výměnou za export ropy Čína nabízí Angole výhodné půjčky, úvěry a budování infrastruktury. Důležitým zprostředkovatelem těchto položek je čínská Eximbanka, prostřednictvím které došlo od roku 2004 ke třem podstatným transakcím. První půjčka byla ve výši 2 miliard dolarů, o rok později v roce 2005 poskytla Čína 2 miliardy dolarů, které vyměnila za ropu a k tomu přidala další jednu miliardu dolarů. V roce 2007 poskytla půjčku ve výši 2,5 miliardy dolarů. V roce 2011 vyvezla Angola přibližně 1,53 milionu barelů ropy, z nichž největší podíl byl exportován do Číny (38 %) a do Spojených států (14 %). V současnosti je Angola největším africkým dodavatelem ropy do Číny (Zhao 2011, Lahtinen 2018: 42). Na grafu níže je názorně vyobrazena bilance angolského exportu ropy do Číny v letech 2007-2016.

zdroj: (WITS 2018)

Mezi Čínou a Angolou probíhají i další projekty, které již mají přesnější určení. Příkladem jsou čínská společnost ZTE corporation a angolská Mundo Startel, které v roce 2005 podepsaly telekomunikační dohodu za 69 milionů dolarů. Téhož roku Čína poskytla 100 milionů dolarů půjčky na modernizaci zdravotnického zařízení v provincii Huambo. Dále v roce 2010 Čínská rozvojová banka (CDB) poskytla půjčku na rozvoj zemědělského sektoru Angoly ve výši 1 miliardy dolarů, zatímco Čínský mezinárodní fond (CIF) poskytl půjčku ve výši 2,9 miliardy dolarů na stavební projekty. Čína se také toho roku podílela na financování výstavby stadionů pro Africký Národní Pohár. Nejnovější projekt se uskutečnil v roce 2014. Čínská společnost Fujian investment zrekonstruovala dálnici mezi Luandou a Obitem. V 2016 dlužila Angola Číně 25 miliard dolarů, přičemž 10 miliard dolarů bylo Angole odpuštěno (Staff 2016). V ten samý rok se v Luandě konalo Čínsko-angolské investiční fórum, kde došlo k podepsání 48 smluv o plánovaných investicích v celkové výši 1,2 miliardy dolarů. Od té doby došlo ke zlepšení obchodních a hospodářských vztahů. Čínská strana rovněž poskytla 300 stipendií a umožnila školení více než 2.500 angolským zaměstnancům (Figueiredo 2018).

Tyto půjčky se významně liší od těch západních ve dvou aspektech - nižší splátkou a delším časovým úsekem pro splacení (Thompson 2012: 69). Výhodou také je, že jsou půjčky naprogramovány tak, aby daná země byla schopná půjčky splácet, a to i ve formě nerostného bohatství. Tento způsob je někdy označován jako „model Angola“, Čína často poskytuje půjčky s nízkou úrokovou sazbou státům, které se spoléhají ve svém „přežití“ pouze na ropu nebo jiné nerostné suroviny (Sun 2014). Problémem však může být, že Angola tak může zůstat ve stavu, kdy nebude schopná plnit své peněžní závazky (Hylton 2018). Podle mnohých odpůrců je kritika založena i na skutečnosti, že čínské půjčky pokrývají výdaje na infrastrukturu, ale nedochází k rozvoji Angoly, průmyslu ani samotných pracovníků. Podle čínského přísloví poskytují Číňané pouze Angolanům ryby, ale neučí je samotnému rybolovu (Thompson 2012: 71, Lahtinen 2018: 43).

Další kritika je založena na nedostatečné transparentnosti půjček a investičních toků. Čína byla vždycky zdráhavá v odhalení přesných částek v rozvojové pomoci (v tomto případě může docházet k finančním machinacím, jež se nedají zcela kontrolovat). V roce 2011 bylo IMF¹¹ odhaleno, že v roce 2007 bylo vyčerpáno nebo převedeno z angolského vládního fondu 32 miliard dolarů, aniž by to bylo řádně zdokumentováno ve státním rozpočtu. Skandál údajně vznikl kvůli angolské ropné firmě Sonangol, které se jinak přezdívá „quasi-fiscal operations manager“. V roce 2011 Human Right Watch¹² požádala angolskou vládu o doložení chybějících plateb. Angolská vláda uznala chybu v rozpočtu a svedla ji na špatně provedené účetnictví. Existují však názory, že za to můžou obchodní zájmy Sonangolu a firmy Queensway, která sídlí v Hongkongu (Alves et al. 2012: 1). Rostoucí význam půjček a přítomnost čínských firem na území Angoly vyvolává spoustu otázek týkajících se chudoby a nerovnosti jednotlivých skupin obyvatelstva. Jen čas však ukáže skutečný význam těchto atributů, u nichž se na první pohled může zdát, že slouží k zlepšení celkové situace v Angole.

Dalším úskalím je fakt, že mnoho čínských projektů doslova podkopává rozvoj průmyslu v Angole. Čínský požadavek spočívá v tom, že 70 % projektů bude uděleno čínským firmám. To znamená, že většina podílových fondů náleží

¹¹ Mezinárodní měnový fond.

¹² Organizace pro lidská práva.

jim. Čínské společnosti, financované čínskou Exim bankou, musejí mít alespoň 50 % nákupních materiálů z Číny. Zatímco mnoho zboží je v Číně často levnější, nedochází tak k růstu místních podniků. Z toho vyplývá, že angolský trh je zahlcen levným zbožím z Číny. To sebou nese i skutečnost, že čínská pomoc má negativní vliv na vytváření nových pracovních míst pro samotné obyvatele Angoly (Thompson 2012: 77). Dalo by se říci, že čínské podniky zneužívají znalosti angolských podniků, a to vede ke korupci a nespravedlivé politické situaci v zemi (Thompson 2012: 79).

Jsou zde ale i tací, kteří nahlízejí na čínsko-angolské vztahy v pozitivnějším slova smyslu. Jedním z nich je Assis Malaquias, který tvrdí, že vzájemné vztahy těchto zemí jsou výhodné pro obě strany. V jistém slova smyslu říká, že obě strany jsou vítězové. Čína čerpá z ropných dodávek Angoly, jež jsou prospěšné pro hospodářský růst Číny, a naopak Čína poskytuje pomoc v poválečné rekonstrukci Angoly. Říká také, že toto tvrzení je přesné v případě, že se spolupráce omezuje jen na vztahy mezi vládami obou zemí. V tomto případě se podle něho nejedná o prospěšnost, která by dopadala na samotný angolský stát a společnost v něm (Čína nevytváří nová pracovní místa, nezasahuje do lidských práv). Ačkoliv je vzájemná pomoc výhodná pro oba aktéry, Čína je vhodná spíše jako krátkodobý partner. Angola totiž není ochotná přijmout čínský model řízení, založený na přísné kontrole jedné strany. Partneři jako Brazílie nebo USA jsou vhodnějšími pro dlouhodobější cíle, protože jejich představa ekonomického systému je více sladěna s představou Angoly (Malaquias 2012: 26).

Kromě financování se Čína podílí na těžbě ropy. V roce 2004 koupila společnost China Petroleum and Chemical Corporation (Sinopec) 50 % podílu ropného bloku za 725 milionů dolarů. Později v roce 2005 získala Sinopec další ropný blok a spojila se s angolskou ropnou společností Sonangola a společně vytvořily společnost Sinopec-Sonangol International (SSI). Sinopec vlastnil 75 % společných akcií a vlastnil významné tři ropné bloky. Cena těchto bloků se za jejich působení zvýšila na 1,1 miliardy dolarů, což je nejvyšší cena v historii ropného průmyslu Angoly. Vzhledem k technologickým problémům byl v roce 2006 tento projekt pozastaven. I tato událost poukazuje na významnou pozici Číny v Angole. Na druhou stranu podle mnohých odborníků dochází tímto k vykořisťování Ango-

ly, kdy Čína postupně získává jednotlivá pole angolského ropného sektoru a zvyšuje tím tak svoji moc a bohatství na úkor země (Hylton 2018).

Čínské stavební firmy hrají hlavní roli v obnově infrastruktury Angoly a pochopitelně i v její ekonomice. Oficiálně v Angole pracuje více než 30 000 čínských občanů, většinou jsou to nekvalifikovaní pracovníci, najdou se zde ale i podnikatelé s malými firmami (Corkin 2011: 1). Tímto dochází k částečnému zahlcení pracovního trhu čínským obyvatelstvem a místní lidé mají menší šanci participovat v jednotlivých pracovních odvětvích.

V současnosti se pro rok 2018 staly hlavními prioritami zlepšení podnikatelského prostředí a přilákání zahraničních investic. V tomto roce došlo k rozšíření čínských soukromých investic na angolském trhu. Jednalo se o investice v oblastech: zemědělství, průmyslu, lidských zdrojů a zdraví (Hylton 2018).

3.1.2 SOCIÁLNÍ ROVINA

Od roku 1963 Čína vysílá do Angoly zdravotnické týmy. Konkrétně v roce 2007 vyslala tři skupiny zdravotního personálu k poskytování zdravotní pomoci (Eberling 2017: 9). Nověji se potom angažovala v roce 2017, kdy poslala nemocniční loď „Mírovou Archu“ do hlavního města Luandy, kde poskytovala osm dní bezplatné lékařské služby místním lidem (Xinhua 2017). Angolský systém zdravotní péče se skládá z veřejných a soukromých služeb. Podle angolského práva jsou služby veřejného zdravotnictví od primární péče až po specializované služby dostupné zdarma. Přesto se Angola stále potýká s mnoha překážkami, které jsou potřeba řešit. Nejvyšší zdravotnické služby se přitom nacházejí v Luandě a v dalších velkých městech jako jsou Benguela, Lobito, Lubango a Huambo (Export 2017).

Od skončení války v roce 2002 byla v Angole také obnovena zdravotnická zařízení, péče a systém zdravotnictví, které jsou významnými faktory v oblasti výroby a produktivity lidského kapitálu země. Průměrná délka života v Angole se pohybuje mezi 38 až 45 lety, což je způsobeno různými faktory. Jedním z nich je přítomnost cholery, která je důsledkem špatné hygieny a omezeného přístupu k pitné vodě. K pitné vodě nemá v zemi přístup téměř polovina populace (47 %).

Obyvatelé dále trpí nemocemi jako je tyfus, malárie, HIV a spavá nemoc. Nákaze malárie podlehne ročně v průměru 14 tisíc lidí (Kiala 2010: 4). Rovněž míra úmrtnosti dětí a matek je i nadále vysoká. Mortalita mladistvých do pěti let dosahuje 68 případů z 1 000 narozených dětí. Vysoká míra plodnosti, tedy 6,2 porodů na jednu ženu přináší další tlak na zdravotní systém (Export 2017).

Čínská vláda si je daného stavu vědoma a slíbila pomoc v oblasti zdravotní péče ke zlepšení angolského zdravotnického systému. Čínské podniky, které jsou odpovědné ministerstvu zdravotnictví, začaly modernizovat zdravotnická zařízení. V období od roku 2006 do roku 2008 se čínská společnost Sinohydro pustila do projektu za 148,7 milionů dolarů na renovaci a rozšíření čtyř regionálních nemocnic, a to ve městech Benguela, Huambo Lubango a Malange (Kiala 2010: 5).

V dubnu 2007 čínská stavební firma Sinohydro též iniciovala pořízení 86 ambulancí pro angolské ministerstvo zdravotnictví. Pořízení ambulancí financovala čínská Exim banka a poskytla celých 4,4 milionů dolarů. Čína taktéž financovala stavbu centrální nemocnice v Luandě v části Kilamba Kiaxi. Stavba trvala 15 měsíců, stála 8 milionů dolarů a byla otevřena v únoru 2006. Nemocnice má kapacitu až 100 pacientů a nachází se zde i antimalarické centrum (Anshan 2011: 15). Tato nemocnice je nejlepším integrovaným zdravotním útvarem Angoly (Figueiredo 2018). V roce 2017 zde došlo k posílení zdravotního personálu čínským lékařským týmem, který je zaměřen na dvanáct nejruznějších lékařských oborů (neurologů akupunkturních lékařů, kardiologů, chirurgů, ortopedů, infekcionista, pediatrů, farmaceutů a laboratorních analytiků; Angop 2017).

První soukromá nemocnice, která byla financovaná Čínou, byla postavena v roce 2015. Hlavním cílem bylo zmírnění napětí zdravotních služeb, jež bylo způsobeno rychle rostoucí populací. Nemocnice byla slavnostně otevřena angolským ministrem zdravotnictví Josem Van Dunemem a guvernérem Luandy Gracianem Domingosem. Do Nemocnice Zhong Yan vložila čínská společnost Zhong Xing Construction 10 milionů dolarů a má v současnosti více než 100 lékařů a zdravotních sester z Číny, Kuby a Angoly a 87 lůžek pro hospitalizované pacienty (Xinhuanet 2015).

Bez ohledu na zvýšení počtu zdravotnických zařízení je v zemi katastrofální nedostatek lékařů. Podle bývalého ministra zdravotnictví Anastacia Rubana Sica je v zemi 57 000 lidí pracujících ve zdravotnictví, z nichž pouze 2000 představují lékaře. Převážná většina jsou zdravotní sestry a technický personál. Tato skutečnost oslabuje systém veřejného zdraví a v důsledku toho většina pacientů musí vyhledávat léčbu v zahraničí (Kiala 2010: 6).

V roce 2008 Angola a Čína podepsaly dohodu týkající se vyslání čínských lékařů do Angoly. Program byl však odložen kvůli nedostatku ubytovacích kapacit pro samotné lékaře. Nově bylo postaveno 20 domů v Kilamba Kiaxi, nedaleko od Luandské centrální nemocnice. Během druhé poloviny roku 2009 Angola přijala 18 čínských lékařů. Přítomnost čínských lékařů s sebou také přináší nové léčebné postupy v oblastech urologie, akupunktury a kardiologie (Kiala 2009: 6). Od roku 2010-2018 Čína poslala čtyři lékařské týmy složené z více než 60 odborných zdravotnických pracovníků, kteří poskytli více než 200 000 bezplatných konzultací pro angolské občany v Luandské hlavní nemocnici (Figueiredo 2018).

Ve vzdělávacím systému Angoly od 90. let nejvíce převládají soukromé školy. Problémem však je, že poskytují jen málo kvalitní vzdělání. Z tohoto důvodu se angolská vláda rozhodla zrekonstruovat svůj vzdělávací systém. Při jeho rekonstrukci hrají čínské společnosti významnou roli, zejména ve výstavbě a rekonstrukci škol, které jsou z velké části dotovány prostřednictvím zvýhodněných půjček poskytnutých čínskou vládou. Tato oblast spolupráce je řízena angolským ministerstvem školství (all Africa 2014).

V roce 2005 Golden Nest Angola obdržela finanční prostředky na vybudování 11 škol. V okrese Luandy byly vybudovány čtyři střední školy a dále šest vysokých škol v oboru vědy a techniky. Golden Nest ve městě Malange také poskytla částku necelých 20 milionů dolarů za zrekonstruování Vysoké školy zemědělské, která byla svátečně otevřena bývalým prezidentem dos Santosem v červenci v roce 2007 (Hon et al. 2010: 38). V ten samý rok společnost získala druhý finanční balíček, který byl určen na vybudování pěti technických ústavů a čtyř středních škol v Bengo, Benguela a Luandě. V červenci v roce 2007 byly rovněž úspěšně otevřeny bývalým prezidentem dos Santosem. V souladu s akčním plánem FOCAC (2006) čínská vláda také financovala renovaci základní školy v Lu-

andě a podílela se na stavbách jedné základní školy v Bengu a dvou středních škol v Benguele a Kwanze (Hon et al. 2010: 38). V roce 2013 došlo v provincii Huambo také k výstavbě Angolsko-čínské přátelské školy. Při této příležitosti čínský velvyslanec v Angole Gao Kexiang poznamenal, že Peking „vždy kladl velký důraz na rozvoj přátelského vztahu s Angolou“. Výstavba rovněž dokazuje stále větší zapojení angolské vlády do vzdělávacího systému země (Angop 2017). Dalším významným krokem vzájemné spolupráce v oblasti vzdělávání bylo v roce 2015 založení Konfuciánského institutu na univerzitě Agostinho Neto, kde je propagována čínská kultura a jazyk (Eberling 2017: 9).

Čínsko-angolská spolupráce v oblasti vzdělávání zahrnuje také vysokoškolské vzdělání, a to prostřednictvím dotovaných stipendií ze strany čínské vlády. Angolské stipendijní programy jsou řízeny Národním institutem pro stipendia (Instituto Nacional de Bolsas de Estudo, INABE). Přesto angolští studenti dávají přednost studiu v Evropě, Spojených státech, Brazílii a Jižní Africe. Nicméně podle INABE roste i zájem o studium v Číně. Počet stipendií udělených v Číně je průměrně šest za rok. Kromě roku 2008, kdy bylo do programu přijato 15 studentů (Kiala 2009: 7).

Co se týče další vzdělávací spolupráce, tak čínské podniky China Road and Bridge Corporation (CRBC) a Sinohydro od roku 2008 vyslali několik skupin angolských studentů do Číny. Sinohydro vyslal až 70 studentů, zato CRBC poslal 50 studentů na univerzitu ve městě Changsha, aby studovali konstrukce mostů. Čínská společnost CITIC, která podle žebříčku Global Fortune 500 patří k největším společnostem světa, iniciovala vzdělávací programy pro Angolany a v polovině roku 2010 poslala sto Angolanů na 3 měsíce na studijní stáž do Číny (Eberling 2017: 9).

3.1.3 POLITICKÁ ROVINA

Angola a Čína navázaly diplomatické vztahy v roce 1983 a oficiální strategické partnerství v roce 2010 (Figueiredo 2018). Od té doby se jejich vzájemné vztahy neustále vyvíjejí. Podle konceptu soft power je potřeba udržovat vřelé a přátelské vztahy s jakoukoli zemí, které by akceptovaly hodnoty nebo aktivity

Číny. Důležitým aspektem jak se sblížit s danou zemí jsou státní návštěvy, a to na vyšších i nižších úrovních (Chinese Foreign Ministry 2006).

Vzájemné návštěvy (nejen) politických představitelů dokazují, že Čína přistupuje k Angolské republice jako k sobě rovnému. Například v roce 2011 se na počest vzájemných čínsko-angolských vztahů sešel předseda Stálého výboru Národního lidového kongresu Wu Bangguo s předsedou Národního shromáždění Angoly Paulem Kassomou. Wu na setkání prohlásil, že Čína pevně podporuje cestu rozvoje, kterou si zvolil samotný angolský lid, a to za vlastních národních podmínek. Angola naopak jednoznačně podpořila důležité otázky týkající se státní suverenity a územní celistvosti Číny, zejména pokud jde o otázku Tchaj-wanu (Chen 2012).

O dva roky později 12. ledna 2013 proběhla výměna oslavných písemných zpráv při příležitosti 30. výročí navázání diplomatických vztahů. Prezident Chu Ťin-tchao hovořil o dlouhotrvajících přátelských vztazích a řekl, že Čína k Angole přistupuje jako k sobě rovnému partnerovi (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China 2014). Rovněž vyzval Angolu k podpoře hospodářské iniciativy „Belt and Road“, jež má posílit hospodářské vazby mezi Asií, Afrikou a Evropou (Figueiredo 2018).

V roce 2014 navštívil Angolu náměstek ministra zahraničí Zhang Ming a sešel se s bývalým prezidentem dos Santosem. Prezident dos Santos oznámil, že angolská strana je připravena k posílení výměny mezi vedoucími představiteli obou zemí, aby dále rozšiřovala pole v praktické spolupráci a zlepšila bilaterální mechanismus pro spolupráci tak, aby podporovala rozvoj vzájemných vztahů, které lépe přispějí k hospodářskému a sociálnímu rozvoji obou zemí (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China 2014). V ten samý rok došlo k oficiální návštěvě čínského premiéra Li Keqiana v Angole (Figueiredo 2018). V červnu 2015 se prezident José Eduardo dos Santos setkal s čínským prezidentem Xi Jinpingem v Pekingu. V prosinci téhož roku oba hlavy států uspořádali bilaterální schůzku v rámci Johannesburského summitu (FOCAC; Figueiredo 2018).

Mezi čerstvější návštěvy ze strany Číny patří návštěva čínského ministra zahraničí Wang Yia, která byla uskutečněna 13. ledna 2018. Wang zde zdůrazňoval podporu ze strany Číny a možné rozšíření oblastí spolupráce do budoucna

(Xinhua 2018). Příkladem můžou být čínské úřady, které se zavázaly podporovat a vytvářet prostředky pro čínské společnosti, které by investovaly do Angoly a tím pomohly rozvoji angolského průmyslu (Figueiredo 2018). Angola a jiné rozvojové země, s kterými Čína udržuje úzké styky, patří zákonitě mezi hlavní cíle čínské diplomacie. Hlavní strategií této diplomacie je podpora afrických národních hnutí a navazování diplomatických vztahů s novými africkými zeměmi. Důležitým mezníkem vzájemné kooperace a přátelství byla během občanské války v Angole čínská podpora Lidového hnutí za osvobození Angoly, a to následně vedlo k vzájemné důvěře obou států. Čína poskytla podporu všem hlavním stranám, které bojovaly proti portugalskému kolonialismu, a také poskytla Angole pomoc při ekonomické rekonstrukci státu, kterou byla nucena zahájit po této vysilující válce. Čína, jež vždy trvala na politice nezasahování do vnitřních věcí, pomohla Angole odolávat tlakům mezinárodního společenství. V tento moment ukázala respekt a ochotu poskytovat Angole půjčky (Chen 2012).

Čína poskytuje Angole výhodné půjčky, které nejsou zatíženy politickými reformami nebo ekonomickou diverzifikací, jako je tomu například u EU nebo MMF. Evropské státy a mnoho jiných mezinárodních institucí obvykle vyžadují i demokratické reformy nebo ochranu lidských práv, které jsou vyměněny za pomoc. Čína uznává princip nezasahování do vnitřních věcí více než otázku lidských práv a poukazuje na historii evropské koloniální vlády v Africe k tomu, aby zdůraznila svůj vlastní neinvazivní přístup k africkým státům (Fitzgerald 2015).

Tento přístup má i své stinné stránky. Ty plynou z investičních výdajů a neochoty Číny použít diplomatickou sílu proti vládám, které se dopouštějí korupčních prohřešků (Ching 2017: 160). Příkladem může být pětileté období 2011-2016, kdy bylo z angolského účtu odebráno 4,2 miliard USD. Z tohoto důvodu přijal MMF v roce 2004 opatření ke zvýšení transparentnosti půjček poskytnutých Angole. Vládnoucí elita nechtěla toto opatření podepsat, i když naléhavě potřebovala finanční prostředky (Condon 2012: 8). Na tuto situaci zareagovala čínská Exim banka tím, že přišla s nabídkou poskytnutí půjčky v hodnotě 2 miliard USD bez jakýchkoliv podmínek týkajících se korupce či transparentnosti. Angolská vláda vydala prohlášení o západních finančních trzích, které jsou pro rozvojové země nesnesitelné a politicky neakceptovatelné. Čína tím ukázala, že nestanovuje žádné ponižující podmínky vůči Angole (Condon 2012: 9).

3.1.4 KULTURNÍ ROVINA

Čínsko-angolské kulturní vztahy jsou velmi dobré. Čína a Angola podepsaly v roce 2000 dohodu o kulturní spolupráci. Následně ten samý rok uzavřely dohodu o soudní spolupráci a bilaterálně spolupracovaly v oblasti zdraví, sportu, žurnalistiky a vzdělání. Na mnoha projektech a vzájemných dohodách je vidět jejich vzájemná spolupráce. Například v roce 1986 došlo k uzavření dohody mezi čínskou zpravodajskou agenturou Xinhua a angolskou tiskovou agenturou. O čtyři roky později došlo k implementaci akčního plánu ve vzájemné kultuře a vzdělávání. V roce 2004 proběhly výměnné pobyty novinářů obou zemí. Následně v roce 2013 byla založena čínsko-angolská družební škola.

Naopak Angola se podílela v roce 2008 na letních Olympijských hrách v Pekingu. Účast obou zemí slouží jako důkaz jejich sportovní spolupráce (Eberling 2017: 9). Výměnné pobyty a kulturní výměny mezi Čínou a Angolou zlepšují kontakt mezi oběma aktéry, posilují přátelství a jsou nejcennější součástí rozvíjejících se vztahů mezi Čínou a Angolou (Eberling 2017: 9). V roce 2016 se v rámci toho sešla angolská ministryně kultury Carolina Cerqueira s čínským velvyslancem v Angole Aiminem Cuim za účelem prodiskutování kulturní spolupráce. Podle nich je nutné posílit spolupráci v oblasti kultury a výměnných pobytů. Je nezbytné, aby se obyvatelé obou zemí seznámili s bohatstvím kulturního segmentu opačné země. Aimin Cui dodal, že v současnosti prioritou ze strany Číny bude kontaktovat čínské spisovatele a novináře, aby přijeli do Angoly s cílem poznat lépe angolskou realitu a přispět tak k jejímu hlubšímu poznání v Číně. Naopak Carolina Cerqueira řekla, že Angola a Čína musí podporovat výměnu znalostí a kulturních statků, neboť jsou to dva národy s bohatým kulturním dědictvím, jež musí být předáno novým generacím, zejména v oblasti umění, choreografie, vaření, muzeí a galerií (Angop 2016).

3.1.5 BEZPEČNOSTNÍ ROVINA

Čínsko-angolské vojenské vztahy a spolupráce mezi armádami obou zemí nejsou tak intenzivní. Důvod je prostý, Angola se v této oblasti spoléhá hlavně na Rusko a jeho vojenský potenciál. Vzájemné vztahy mezi Angolou a Čínou jsou

mnohem významnější v oblasti ropy a jejího vývozu, a to zejména kvůli tomu, že Angola je primárním zdrojem ropy pro Čínu v Africe (Eberling 2017: 7).

Od roku 2002 obě země uskutečnily několik vzájemných vojenských návštěv, které byly na vysoké úrovni. V roce 2007 Čína poskytla vojenskou techniku a dodala vojenské vybavení angolským ozbrojeným silám. Angolský vojenský personál rovněž absolvoval v Číně vojenské cvičení a do roku 2024 se v Luandě plánuje postavení námořní základny. Od roku 2002 došlo nejméně k osmi vzájemným interakcím v oblasti vojenských vztahů. V Číně proběhly čtyři návštěvy angolských vojenských úředníků a došlo ke čtyřem návštěvám angolské armády a jedné návštěvy čínské válečné lodě v angolském přístavu. Rovněž došlo k přiřazení personálu v ambasádách v Luandě a Pekingu. Čína dodala v málem množství do Angoly zbraně a vojenské vybavení. Podle Stockholmského výzkumného mírového institutu (SIPRI), Čína dodala v letech 1975 až 2015 dvacet pět tanků typu 59. Sporadický výměnný obchod v oblasti vojenského vybavení dokazuje nedostatečný zájem obou zemí v této oblasti. Čína celkově prodala Angole zbraně v hodnotě 44 milionů dolarů podle indexu vnímání korupce (CPI) z roku 2016. V roce 2000 prodala zbraně v hodnotě 42 milionů dolarů, takže za celé 16leté období vztahu poslala do roku 2000 jenom zbraně v hodnotě dvou milionů dolarů (Eberling 2017: 7-8).

3.2 SWOT ANALÝZA ČÍNY A ANGOLY

Na základě získaných informací je v tabulkách níže vytvořena SWOT analýza (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), ve které jsou znázorněny silné a slabé stránky jednotlivých rovin spolupráce Číny a Angoly a současně možné příležitosti a hrozby pro tyto oblasti (tabulka č. 3 a 4).

Tabulka č. 3. SWOT analýza Číny

	Silné stránky (Strengths)	Slabé stránky (Weaknesses)	Příležitosti (Opportunities)	Hrozby (Threats)
ekonomická rovina	kapitál, přímé čínské zahraniční investice, levné výrobky, zájem o suroviny, významné postavení na světovém trhu, široký trh, výhodné půjčky, silné telekomunikační společnosti, technologie, know-how	nedostatečná transparentnost půjček, většina zisků z projektů náleží čínským firmám, obsazení trhu čínským zbožím, obchodní bilance, do určité míry neochota sdílet své know-how, obsazení lepších pracovních míst na místním trhu	přírodní zdroje, nenáročné podmínky pro investování, nové trhy, pokračování v expanzi do dalších zemí Afriky, nové segmenty trhu	konkurence USA a Evropy
sociální rovina	dovoz léků, poskytnutí bezplatné lékařské péče, vysoce specializovaní lékaři, kapitál na výstavbu nemocnic a škol, poskytnutí dotovaných stipendií	nedostatek projektů zaměřených na preventivní opatření, nedostatek stálých lékařů, obsazení nemocnic čínskými specialisty	zvýšení postavení v Angole, praxe čínských doktorů v angolských nemocnicích a školách	střet odlišných kultur
politická rovina	diplomatické návštěvy, utužování vztahů, podpora Angoly v občanské válce	politika nevměšování, nezasaňování do korupčních prohřešků	zajištění dlouhodobé podpory od Angoly na mezinárodní scéně	politická nestabilita
kulturní rovina	výměny studentů, ochota poznávání kultury i druhé strany, zakládání společných škol, tiskových a zpravodajských agentur	možnost šíření čínské propagandy, očeňňování Západu	získávání důvěry angolského obyvatelstva	střet odlišných kultur, možnost nerespektování čínské menšiny
bezpečnostní rovina	zajištění vojenské techniky, vojenské návštěvy, čínský výcvik angolských vojáků	riziko nestabilních oblastí, nemožnost konkurovat Rusku	možnost stabilizace	destabilizace lokálních konfliktů

zdroj: autor

V tabulce výše byly znázorněny silné a slabé stránky Číny vůči Angole. Nejprve budou popsány silné stránky. Ze SWOT analýzy vyplývá, že podstatnou výhodou pro Čínu v oblasti ekonomické je kapitál, který vkládá do angolských projektů v nejrůznějších oblastech (zdravotnictví, školství, telekomunikací, rybolovu, energetiky nebo veřejných prací). Z této skutečnosti vyplývá, že Čína značně posiluje ekonomiku Angoly, zrychluje její růst a tím významně zlepšuje sociální standard společnosti. V sociální rovině v oblasti zdravotnictví dominuje ochota Číny poskytovat bezplatné zdravotnické služby. Z toho vyplývá, že angolské obyvatelstvo nemusí platit za primární zdravotnickou péči. Čína tím zároveň snižuje riziko šíření nebezpečných nemocí, což napomáhá k stabilnější situaci v zemi. V oblasti vzdělání jsou to potom dotovaná stipendia a kapitál na výstavbu škol, které následně přispívají k modernizaci dalších odvětví v Angole. V politické rovině je silnou stránkou Číny ochota se vzájemně navštěvovat, čímž dochází k prohlubování důvěry, jež trvá již od skončení občanské války v Angole. Zkoumáme-li oblast kulturní roviny ze strany Číny, autorka identifikuje její vstřícnost k zakládání společných projektů (škol, zpravodajských a tiskových agentur). Čína tím zároveň poznává druhou stranu a její kulturu, což autorka spatřuje jako činnost utužující vztahy mezi oběma zeměmi. Silnou stránkou v oblasti bezpečnosti je pro Čínu zajištění bojové techniky a výcvik angolských vojáků. Tento stav je hodnocen jako důležitý zdroj pro udržení bezpečnostní situace v Angole.

V odstavci níže budou představeny slabé stránky Číny v jednotlivých oblastech spolupráce. Slabé stránky v oblasti ekonomické představují nedostatečná transparentnost půjček a skryté poplatky, které mohou úvěr výrazně prodražit a zásadně tak zkomplikovat jeho splacení. Z analýzy vyplývá, že dalším slabým znakem Číny je, že většina zisků z projektů náleží čínským firmám a angolský trh je doslova zahlcen levným čínským zbožím. Tento stav může brzdit růst místních podniků a angolskou ekonomiku jako celek. V sociální rovině se jedná o nedostatek projektů zaměřených na prevenci, které by pomohly účinněji zamezovat šíření závažných chorob nebo obsazení škol a nemocnic čínskými specialisty, což snižuje tlak na angolskou společnost vychovávat si vlastní odborníky. V oblasti politické se otázka nezasahování do vnitřních věcí jeví pro většinu afrických zemí jako jeden z atraktivnějších faktorů v jejich partnerství s Čínou. Autorka však zařazuje tento přístup mezi slabé stránky, protože Čína tím spíše nepřispívá k nápravě v

oblasti lidských práv, ani k řešení vzniklých nepokojů. Zároveň tím dochází k přehlížení korupčních prohřešků, což brzdí rozvoj angolské ekonomiky. Srovná-li se slabá stránka se silnou v oblasti kulturní, je jednoznačně znát posilování kulturního vlivu Číny v zemi. Poslední analyzovanou rovinou je bezpečnostní oblast, kde autorka dochází k závěru, že Čína nemůže konkurovat Rusku, které představuje hlavní zdroj zásobování vojenské techniky. V případě, že by nebyla zajištěna bojová technika v době konfliktu, byly by ohrožené i bezpečnostní zájmy Číny a jejího obyvatelstva.

Tabulka č. 4 SWOT analýza Angoly

	Silné stránky (Strengths)	Slabé stránky (Weaknesses)	Příležitosti (Opportunities)	Hrozby (Threats)
ekonomická rovina	přírodní zdroje trhy, levná pracovní síla	korupce, chudoba, závislost na obchodních partnerech, přístup na tzv. model Angola	přiliv výhodných půjček a kapitálu	konkurence, tržní bariéry
sociální rovina	vzestup sociální úrovně v zemi, bezplatná zdravotní péče	nevzdělanost, omezený přístup k informacím, nedostatečná prevence a včasná léčba	studium a uplatnění pracovní síly Angoly na trhu práce v Číně	zastavení finanční podpory ze strany Číny do oblasti vzdělávání a školství
politická rovina	fungující dlouhodobé diplomatické vztahy	destabilizace regionu, nejistá politická situace, zkorumpovaný bývalý prezident Dos Santos stále v čele MPLA, téměř všechna moc v rukou nového prezidenta (v případě nelibosti k druhé straně-rozvázení vztahů)	nový přístup do mezinárodního společenství	politická nestabilita, změna politického systému
kulturní rovina	zakládání společných škol, tiskových a zpravodajských agentur, implementace akčních plánů, bohatá kmenová kultura, tradice	nesourodost kulturního pojetí	zapojení do mezinárodních kulturních akcí, výměnné návštěvy	kmenová a náboženská pnutí

bezpečnostní rovina	fungující výměnný obchod zbraní, výměna vojenského personálu	hrozba sekt, občanské nepokoje	nové techniky v boji proti terorismu	napadení ze strany okolních států, porušení suverenity ze strany států
----------------------------	--	--------------------------------	--------------------------------------	--

zdroj: autor

V tabulce č. 4 byla pozornost zaměřena na silné a slabé stránky Angoly vůči Číně. Síla Angoly v ekonomické rovině se nalézá v přírodních zdrojích (zejména ropě), v levné pracovní síle, kterou Angola může využít při výstavbě čínských projektů. Z těchto skutečností lze konstatovat, že zásluhou ekonomické spolupráce, dochází v Angole ke zvýšení životní úrovně. Příkladem mohou být i čínské projekty zaměřené na výstavbu nemocnic a škol, ve kterých mohou pracovat angolští obyvatelé, jež touto činností aktivně pomáhají růstu ekonomiky státu a zároveň tím zvyšují svoje postavení ve společnosti. V této oblasti je tedy vyhověno oběma stranám (pro Čínu levná pracovní síla, pro angolské obyvatelstvo příležitost si vydělat). V sociální rovině v oblasti zdravotnictví vyčnívá bezplatná zdravotní péče. Tento fakt se dá podle autorky považovat za silnou ze sociálního (vůči chudému obyvatelstvu), ale i za slabou z ekonomického hlediska (vybrané peníze za služby by se daly vložit do modernizace zdravotních zařízení). Zkoumáme-li politickou oblast, významným znakem jsou fungující diplomatické vztahy. Aktéři obou zemí se v rámci těchto vazeb pravidelně navštěvují a tím výrazně posilují strategické aspekty spolupráce obou zemí. Z toho také vyplývá ochota Angoly podporovat Čínu na důležitých summitech. Tímto postojem se obě země snaží efektivně čelit společným bezpečnostním a jiným hrozbám. Zkoumáme-li oblast kulturní roviny ze strany Angoly, autorka identifikuje její vstřícnost k zakládání společných projektů (škol, zpravodajských a tiskových agentur). Dochází tím zároveň k poznání druhé strany a její kultury, což dále významně utužuje vztahy mezi oběma zeměmi. Poslední analyzovanou je oblast bezpečnostní. Angola například podporovala výměnné obchody vojenské techniky nebo vzájemné návštěvy vojenského personálu. Kvůli nízké intenzitě těchto událostí a dominantnímu postavení Ruska, nepovažuje autorka tuto oblast analýzy za důležitou.

Slabou stránkou v ekonomické rovině je pro Angolu korupce vedoucí k úniku finančních zdrojů. Výsledkem těchto ztrát je nedokončení některých čínských projektů. Dalšími jsou chudoba nebo závislost na obchodních partnerech. Následkem této závislosti je nemožnost Angoly stát se samostatnou a konkurenceschopnou zemí. Slabým prvkem v ekonomické oblasti je také přistoupení na tzv. model Angola. Jeho prostřednictvím se země silně spoléhá při splacení dluhů na nerostné bohatství. Tímto chováním by se Angoly mohla lehce dostat do dluhové pastě. V sociální rovině převládá nevzdělanost, omezený přístup k informacím, nedostatečná prevence a léčba. Všechny tyto faktory přispívají k snadnému šíření závažných nemocí. V politické oblasti je slabinou nejistá budoucnost (volby prezidenta proběhly po 16 letech, tedy v roce 2017), stal se jím João Lourenço. Prezident je zároveň vrchním velitelem ozbrojených sil. Předsedou hlavní politické strany Lidového hnutí za osvobození Angoly (MPLA) je však bývalý prezident José Eduardo dos Santos, který ovládá všechny klíčové posty v zemi. Náhlá změna prezidenta může představovat pro Čínu riziko v případě, že by se novému prezidentovi nelíbily současné vztahy s Čínou (přílišná expanze čínského obyvatelstva na angolském území, politika nevměšování - současný prezident má totiž za cíl bojovat proti korupci, kterou Čína přehlíží). Mohlo by tak potom dojít snadno k rozvázání vztahů. Další rozebíranou rovinou je kulturní oblast. V té je spatřována slabá stránka v kulturní nesourodosti obou států. Příkladem jsou kulturní pnutí, které by mohly být příčinou konfliktů na pracovištích a jiných veřejných místech. Z bezpečnostního hlediska rizikem je geografické umístění Angoly v oblasti, pro kterou jsou typické nepokoje. Hlavním aktérem narušující bezpečnost státu jsou také sekty. Praktiky těchto sekt¹³ mohou narušit vzájemné vztahy.

¹³ V roce 2015 došlo mezi angolskou policií a křesťanskou náboženskou sektou (Světlo světa) k nepokojům, při kterých zemřelo tisíce lidí (ČTK 2015).

3.3 NIGÉRIE

Dalším zkoumaným státem je Nigérie, která zahájila s Čínou diplomatické vztahy v roce 1971. Delegace šesti mužů navštívila v čele s prezidentem Nigérie Peking a obě země podepsaly dohodu o hospodářské, technické a obchodní spolupráci (Umejei 2015: 55). V následujících letech probíhaly oboustranné návštěvy, které sloužily k upevňování vztahů. V současnosti tyto země spolupracují v několika klíčových oblastech, jako je například zdravotnictví, bezpečnost, kultura, politika, ekonomika a další. Nigérie je pro Čínu zajímavá zejména kvůli obrovským energetickým zásobám a velkému domácímu trhu se 190 miliony obyvatel s rostoucím disponibilním příjmem. Čína je pro Nigérii důležitá, z hlediska schopnosti Číny poskytovat rozsáhlé infrastrukturní projekty. Co je ale možná podstatnější, nabízí i řešení financování těchto projektů (Egbula et al. 2011: 3).

Prátelské vztahy mezi oběma zeměmi byly nejnověji posíleny na 70. Valném shromáždění OSN v roce 2015 v New Yorku, kde se vůdcové obou zemí zavázali k udržení oboustranných vztahů a strategického partnerství (Umejei 2015: 55). Jak uvádí Agubamah, čínská vláda popsala vzájemný vztah jako win-win kooperaci, která je výhodná pro obě strany (Agubamah 2014: 63).

3.3.1 EKONOMICKÁ ROVINA

Ekonomické vztahy mezi Nigérii a Čínou se začaly rozvíjet záhy po navázání prvních diplomatických styků, jak již bylo uvedeno výše, počátkem 70. let minulého století. V srpnu 1972 nigerijský komisař pro hospodářskou rekonstrukci a rozvoj Adebayo Adedeji podepsal v Pekingu smlouvu o vzájemné spolupráci v oblasti hospodářství, obchodu a techniky. Tato obchodní smlouva neměla takový význam, jak se očekávalo, neboť nedokázala kontrolovat dovoz čínského zboží do Nigérie (Rindap 2015: 21).

Na základě těchto událostí bývalý prezident Nigérie Olusegun Obasanjo v letech 1999 a 2001 navštívil Čínu, kde obě země uzavřely řadu nových obchodních, ekonomických, technických, vědeckých, technologických a investičních ochranných dohod. Také čínský prezident Hu Jintao uskutečnil v roce 2006 dvou-denní návštěvu Nigérie, která měla vést k upevnění tehdejších dvoustranných

vztahů mezi oběma zeměmi. Zde čínský prezident podepsal Memorandum o porozumění (MOU) o ropné spolupráci. Tato dohoda umožňuje Číně investovat do ropného průmyslu. Nigérie v rámci dohody poskytla Číně 4 licence na těžbu ropy, ale požadovala za to 4 miliardy dolarů na ropné a infrastrukturní projekty. O dva roky později, v únoru 2008 obě země uzavřely dohodu o strategickém partnerství v oblasti energetiky a dopravní infrastruktury. Čína v rámci této dohody půjčila Nigérii úvěr ve výši 500 milionů dolarů. Tyto peníze šly na výstavbu nemocnice v Abuji, jež celkově vyšla na 4,2 milionu dolarů. Dále Nigérie investovala do rekonstrukce železničního systému v Nigérii a do distribuce a výroby v energetickém sektoru. Čína od té doby obsadila důležitou pozici v nigerijské ekonomice. Čínským podnikatelům (SEPCO) byla například přidělena výstavba plynové elektrárny, zatímco rekonstrukce železnice byla přidělena čínským stavebním společností China Civil Engineering Construction Corporation (CCECC; Rindap 2015: 23).

Po uzavření nových obchodních dohod začal vzájemný obchod rychle růst. Od roku 2004 do roku 2008 se objem obchodu mezi oběma zeměmi zvýšil téměř o 300 %. Vrcholu dosáhl v roce 2008, kdy jeho hodnota činila 7,2 miliardy dolarů. Následně došlo k poklesu v souvislosti s poslední ekonomickou krizí, protože v roce 2009 dosáhl pouze výše 6,3 miliardy dolarů. Následoval však opětovný růst a v roce 2010 činil 7,7 miliardy dolarů. S touto úrovní obchodu se stala Nigérie čtvrtým největším obchodním partnerem Číny a jejím druhým největším exportérem (Ubi 2018, WITS 2018).

Obchod mezi oběma zeměmi v roce 2010 představoval téměř jednu třetinu obchodu mezi Čínou a celou západní Afrikou. Prostřednictvím Nigérie tak Čína vstoupila do regionálního trhu. Na druhou stranu Nigérie tvoří pouze malý zlomek globálního obchodu, zaostává za Spojenými státy, ale pozoruhodně čelí konkurenci ze strany Brazílie a Indie, či dalším tradičním partnerům, jako je např. Francie (Egbula et al. 2011: 6).

V roce 2014 objem obchodu mezi Nigérií a Čínou dosáhl 18 miliard dolarů, čímž se Nigérie stala třetím největším vývozním místem v Africe, po Jihoafrické republice a Angole. V důsledku ekonomické krize se nigerijsko-čínský obchod se v roce 2015 snížil na 14,9 miliard dolarů a v roce 2016 na 10,6 miliard

dolarů (Ubi 2018, WITS 2018). Nicméně nejnovější údaje o vzájemném obchodu potvrzují opětovný růst (NAN 2017).

Dalším problémem vzájemného obchodu Nigérie a Číny je nevyrovnanost exportu a importu (viz tabulka č. 5). Podle údajů Národního statistického úřadu činil v letech 2013 až 2016 obchodní deficit Nigérie s Čínou 16,9 miliardy dolarů. Ačkoli je obchodní bilance vychýlená ve prospěch Číny, obchod Nigérie a Číny představuje 8,3 % celkového obchodu Číny s Afrikou a 42 % obchodu s Hospodářským společenstvím západoafrických států (ECOWAS). Na velkou propast ve prospěch Číny poukázal i nigerijský prezident Muhammad Buhari během státní návštěvy Číny v roce 2016. Hlavní výzvou je podle něho snížení obchodního deficitu (Ubi 2018).

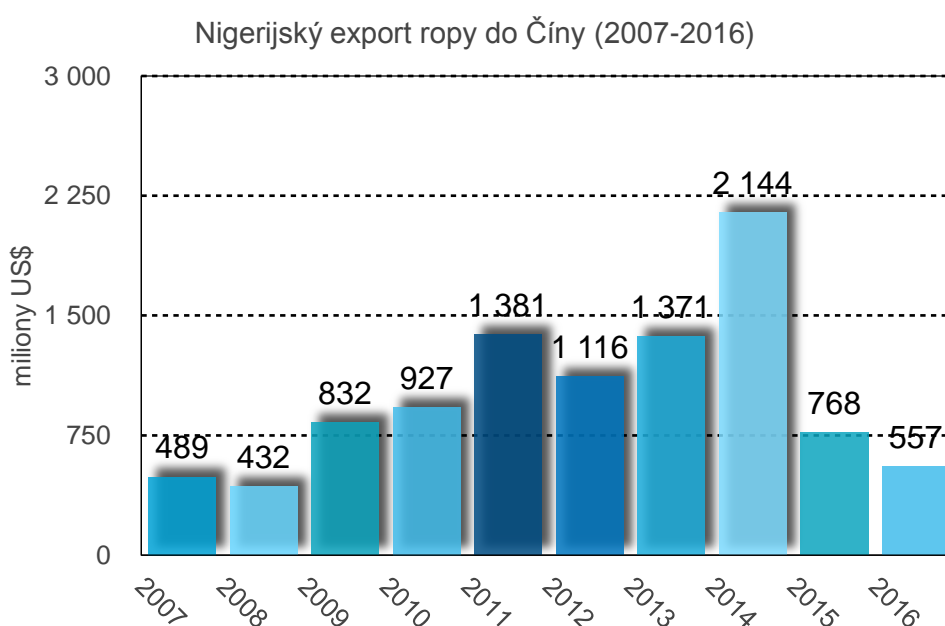
V současné době Čína i Nigérie obchoduje s několika hlavními komoditami. Jsou jimi např. potraviny, zvířata, ropa, chemické výrobky, ručně dělané výrobky, mechanické stroje a dopravní prostředky. Pro lepší představu vzájemného obchodu je níže vyobrazena názorná tabulka pro léta 2000 až 2016. Pod tabulkou je zároveň znázorněn graf, který ukazuje bilanci angolského exportu ropy do Číny v letech 2007-2016.

Tabulka č. 5. Vzájemný čínsko-nigerijský obchod (USD)

	Export	import
2000	548,7 mil	307,2 mil
2001	917,1 mil	227,1 mil
2002	1 mld	121,3 mil
2003	1,7 mld	71,6 mil
2004	1,7 mld	463,2 mil
2005	2,3 mld	526,8 mil
2006	2,8 mld	277,7 mil
2007	3,7 mld	573 mil
2008	6,7 mld	508,3 mil
2009	5,4 mld	896,5 mil
2010	6,7 mld	1 mld

	Export	import
2011	9,2 mld	1,5 mld
2012	9,2 mld	1,2 mld
2013	12 mld	1,5 mld
2014	15,3 mld	2,6 mld
2015	13,7 mld	1,2 mld
2016	9,7 mld	907 mil

zdroj: (WITS 2018)

zdroj: (WITS 2018)

Nigérie v současnosti patří mezi top destinace pro čínské zahraniční investice (foreign direct investment, FDI) viz tabulka 6. To dokazuje i velký podíl čínských firem na trhu viz tabulka 7. V letech 2003 až 2009 stála Nigérie na druhém místě po Jihoafrické republice. V těchto letech čínské investice v Nigérii dosáhly 1,0 miliardy dolarů z celkových 9,3 miliard dolarů na africkém kontinentu. Čínské investice jsou soustředěny zejména v ropném průmyslu, výrobě, stavebnictví a telekomunikacích. Studie Afrického ekonomického výzkumného konsorcia udává, že Čína založila více než 30 společností v Nigérii, které se mimo výše zmíně-

ného angažují též v sektoru služeb a vzdělávání. Některé z těchto čínských podniků jsou například ZTE Nigeria Investment limited, Plas Alliance Company, Royal Motors Company limited. Nigérie je také jedním z nejdůležitějších telefonních trhů Číny. Dva největší telefonní aktéři v zemi jsou státem vlastněné společnosti Zhong Xing Telecommunication Equipment Company (ZTE) a Huawei. Důvodem jejich úspěšnosti jsou bezkonkurenční ceny čínských společností. Studie také dokazuje, že čínští soukromí investoři se soustřeďují rovněž na zemědělský průmysl, výrobu. Naproti tomu čínské veřejné zdroje se zaměřují na přírodní zdroje a infrastrukturu, a to zejména v energetice a dopravě (Egbula et al. 2011: 9). Jako příklad lze uvést Čínskou stavební firmu CCECC, jež podepsala smlouvu na modernizaci nigerijské železniční trati. V říjnu 2006 získala nigerijská vláda z Číny na tento projekt úvěr ve výši 2,5 miliardy dolarů. Na dokončené trati bude v budoucnu denně jezdit 36 vlaků denně z Lagosu do Kano. Železnice se budují po úsecích, přičemž pouze segmenty Abuja a Kaduny byly doposud dokončeny (Egbula et al. 2011: 14).

Další oblastí je sektor informačních a komunikačních technologií. Čínská Exim banka z velké části financovala první komunikační satelit NigComSat-1, který vyšel na 256 milionů dolarů. Čína poskytla půjčku ve výši 200 milionů dolarů. Satelit byl spuštěn v roce 2007 a jeho životnost byla odhadována na 15 let. Jednalo se o první satelit, který Čína navrhla, postavila a vypustila do vesmíru pro jinou zemi. Bohužel kvůli problémům se solárními panely satelitu projekt o rok později, v roce 2008, selhal. Čínské úřady však rychle zahájily výměnu satelitu za nový, označovaný jako NIGCOMSAT-1R (Egbula et al. 2011: 13).

Oblastí, která i v současnosti vyžaduje investice, je energetický sektor. V minulosti byla Nigérie schopna produkovat energii pouze na několik hodin denně. To se stalo faktorem odrazujícím potenciální zahraniční investory (Brock 2013). I pro Čínu bylo proto obtížné investovat do sektorů, které potřebují energii pro udržení své životaschopnosti. Z tohoto důvodu se Čínská Exim Banka rozhodla financovat stavbu elektráren v Nigérii. Do konce roku 2006 Čína poskytla 3,5 miliardy dolarů na výstavbu velkých hydroelektráren v Zungeru a Mambille, které leží na severu Nigérie. Dále poskytla úvěr na stavbu pěti tepelných elektráren v Ughelli, Geregu, Papalanto, Alaoji a Omotosho (Brock: 2013). Nigérie tímto krokem významně navýšila svoji kapacitu vyrábět energii.

Tabulka č. 6. Top africké destinace pro čínské FDI (2005-2017)

Země	Objem v miliardách USD
Demokratická republika Kongo	11.74
Jihoafrická republika	10.83
Nigérie	7.64
Egypt	5.39
Niger	5.18

zdroj: (ChinaPower 2017)

Tabulka č. 7. Počet čínských projektů a firem v Africe za rok 2016

Země	počet projektů	počet firem
Nigérie	404	240
Jihoafrická republika	280	152
Zambie	273	125
Etiopie	255	114
Egypt	197	99
Kongo	193	80
Ghana	192	90
Angola	189	80
Zimbabwe	167	68

zdroj: (Chen et al. 2016: 14)

Pokud bychom hodnotili investice jako celek, čínské zdroje významně posilují kondici domácí ekonomiky. Nigérie by se tímto způsobem mohla posunout směrem k vývozu hotových výrobků, než být pouhým dodavatelem surovin pro Čínu. Tímto způsobem by také mohla vyrovnat negativní obchodní bilanci.

3.3.2 SOCIÁLNÍ ROVINA

Dalším příkladem prohlubujících se vztahů mezi Čínou a Nigérii je oblast zdravotnictví. Počátek vzájemné spolupráce byl zaznamenán již v roce 1962, kdy Čína začala vysílat lékařské týmy do Nigérie. Čína poskytla Nigérii i dary ve formě léků. Například v roce 2002 při příležitosti návštěvy tehdejšího čínského prezidenta Jianga Zemina, Čína poslala Nigérii lék Duocotecxin, který měl posloužit dětem v boji proti malárii (Li 2016: 16). Dále v roce 2007 bylo darováno dalších 432 000 krabic léčivých přípravků. Jedním z hlavních mezníků v oblasti zdravotnictví bylo v roce 2008 vybudování Střediska pro prevenci a léčbu malárie v hlavním městě Nigérie (Abuji) rovněž prostřednictvím čínských grantů. Podle bilaterální dohody čínská vláda darovala potřebné zdravotnické prostředky, materiály a léky. Také vyslala experty na zaučení nigerijského zdravotnického personálu. Další projekt byl ukončen v roce 2013, čímž Čína splnila sedmiletý závazek vybudovat a vybavit 150 lůžek v moderní nemocnici v Abuji. Nemocnice nazvaná Nigerijsko-čínská národní nemocnice byla součástí dohody, která byla přijata v rámci FOCAC¹⁴ v roce 2006. V posledních letech se nejvíce v této oblasti Čína angažovala v roce 2016, kdy poskytla Nigérii 46 milionů jüanů za účelem nákupu léků proti malárii a na zaškolení nigerijského zdravotnického personálu. Čína se také aktivně podílela na budování nigerijské zdravotní infrastruktury (China-embassy 2011).

Dalším palčivým zdravotním problémem nigerijské společnosti je HIV. V Nigérii v současné době žije 3 400 000 HIV pozitivních dospělých, což je 9 % všech lidí žijících s HIV na celém světě. Od roku 2005 nedošlo k žádnému snížení počtu úmrtí způsobených HIV. Z toho důvodu by pomohlo rozšíření antivirové léčby (pouze 20 % pacientů v Nigérii má v současné době přístup k léčbě), zlepšení kontroly drog a zvyšování vzdělávání ve školách o přenosu infekce HIV. Tato opatření by mohla být dalšími vhodnými investicemi ze strany Číny (Arch-deacon 2016).

¹⁴ Fórum o čínsko-afričské spolupráci. Formálně bylo založeno společnou iniciativou Číny a zemí Afriky v říjnu 2000 na ministerské konferenci v Pekingu.

Podle výše uvedeného, lze vidět zainteresovanost Číny na zlepšení životní úrovně nigerijského lidu. Pozornost je hlavně zaměřena na boj proti malárii a na rozšíření tradiční léčby zejména akupunktury, která je podle čínských expertů účinná a hlavně cenově dostupná (Obinna 2018). Přítomnost zákeřné nemoci HIV je zde však stále opomíjena.

Vztahy mezi oběma zeměmi se rozšířily i do sektoru vzdělávání. V porovnání s předchozími rovinami bylo poměrně obtížné získat jakákoli data vhodná k analýze, což dokazuje, že vztahy v této oblasti nejsou až tak významné. Nehledě na tuto skutečnost jsou začátky vzájemné spolupráce datovány až kolem roku 1981, kdy byla podepsána dohoda o kulturní spolupráci a spolupráci na vzdělání. Tato smlouva byla v roce 1990 revidována, a to v rámci realizace kulturního a vzdělávacího programu (Udeala 2013: 65).

Na základě toho Čína začala v roce 1993 poskytovat stipendia pro nigerijské studenty v Číně. Mezi lety 2002 až 2003 studovalo v Číně pouze 24 nigerijských studentů (China-embassy 2011). V roce 2008 Čína poskytla grant ve výši 7,2 milionů dolarů na výstavbu čtyř venkovských škol (Udeala 2013: 66). Výrazný posun v oblasti vzdělávání byl zaznamenán o tři roky později, kdy Čína poskytla finance pro 300 „přátelských škol“ nacházejících se v nigerijských vesnicích a stipendia pro stovky nigerijských studentů v Číně (Egbula et al. 2011: 16).

Pravděpodobně nejvýznamnějším krokem v této oblasti bylo založení Konfuciánských institutů. První institut byl založen na univerzitě Nnamdi Azikiwe v roce 2008 ve spolupráci s čínskou univerzitou Xiamen. Druhý institut se otevřel o rok později v roce 2009 na univerzitě v Lagosu ve spolupráci s technologickým institutem v Pekingu. Další Konfuciánská centra se nacházejí ve městech Kano, Cross River a Anambra. Samotný Konfuciánský institut zajišťuje výuku čínského jazyka a seznamuje s čínskou kulturou. V rámci tohoto institutu je Čína zodpovědná za dotování školení zaměstnanců univerzity, jež vyučují mandarínštinu. Někteří veřejní kritici však zpochybňují tyto instituty, a to z důvodu společenských a ekonomických nákladů. Čínské velvyslanectví v Nigérii také založilo čínské jazykové centru v Abuji, kde se vyučuje mandarínština jakožto druhý jazyk pro studenty všech věkových kategorií (Usman 2015: 416, Egbula et al. 2011: 17).

Díky nejnovějšímu projektu v oblasti vzdělávání (z roku 2017) byly postaveny 3 nové učebny a poskytnuto 56 000 amerických dolarů na výukové materiály v největším městě Nigérie Lagosu. Učebny, které sponzoroval generální konzulát prostřednictvím FOCAC, postavila společnost China Civil Engineering Construction Corporation (CCECC). Projekt je důležitou součástí spolupráce mezi Čínou a Nigérií a posiluje vzdělávací standard Nigerijců (Xinhua 2017). Čína se rovněž snaží doplnit chybějící lidské zdroje k výuce čínského jazyka a kultury (Oredola 2016). Nigérie se také rozhodla spolupracovat s Čínou na zřízení digitálního vzdělávacího institutu a poskytování inteligentních výukových učeben v celé zemi. Tyto inteligentní učebny a digitální vzdělávací institut budou založeny v partnerství s největší čínskou společností NetDragon Websoft Holdings Limited. Projekt je součástí závazku federální vlády poskytovat nigerijským dětem kvalitní vzdělání, jak je stanoveno ve čtvrtém cíli udržitelného rozvoje (Olajide 2018).

3.3.3 POLITICKÁ ROVINA

Politická spolupráce mezi Čínou a Nigérií odstartovala v únoru 1971. Tentýž rok došlo také k navázání diplomatických vztahů mezi největším nigerijským městem Lagosem a Čínou. Tato kooperace překonala vzájemné nepřátelství způsobené občanskou válkou v Nigérii. Čína se od té doby stala důležitým politickým a obchodním spojencem Nigérie (Ramani 2016). I přes odpor Ameriky se Nigérie společně s ostatními rozvojovými zeměmi z Asie, Afriky a Latinské Ameriky rozhodly podpořit 21 let trvající kampaň Pekingu o vytvoření jednotné Číny. V listopadu 1971 Čínská lidová republika oficiálně nahradila Čínskou republiku (Taiwan) v Radě bezpečnosti OSN (Jack 2016: 35, Fürst 2011: 70).

V současnosti Nigérie stále podporuje politiku „jedné Číny“, tzn. tedy jednu Čínu, ale dva politické systémy. Zároveň je podle autorčina názoru s podivem, že do současnosti (2018) má Taiwan „neoficiální“ ambasádu v hlavním městě Nigérie Abuji. Nehledě na to, že od roku 1991 do 2017 nigerijská obchodní mise podporovala tchajwanské investory a průmyslníky, kteří podnikali v Nigérii. Samotný obchod Nigérie s Taiwanem dosahoval 800 milionů dolarů za rok 2016. Nigérie obchodovala a udržovala styky s Taiwanem až do roku 2017, kdy došlo k

částečnému rozvázání vzájemných styků (snad z obavy z ohrožení diplomatických vztahů s Čínou; Kuo 2017).

V 70. letech rovněž došlo k rozsáhlým diplomatickým návštěvám mezi vrcholnými představiteli obou zemí, včetně výměny studijních skupin, uspořádání nemalých množství konferencí a kulturních interakcí v různých oblastech. Tato spolupráce významně usnadnila spolupráci v oblasti politické, ekonomické a diplomatické (Okoro et al. 2016: 97).

Od roku 1999 Nigérie přešla k demokracii a co je pozoruhodné, že každý demokraticky zvolený prezident včetně současného prezidenta Muhammada Buhariho navštívil Čínu. Naproti tomu ze strany Číny navštívil Nigérii pouze minulý prezident Hu Jintao v roce 2004 a 2006 a současný prezident Xi Jinping v roce 2016 (Ikeke 2016, Nwanze 2015, Umejei 2014: 55).

Oba národy se dohodly, že v roce 2005 vytvoří strategické partnerství zahrnující vzájemnou politickou důvěru, vzájemné hospodářské výhody a vzájemnou podporu v mezinárodních záležitostech (Chidi 2017: 135). Podle oficiálních internetových stránek Číny (<http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t230615.htm>) je politika Nigérie v Číně závislá na mnoha výhodných a vzájemně přijatelných ukazatelích. Jak poznamenala čínská vláda, posílení solidarity a spolupráce s africkými zeměmi bylo vždy důležitou součástí nezávislé zahraniční politiky Číny v oblasti míru. Čína bude v tradici přátelství mezi Čínou a Nigérií a bude vycházet ze základních zájmů čínského i afrického lidu. Dále bude vytvářet a rozvíjet nový typ strategického partnerství s Nigérií a bude usilovat o politickou rovnost a vzájemnou důvěru. Hlavní cíle čínské politiky v Nigérii tedy jsou:

Upřímnost, přátelství a rovnost: Čína dodržuje pět principů mírového soužití (upřímnost, přátelství, rovnost, vzájemný prospěch a společný rozvoj), respektuje nezávislou volbu Nigérie na cestě rozvoje a podporuje snahy Nigérie o posílení prostřednictvím jednoty.

Vzájemný prospěch, reciprocita a společná prosperita: Čína podporuje úsilí Nigérie o hospodářský rozvoj a budování národa, provádí v různých formách spolupráci směrem k hospodářskému a sociálnímu rozvoji a prosazuje společnou prosperitu Číny a Nigérie.

Vzájemná podpora a úzká koordinace: Čína posiluje spolupráci s Nigérií v OSN a dalších mnohostranných organizacích tím, že podporuje stejné požadavky a návrhy a nadále apeluje na mezinárodní společenství, aby věnovalo větší pozornost otázkám týkajícím se míru a rozvoje v Nigérii.

Učení se od sebe navzájem a hledání společného rozvoje: Čína a Nigérie se poučují a čerpají ze zkušeností ve vzájemné spolupráci v oblasti vzdělávání, vědy, kultury a zdraví.

Přátelské vztahy mezi oběma zeměmi byly znovu potvrzeny na 70. Valném shromáždění OSN v roce 2015 v New Yorku. Čína podpořila Nigérii v úmyslu stát se nestálým členem Rady bezpečnosti OSN s odvoláním na status jako „přední rozvojové země“ (Umejei 2015: 55).

Navzdory ekonomickým, politickým a humanitárním vlivům je nigerijská populace přesvědčena, že Čína nezasahuje do vnitřních záležitostí Nigérie. I přes velké procento lidí, kteří věří v pozitivní vliv Číny v Nigérii, se zde nachází i malé procento těch, kteří zůstávají skeptičtí vůči rostoucí přítomnosti Pekingu v Nigérii. Jeden z hlavních argumentů, který může snadno vyvolat nespokojenost s čínskou politikou „nezasahování“ je problém deindustrializace. Trh Nigérie je v tomto případě doslova zahlcen levnými výrobky z Číny a situaci neulehčuje ani participace drobných čínských obchodníků. Této účasti se říká „illegal Chinatowns“ (Aidoo et al. 2015: 128).

V březnu 2013 tehdejší guvernér centrální banky Nigérie Lamido Sanusi poukazoval na Čínu jako na vykořisťovatele, jež v Nigérii manipuluje s měnou a pomocí dotací podporuje vlastní vývoz. Čína má druhou největší ekonomiku světa a jeví se jako hospodářský gigant, který je schopný stejných forem vykořisťování jako Západ. Zároveň je hlavním podporovatelem deindustrializace Afriky. Čína se v tomto ohledu řídí pořekadlem „byznys je byznys“, a to bez ohledu na politickou situaci v zemi. To poukazuje jasně na přístup Číny jakožto země, která ignoruje případné nepokoje vzniklé demokratickým procesem. V tom případě i vládu, moc a vlivné elity. Podle výše zmíněného je toto přístup, kterému Čína říká „nezasahování do vnitřních záležitostí dané země“, která podle všeho má omezenou ropnou kapacitu a nedokonalý demokratický systém (Aidoo et al. 2015: 128).

3.3.4 KULTURNÍ ROVINA

Kulturní vztahy mezi Nigérií a Čínou se neustále rozvíjejí. Mnoho Nigerijců uznává dlouhodobé vztahy s Čínou a přítomnost samotné čínské komunity. Existuje také mnoho Nigerijců, kteří žili v Číně. Při jejich návratu měli obvykle silnější postavení ve společnosti a stali se z nich velcí obhájci čínských hodnot v Nigérii. Jedním z takových příkladů je popstar Emmanuel Uweche, který je významnou osobou v Číně. Jako první Afričan dosáhl takového uznání, že vystupuje a zpívá po celé Číně v mandarínštině pod jménem Hao Ge. V roce 2008 dokonce zpíval na letních olympijských hrách v Pekingu. Hao cestuje po celé Číně a vystupuje v několika televizních pořadech. Lze je například zaznamenat na místní čínské televizi CCTV-9 (Alao 2011: 24).

Další známkou fungujících vztahů v oblasti kultury je čínská zanícenost vytvářet aktivity, které napomáhají kulturní integraci a častějším výměnným pobytům. Mezi tyto aktivity patří pořádání festivalů, výstav a módních přehlídek. Čínské kulturní centrum například v roce 2014 uspořádalo módní přehlídku a výstavu zaměřenou na Čínsko-nigerijské vztahy, jejichž plný název nesl pojmenování CHINGERIA. Na přehlídce bylo několik nigerijských modelů v tradičních čínských šatech a naopak. Ve stejném roce také čínské ministerstvo kultury organizovalo návštěvnický program pro mladé sinology¹⁵. Tento program byl zaměřen hlavně na účastníky z různých států Afriky včetně Nigérie. Dále v roce 2016 v hlavním městě Abuji bylo Čínským kulturním centrem ve spolupráci s Radou pro střední školy uspořádáno kulturní vystoupení studentů středních škol k připomenutí čínského roku Opice. Toto vystoupení bylo uspořádáno v rámci 45letého výročí diplomatických vztahů mezi oběma zeměmi (Ibrahim 2014: 202).

¹⁵ Sinologie je vědní obor zabývající se studiem čínského jazyka, dále historií, kulturou a obecně problematikou týkající se Číny.

3.3.5 BEZPEČNOSTNÍ ROVINA

Čínsko-nigerijské bezpečnostní vztahy se začaly prohlubovat spolu s nepokoji v deltě Nigeru, které začaly v roce 2004. I přesto, že nigerijská vláda spolupracuje s organizacemi na mezinárodní úrovni jako například s OSN, AU a organizací ECOWAS je nucena se i tak obrátit k Číně hlavně kvůli moderním technologiím (McDowell 2012: 2).

V roce 2009 například nigerijské letectvo zakoupilo dvanáct čínských letounů Chengdu F-7NI a tři tréninkové letadla F-7NI. V roce 2012 Nigérie pořídila od Číny dvě pobřežní hlídkové lodě za 42 milionů dolarů a 12 menších hlídkových plavidel za 13 milionů dolarů (za účelem zvýšení územní celistvosti). V lednu 2014 se čínské firmy China Shipbuilding a Offshore International Limited podílely na zhotovení první nigerijské vojenské lodi P-18N (McDowell 2012: 3, defenceWeb 2014).

Ze strany Číny zase došlo v roce 2005 k pořízení 20 funkčních a 10 cvičných raket PL-9C v hodnotě 32 milionů dolarů. Nigérie je prvním uznávaným vývozcem této zbraně (McDowell 2012: 3). V bezpečnostní rovině nedochází jen ke vzájemnému obchodování vojenského materiálu, ale i k oboustranným návštěvám vojenského personálu, jež má sloužit k upevnění vztahů mezi oběma zeměmi (Nesiama 2013: 77).

Návštěvy vojenského personálu započaly mezi Čínou a Nigérií v 80. letech 20. století. Od té doby nigerijská Obranná akademie vyslala do Číny řadu delegací. V roce 1988 navštívil Čínu velvyslanec námořnictva kontradmirál O. Miko Agigebi. V listopadu téhož roku naopak navštívil Nigérii čínský vojenský velitel Liang Guanglie (China-embassy 2004). Později roku 2001 navštívili Nigérii generál Wu Quanxu (zástupce náčelníka generálního štábu lidové osvobozené armády - PLA) a generál Chi Haotian (předseda Ústřední vojenské komise ÚV KSC, státní radní a ministr obrany). Tyto návštěvy jsou obvykle zaměřeny na zahájení nové spolupráce v oblasti bezpečnosti nebo na posílení té stávající (Nesiama 2013: 77).

V roce 2013 Čínská vláda rovněž usnadnila dodávky zbraní, munice a vybavení (včetně bojových uniforem) do Nigérie. Vojenská spolupráce Čína-Nigérie

byla také velice prospěšná v oblasti rozvoje pracovních sil a technické pomoci. Usnadnila školení širokého spektra technických odborníků z různých vojenských oborů. Není pochyb o tom, že interakce mezi Čínou a Nigérií na vysoké úrovni podpořily strategické výměny a prohloubily vojenské bezpečnostní spolupráce mezi oběma zeměmi (Nesiama 2013: 77).

Podle mnohých autorů (McDowell, Nesiama, atd.), jež se zabírali bezpečnostní rovinou mezi oběma zeměmi, je samotná oblast nedostatečná a vojenská pomoc méně patrná. Podle autorčina úsudku tomu tak ale není - vyvozeno je tak z řady přečtených článků, na jejichž základě bylo možné udělat si vlastní názor a pohled na věc. Je možné, že do konce 20. století probíhaly zejména výměny vojenského personálu a návštěvy na vysoké úrovni, které nikterak nenapomáhaly rozvíjet potenciál v této oblasti. Zlom ale nastal počátkem nepokojů v Deltě Nigery (2004). Od té doby došlo k hromadnému nákupu vojenského vybavení mezi oběma zeměmi, ke školením, k usnadnění dodávek zbraní a v neposlední řadě k již zmíněným vojenským návštěvám. Ty však v kontextu změny získaly jiný rozměr. V současnosti Čína a Nigérie stále pracuje na zlepšení vztahů v bezpečnostní rovině (PMnews 2018), což slouží jako důkaz neutichající touhy po lepší vojenské kooperaci, jež se v žádném případě neubírá směrem ke stagnaci.

3. 4. SWOT ANALÝZA ČÍNY A NIGÉRIE

Na základě získaných informací je v tabulkách níže vytvořena SWOT analýza, ve kterých jsou znázorněny silné a slabé stránky jednotlivých rovin Číny a Nigérie a současně možné příležitosti a hrozby pro tyto oblasti (tabulka č. 8 a 9).

Tabulka č. 8. SWOT analýza Číny

	Silné stránky (Strengths)	Slabé stránky (Weaknesses)	Příležitosti (Opportunities)	Hrozby (Threats)
ekonomická rovina	kapitál, levné výroby, levná pracovní síla, výhodné půjčky, široký trh, technologie, know-how	investice jen do výdělečných projektů, obchodní bilance, do určité míry neochotná sdílet své know-how, obsazení lepě placených pracovních míst na místním trhu	přírodní zdroje, nenáročné podmínky pro investování, čínské FDI, nové trhy, pokračování v expanzi do dalších zemí Afriky, nové segmenty trhu	konkurence USA a Evropy
sociální rovina	dovoz léků, poskytnutí lékařských týmů, kapitál na výstavbu nemocnic a škol	nedostatek projektů zaměřených na preventivní opatření, obsazení škol a nemocnic čínskými specialisty	zvýšení postavení v Nigérii, praxe čínských doktorů v nigerijských nemocnicích	střed odlišných kultur
politická rovina	diplomatické návštěvy, utužování vztahů	politika nevměšování	zajištění dlouhodobé podpory od Nigérie na mezinárodních fórech	politická nestabilita
kulturní rovina	výměny studentů, ochota poznávání kultury i druhé strany, zakládání škol	možnost šíření čínské propagandy, očeřování Západu	získávání důvěry Nigérijců	střed odlišných kultur, možnost nerespektování čínské menšiny
bezpečnostní rovina	zajištění bezpečnostní techniky	riziko nestabilních oblastí	možnost stabilizace	destabilizace lokálních konfliktů

zdroj: autor

V tabulce výše byly znázorněny silné a slabé stránky Číny vůči Nigérii. Nejprve budou popsány silné stránky. Z analýzy vyplývá, že podstatnou výhodou pro Čínu v oblasti ekonomické je kapitál, který vkládá do nigerijské infrastruktury.

ry, zejména do ropného průmyslu, stavebnictví a telekomunikací. Z této skutečnosti vychází, že Čína znatelně posiluje ekonomiku Nigérie a tím rovněž sociální standard společnosti. V sociální rovině je dále významný dovoz léků z Číny, poskytování lékařských týmů a kapitálu na výstavbu nemocnic a škol. Zkoumáme-li oblast politické roviny ze strany Číny, autorka identifikuje její vstřícnost k posílení solidarity a spolupráce s Nigérií. Čína podporuje Nigérii na důležitých summitech a posílá své nejvyšší představitele do této země za účelem podpory diplomatických vztahů. Rozvoji v kulturní oblasti dominují aktivity, které pomáhají kulturní integraci a častějším výměnným pobytům. Silnou stránkou v oblasti bezpečnosti je pro Čínu poskytování moderního vybavení a usnadnění dodávek zbraní, munice a vybavení. Tento stav je hodnocen jako klíčový zdroj pro udržení bezpečnostní situace.

Následně budou hodnoceny slabé stránky Číny v jednotlivých oblastech spolupráce. V oblasti ekonomické je čínský kapitál v podstatě dvousečnou záležitostí. Na rozdíl od většiny zahraničních investorů je Čína zaměřená ve značné míře na „business“ a zajištění zisků. Skutečný zájem a podpora obyvatelstva je potom spíše sekundární. Z analýzy vyplývá, že dalšími slabými znaky jsou například nevyváženost obchodní bilance ve prospěch Číny, obsazení lépe placených míst čínskými zaměstnanci a neochota sdílet know-how s nigerijskou stranou. V sociální rovině se jedná o nedostatek projektů zaměřených na prevenci, které by pomohly zamezit šíření závažných chorob. Rovněž také obsazení škol a nemocnic čínskými specialisty, kvůli kterým nemusí být nigerijská společnost, podobně jako v případě Angoly, dostatečně nucena vychovávat vlastní odborníky. V oblasti politické je opět atraktivní otázka nezasahování do vnitřních věcí se stejnými důsledky jako pro Angolu. Srovná-li se slabá stránka se silnou v oblasti kulturní, pak je jednoznačně znát posilování kulturního vlivu Číny v Nigérii s rizikem šíření propagandy a desinformací. Poslední analyzovanou rovinou je bezpečnostní oblast, kde autorka dochází k závěru, že riziko nízké podpory Nigérie může mít za následek ohrožení bezpečnosti v nestabilních oblastech.

Tabulka č. 9. SWOT analýza Nigérie

	Silné stránky (Strengths)	Slabé stránky (Weaknesses)	Příležitosti (Opportunities)	Hrozby (Threats)
ekonomická rovina	přírodní zdroje, trhy, levná pracovní síla	korupce, vyčerpateľné přírodní zdroje, chudoba, závislost na obchodních partnerech, konkurence USA	přiliv výhodných půjček a kapitálu, zvýšení pozice ve světě	konkurence, tržní bariéry
sociální rovina	vzestup zdravotnického sektoru a sociální úrovně v zemi	nevzdělanost, omezený přístup k informacím, nedostatečná prevence a včasná léčba	studium a uplatnění pracovní síly Angoly na trhu práce v Číně	zastavení finanční podpory ze strany Číny do oblasti vzdělávání, zdravotnictví a školství
politická rovina	fungující dlouhodobé diplomatické vztahy	podpora Taiwanu, hrozba aktivit teroristických skupin (Boko Haram)	nový přístup do mezinárodního společenství	politická nestabilita, změna politického systému
kulturní rovina	účast na společných kulturních akcích, bohatá kmenová kultura, tradice	nesourodost kulturního pojetí	zapojení do mezinárodních kulturních akcí, výměnné návštěvy	kmenová a náboženská pnutí
bezpečnostní rovina	fungující výměnný obchod zbraní, výměna vojenského personálu	hrozba terorismu, občanské nepokoje	nové techniky v boji proti terorismu	napadení ze strany okolních států, porušení suverenity ze strany států

zdroj: autor

V tabulce č. 9 byla pozornost zaměřena na silné a slabé stránky Nigérie. Síla Nigérie v ekonomické rovině leží v přírodních zdrojích, levné pracovní síle, kterou Nigérie může využít při výstavbě čínských projektů. Z těchto skutečností lze konstatovat, že zásluhou ekonomické spolupráce, dochází v Nigérii ke zvýšení sociální a životní úrovně. Příkladem jsou čínské nemocnice nebo školy, ve kterých pracují nigerijští obyvatelé. Důsledkem toho je zlepšení sociálního postavení jedince a ekonomiky státu. Zkoumáme-li politickou oblast, významným znakem jsou fungující diplomatické vztahy. Aktéři obou zemí se v rámci těchto vazeb pravidelně navštěvují a tím výrazně posilují strategické aspekty obou zemí. Z toho

také vyplývá ochota Nigérie podporovat Čínu na důležitých summitech. Tímto postavením ukazují obě země snahu efektivně čelit společným bezpečnostním a jiným hrozbám. Přejdeme-li ke kulturní rovině je signifikantní stránkou ochota Nigérie podporovat čínskou kulturu na společných kulturních akcích, ve školách a jiných veřejných sektorech. Důsledkem tohoto postavení je participace čínských obchodníků. Z poslední silné stránky v rovině bezpečnostní je vyvozeno, že důležitým aspektem je vzájemný obchod se zbraněmi. Z toho je patrné, že je Nigérie první zemí, která začala do Číny vyvážet své rakety. Důsledkem zlepšujících se vztahů je fakt, že Nigérie začala posílat vojenský personál do Číny. Tato činnost zlepšuje vztahy v této oblasti.

Následně přejdeme ke slabým stránkám Nigérie ve vztahu k Číně. Vyčnívající slabá stránka v ekonomické rovině je totožná s tou u Angoly. Jedná se o korupci, která vzniká únikem peněz. Výsledkem těchto ztrát jsou několik let nedokončené čínské projekty. Dalšími identickými slabými stránkami, jsou chudoba nebo závislost na obchodních partnerech. Následkem této závislosti se Nigérie stejně jako Angola nemůže stát nezávislým a konkurenceschopným státem. Silného konkurenta také představují Spojené státy americké, které jsou v současnosti druhým největším obchodním partnerem Nigérie po EU a jejím největším odběratelem ropy (Taylor 2015: 399). I přes to, že je Nigérie největším producentem ropy v Africe, kvůli významnému postavení USA putuje jen malá část ropy do Číny v porovnání s ostatními obchodními partnery. Ze strany USA je na Čínu nahlíženo jako na vykořisťovatele, jež zneužívá nerostné zdroje a slabé pozice afrických zemí. V případě, že by USA pocítila silící se tlak ze strany Číny, jakožto konkurence, mohla by učinit kroky, které by vedly k úplnému rozvázání styků mezi Nigérií a Čínou. V sociální rovině jsou zařazeny slabé stránky, které jsou rovněž identické s angolskými. Jedná se o nevzdělanost, která je příčinou častějších přenosů závažných nemocí. Dále omezený přístup k informacím nebo nedostatečná prevence a léčba. V politické oblasti jsou slabinou diplomatické a obchodní vztahy s Taiwanem, které se neshodují s veřejným tvrzením Nigérie, že podporuje politiku jedné Číny. Následkem takového chování by bylo možné rozvázání vztahů s Čínou a nepřátelství. Kulturní oblast je další rozebíranou částí, v které jsou slabé stránky shodné s těmi angolskými. Jedná se především o kulturní nesourodost obou států. Příkladem jsou kulturní pnutí, které by mohly být hlavní

příčinou konfliktů na pracovištích a jiných veřejných místech. Nigérie leží v oblasti, pro kterou jsou typické nepokoje, což je považováno za slabou stránku. Hlavním aktérem narušující bezpečnost státu je teroristická skupina Boko Haram, která chce z Nigérie vytvořit muslimský stát. Teroristické aktivity této skupiny mohou být příčinou narušení vzájemných vztahů. Ze strany Číny by mohlo dojít k přerušení tohoto svazku v případě, že by se Čína angažovala do některých nepokojů, které by jí samotné způsobily velké ekonomické ztráty či ztráty na životech.

4. KOMPARACE PŘÍSTUPU ČÍNY K VYBRANÝM ZEMÍM

V předchozích kapitolách byly představeny silné a slabé stránky vzájemné spolupráce Číny vůči Angole a Nigérii. Tyto ukazatele budou v detailnější formě podrobeny následující komparativní analýze. Nejprve budou okrajově porovnány jednotlivé tabulky SWOT analýz tzn. výhody a nevýhody Číny vůči zkoumaným zemím. Následně budou podrobeny důkladnější analýze, kde budou nalezeny a znázorněny difference v jednotlivých rovinách spolupráce (ekonomické, sociální, politické, kulturní a bezpečnostní), které potvrdí rozdílný postoj Číny k vybraným zemím. Na základě toho se autorka pokusí odpovědět na výzkumnou otázku, jež byla položena v úvodu práce.

Ze SWOT analýzy Číny vůči oběma zemím vyšlo najevo, že silné stránky Číny a pochopitelně její výhody pro Angolu i Nigérii, se zásadně neliší. V ekonomické rovině se jedná především o kapitál, který vkládá do hlavních odvětví zajišťujících ekonomické a sociální systémové funkce obou zemí. V sociální rovině se jedná o zlepšení společenské situace v podobě zajištění specializovaných lékařů, obstarání potřebných léků a kapitálu na výstavbu škol. V případě politické angažovanosti se Čína snaží pravidelně navštěvovat obě země a utužovat s nimi vzájemný vztah. V oblasti kulturních vztahů je hlavní výhodou Číny ochota poznávat kulturní zvyklosti obou analyzovaných zemí. V poslední bezpečnostní oblasti je silnou stránkou Číny zajištění vojenské techniky Angoly i Nigérie.

Porovnáme-li slabé stránky, zjistíme, že se čínský přístup mírně liší pouze v ekonomické oblasti. U Angoly, byl nalezen větší výskyt nedostatečné transparentnosti půjček než u Nigérie. V Nigérii Čína investuje pouze do výdělečných projektů. V ostatních rovinách rozdíly nejsou patrné.

V detailnějším rozboru jsme zjistili, že v ekonomické dimenzi je rozdíl v přístupu Číny. V obou zemích markantně investuje do dopravy, nerostných surovin, telekomunikací a infrastruktury. Rozdíl však můžeme vidět v celkovém objemu peněz za sledované období 2000 až 2016. Objem vzájemného exportu a importu s Čínou se v jednotlivých zemích liší. Z tabulky níže můžeme vyčíst, že čínský export do Nigérie byl až 3krát vyšší než export do Angoly. V případě im-

portu je naopak sledovaná hodnota až několikanásobně vyšší u Angoly než u Nigérie (tabulka č. 10). Jasně patrný je rozdíl z hlediska dynamického růstu ve sledovaném období. Míra exportu v roce 2016 ve srovnání s rokem 2000 je až 49krát vyšší a 7krát u importu (viz tabulka č. 2). V případě Nigérie byl zaznamenán jenom 16násobný růst a 2násobek původní sledované hodnoty (viz tabulka č. 5).

Tabulka č. 10. Celkový objem peněz za sledované období 2000-2016

	export	import
ČÍNA-ANGOLA	32 mld.	252 mld.
ČÍNA-NIGÉRIE	102 mld.	13 mld.

zdroj: autor

Hlavní faktor, který způsobuje tak velký rozdíl mezi importem obou zemí je ropa. Ropa představuje až 95 % angolského exportu a Čína je důležitým příjemcem. Srovnáme-li objem peněz, které Čína vyměnila za ropu v letech 2007-2016 je zřejmé, že hodnota 223 miliardy dolarů v případě Angoly je mnohonásobně vyšší než 10 miliard dolarů v případě Nigérie. Důvodů proč tomu tak je, je hned několik. Čína má velký zájem o dovoz ropy z Angoly, protože čínské rafinérie jsou přesně navrženy pro zpracování angolské „kyselé“ ropy. Na druhou stranu Angola považuje Čínu za výhodný zdroj financování a v tomto ohledu se spoléhá na tzv. „model Angola“, kdy Čína poskytuje výhodné půjčky výměnou za ropu a to bez politické podmíněnosti. Je nutno zmínit, že tyto půjčky jsou ve velké míře určeny pro rozvoj veřejných nebo infrastrukturních a průmyslových projektů. Země se v tomto případě doplňují v tom, co druhá nemá. Čína má jeden z největších a nejkonkurenceschopnějších stavebních průmyslů na světě a málo přírodních zdrojů, zatímco Angola má nedostatek infrastruktury a přemíru přírodních zdrojů.

Naopak Nigérie oproti Angole vyniká v čínských zahraničních investicích. Jedná se o čínské projekty a počet čínských firem na samotném území. Tyto projekty jsou zaměřeny na výrobní odvětví, zemědělství nebo přírodní zdroje. Nigé-

rie je v současnosti třetí top destinací pro čínské FDI¹⁶. Objem těchto investic dosáhl v letech 2005 - 2017 hodnoty 7,6 miliard dolarů. V roce 2016 počet čínských firem na území Nigérie dosahoval 240 oproti 80 v Angole. Vysoký příliv čínských investic do Nigérie je zapříčiněn dynamikou pracovní síly, která je hlavním motorem, jež přispívá k rozvoji bilaterálního vztahů, který má pozitivní dopad na hospodářský rozvoj Nigérie.

Další rovinou, která bude podrobena analýze, je oblast sociálních vztahů. Čína se snaží v obou zemích stavět školy, dodávat léky a celkově zlepšovat systém zdravotnictví a školství. Je si v obou případech vědoma tíživé situace, která je spojená s nevzdělaností a vysokou úmrtností. Do současnosti se Čína snaží usilovně pracovat na snížení těchto překážek. Proto autorka hodnotí oblast sociálních vztahů v přístupu Číny k oběma zemím jako rovnoměrně rozdělený.

V případě politických vztahů Čína přistupuje k oběma zemím jako k sobě rovnému. Došlo k mnoha vzájemným návštěvám na vysoké úrovni, kde si aktéři slíbili vzájemnou věrnost a ochotu spolupracovat i do budoucna. Odlišný přístup je však viděn ze strany Nigérie. I přes to, že oficiálně podporuje politiku „jedné Číny“ udržuje neoficiální vztahy s Taiwanem. Jedná se však především o obchodní spolupráci. Čínská vláda proti obchodování Nigérie s Taiwanem nevystupuje, neboť neexistuje žádný oficiální kontakt mezi vládami obou zemí, který by naznačoval uznání Taiwanu za suverénní zemi (TheCable 2019).

V rovině kulturních vztahů si lze všimnout aktivního přístupu Číny k oběma zemím. Jedná se o pořádání festivalů, výstav a módních přehlídek v případě Nigérie. Její přístup lze vidět i v ochotě zlepšovat kulturní vztahy i do budoucna. Což dokazuje na vstřícnosti se scházet a diskutovat o budoucnosti kulturních vztahů. V přístupu Číny k Angole autorka identifikuje jako klíčový faktor zakládání společných družstevních škol a uskutečňování výměnných pobytů. Tyto činnosti napomáhají k poznání kultury druhé strany. Obě země se podílely na Olympijských hrách v Pekingu, což lze interpretovat jako projev vzájemné důvěry. Přístup Číny k oběma zemím lze v této rovině hodnotit jako rovnoměrný.

¹⁶ Demokratická republika Kongo je v současnosti na prvním místě v žebříčku top destinací pro čínské FDI, druhé místo obsadila Jihoafrická republika. (ChinaPower 2017).

Poslední komparovanou je rovina bezpečnostní. S oběma zeměmi Čína obchoduje s vojenskou technikou a dochází i k oboustranným návštěvám vojenského personálu. V případě Angoly však není vzájemný vztah v této rovině tak intenzivní jako v případě Nigérie. Důvod je zřejmý, Angola se v této oblasti spoléhá hlavně na Rusko a jeho vojenský potenciál. To je dáno do značné míry událostmi, které se udály v době občanské války v Angole. V té době Rusko vojensky podporovalo ústřední vládu nezávislé Angoly, která byla od roku 1975 v rukou MPLA. Tato skutečnost vyvolala hlubokou vojenskou závislost na Rusku, která trvá dodnes. Co se týká spolupráce Číny s Nigérií, největší vojenský rozmach byl zahájen počátkem nepokojů v Deltě Nigeru (2004). Od té doby došlo k hromadnému oboustrannému nákupu vojenského vybavení, ke školením, k usnadnění dodávek zbraní a v neposlední řadě k vojenským návštěvám. Z tohoto důvodu lze vztah Číny a Nigérie vnímat jako těsnější než vztah Číny a Angoly.

Komparativní analýzou studentka zjistila, že přístup Číny se liší zejména v ekonomické a bezpečnostní oblasti. V ekonomické oblasti se jedná o větší objem zdrojů, který byl vyměněn mezi Čínou a Angolou a naopak větší objem investic, který směřoval do Nigérie, s níž Čína udržuje i užší bezpečnostní spolupráci.

5. ZÁVĚR

V diplomové práci byla zkoumána spolupráce Číny s Afrikou a následně podrobněji s dvěma vybranými africkými zeměmi - Angolou a Nigérií. Práce si kladla za cíl srovnat odlišný přístup Číny k analyzovaným zemím. Hodnoceny byly základy vzájemné spolupráce, a jaké negativní a pozitivní stránky tato spolupráce jednotlivým zemím přináší. Práce měla rovněž přinést odpověď na výzkumnou otázku. Hlavním předpokladem pro odpověď je skutečnost, že strategie a hodnoty jsou důležitým prvkem Číny jakožto aktéra, který klade velký důraz na prosazování své vůle měkkými nesilovými prostředky. Výsledky analýzy ukazují jednak rozdílný přístup Číny k oběma zemím, ale také odlišnosti mezi jejím reálným a oficiálním stavem. Hlavním cílem práce bylo charakterizovat roviny spolupráce, interpretovat diference vzájemných vztahů v historické perspektivě a nalézt odpověď na to, z čeho pramení odlišný přístup Číny k jednotlivým zemím. Pronikání Číny do Afriky je jedním z nejdůležitějších geopolitických trendů současného světa, který vzbuzuje zájem ve společnosti. Odborníci se rozcházejí v názorech na podobu čínské pomoci, na její záměry, příjemce, dopady, ale i přesnou výši poskytovaných prostředků. Čínská vláda je totiž skromná na informace a přesná data o své zahraniční rozvojové politice systematicky nezveřejňuje. Čínská pomoc bývá nejčastěji charakterizována jako kontroverzní, neokoloniální, vykořisťovatelská či neefektivní. Jedná se o černobílý pohled pramenící z nepochopení čínského působení v Africe a čínské zahraniční politiky obecně. Práce však ukazuje na zájem Číny o oboustranně prospěšný vztah s Afrikou, který je však v některých oblastech nevyvážený. Práce by proto mohla být rozšířena o další směry výzkumu, které by se týkaly jednotlivých korupčních prohřešků Číny v Africe, ale i samotných korupčních případů, kterých se sama Afrika a jejich vůdci dopouštějí. Pro vyvrácení spekulací o vykořisťovatelských praktikách Číny, by se naopak dala práce rozšířit například o podrobnější analýzu zdravotnické složky spolupráce, jež by vyvrátila nebo potvrdila čínskou efektivitu a tolik potřebnou pomoc.

Vzájemný vztah Číny k těmto dvěma státům byl vyobrazen v pěti rovinách spolupráce (ekonomické, sociální, politické, kulturní a bezpečnostní), a to v chronologickém sledu od roku 2000 do současnosti. Rok 2000 byl vybrán jako důležitý mezník vzniku Fóra čínsko-africké spolupráce, které Čína založila pro vzájemnou spolupráci. Od tohoto data dochází k nárůstu vzájemných vztahů. Toto obdo-

bí lze označit za čistě pragmatické, kdy Čína začala Afriku využívat ke svým vlastním národním zájmům. K určení časového rozmezí (2000-2018) došlo záměrně, neboť se předpokládalo, že v tomto časovém rozpětí docházelo k odlišné intenzitě spolupráce. Tato kooperace byla následně podrobena SWOT analýze, která napomohla k jasnější představě o slabých a silných stránkách vzájemné spolupráce. Tato analýza poskytla podklady pro následující komparativní rozbor, který pomohl autorce odpovědět na původní výzkumnou otázku.

Čína se na africkém kontinentu aktivně angažuje již po několik desítek let. Vývojem jednotlivých afrických zemí a nárůstem ekonomické síly Číny na kontinentě začalo docházet ke vzájemné spolupráci, která se v průběhu let měnila z hlediska intenzity a charakteru. To vše bylo umocněno vnějšími i vnitřními událostmi a povahou mezinárodního systému, které měly značný vliv na podobu směřování čínské zahraniční politiky. Angola i Nigérie se v současnosti přetahují o pozici největšího afrického producenta ropy.¹⁷ Jedná se o státy nacházející se v subsaharské Africe, které spojuje koloniální minulost a podobná ekonomická situace.¹⁸

V roce 2002 v Angole skončila občanská válka a země začala hledat finanční zdroje pro svoji poválečnou rekonstrukci. V tento moment se stala Čína klíčovým hráčem, neboť Angola nebyla ochotna přijmout podmíněnost spolupráce západních finančních institucí. Co se týče Nigérie, i přesto, že je v současnosti největším producentem ropy v subsaharské Africe, Čína nepředstavuje tak významného partnera pro zemi, jako například USA. Čína je brána jako „nově přichozí“ partner v rámci ropného průmyslu země. Ačkoliv současný prezident Nigérie Muhammadu Buhari upřednostňuje spolupráci s Čínou kvůli její humanitární pomoci a investicím, jež mají velký dopad na realizaci životně důležitých infrastrukturních projektů, Čína se nedostala do pozice významného hráče v Nigérii, která má neobvykle pevné vztahy se Západem.

¹⁷ V současnosti je Nigérie největší africký producent ropy v subsaharské Africe. Druhé místo obsadila Angola. Pro porovnání - v srpnu 2017 Nigérie vytěžila okolo 1,99 milionů barelů ropy, oproti 1,68 milionům barelů v případě Angoly (W4T 2017).

¹⁸ Nigérie je na prvním a Angola na pátém místě v žebříčku největších ekonomik Afriky (Writer 2018).

Z výsledků SWOT analýzy vyplývá, že pro Čínu jsou tyto dva státy nejdůležitější z ekonomického hlediska, které se zároveň promítá i v ostatních rovinách spolupráce. Konkrétně jde o přírodní zdroje a poměrně nevyužitý trh, který může Čína využít ve svůj prospěch. Naopak Čína má dostatek finančních prostředků, jež vkládá do projektů obou zemí v nejrůznějších oblastech spolupráce. Čína tak znatelně posiluje ekonomiku Angoly a Nigérie, pomáhá zrychlovat jejich růst, a tím významně posiluje jejich postavení. Může se tak zdát, že vzájemná spolupráce je výhodná pro obě strany stejnoměrně. Přesto ze SWOT analýzy vychází, že spolupráce Číny s oběma zeměmi je mírně asymetrická. V případě Angoly se například jedná o zahlcení trhu čínským zbožím. Tento stav brání růstu místních podniků a celkové ekonomické situace v Angole. Obchodní bilance mezi Čínou a Nigérií je rovněž vychýlená ve prospěch Číny. Tato nevyrovnaná situace neodpovídá tak moc prosazovanému čínskému modelu symetrické spolupráce (tzv. win-win prototypu).

Komparativní analýza poté odpovídá na původní otázku. Přístup Číny k oběma zemím se výrazně liší v oblasti ekonomické a bezpečnostní. Větší objem zdrojů byl vyměněn mezi Čínou a Angolou, což bylo podmíněno zejména exportem angolské ropy do Číny. Ropa představuje až 95 % angolského exportu. Čína má velký zájem o dovoz ropy z Angoly, protože čínské rafinérie jsou přesně navrženy pro zpracování angolské „kyselé“ ropy. Na druhou stranu Angola považuje Čínu za výhodný zdroj financování a v tomto ohledu se spoléhá na tzv. „model Angola“, kdy Čína poskytuje výhodné půjčky výměnou za ropu, a to bez politické podmíněnosti. Je nutno zmínit, že tyto půjčky jsou ve velké míře určeny pro rozvoj veřejných nebo infrastrukturních a průmyslových projektů. Čína má jeden z největších a nejkonkurenceschopnějších stavebních průmyslů na světě a málo přírodních zdrojů, zatímco Angola má nedostatek infrastruktury a přemíru přírodních zdrojů. V případě Nigérie pouze malá část ropné produkce putuje do Číny. Důvodem je přetrvávající silná pozice USA. Ve srovnání s Angolou je proto Nigérie spíše významnější destinací čínského exportu zboží a služeb, což by mohlo souviset rovněž s větší velikostí trhu země.

Další výrazný rozdíl byl spatřován v rovině bezpečnostní. S oběma zeměmi Čína obchoduje s vojenskou technikou a dochází i k oboustranným návštěvám vojenského personálu. V případě Angoly však není vzájemný vztah v této rovině

tak intenzivní jako v případě Nigérie. Angola se v této oblasti spoléhá hlavně na vojensky silné Rusko. To je dáno do značné míry událostmi, které se odehrály během občanské války v Angole. V té době Rusko vojensky podporovalo ústřední vládu nezávislé Angoly, která byla od roku 1975 v rukou MPLA. Tato skutečnost vyvolala hlubokou vojenskou závislost na Rusku, která trvá dodnes.

Na základě výše uvedených skutečností tato diplomová práce zhodnotila působení Číny v jednotlivých rovinách v obou analyzovaných státech. Kvůli rozsahu práce byly analyzovány pouze dva africké státy. Pro další výzkum by bylo přínosné analyzovat působení Číny a její vliv i v dalších afrických státech, s kterými se vzájemná spolupráce v posledních letech významně zintenzivňuje. Příkladem je narůstající pozice Číny v Jižním Súdánu, jehož hlavním vývozním artiklem je ropa a Čína představuje hlavního odběratele. Dále by se dala zachytit míra investic v Sieře Leone a v Beninu, kde Čína v minulosti financovala několik projektů zahrnujících fotbalové stadiony a veřejné budovy. Významný vztah je spatřován i s Demokratickou republikou Kongo, kde Čína významně investuje do infrastruktury a Kongo jí na oplátku poskytuje měď a podílí na několika koncesích kobaltu. Rovněž by pro další výzkum mohlo být přínosné nalézt a zanalyzovat nejvlivnější africké partnery Číny, kteří stojí na vrcholu v jednotlivých rovinách spolupráce (ekonomické, sociální, politické, kulturní a bezpečnostní).

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

PRAMENY

AllAfrica. 2014. *Angola: Chinese Government Happy for Contributing to Education System*. AllAfrica. Dostupné na: <http://allafrica.com/stories/201402260368.html> (13. 10. 2018)

Angop. 2016. *Angola and China want to strengthen cultural cooperation*. an-gop.ao. Dostupné na: https://cdn1.portalangop.co.ao/angola/en_us/noticias/lazer-e-cultura/2016/10/47/Angola-and-China-want-strengthen-cultural-cooperation,cafbe8e1-2a06-433f-8432-a22c0b778c81.html (12. 10. 2018)

Angop. 2017. *Angola: General Hospital of Luanda reinforced with Chinese physicians*. angop.ao. Dostupné na: http://www.angop.ao/angola/en_us/noticias/saude/2017/4/19/Angola-General-Hospital-Luanda-reinforced-with-Chinese-physicians,18738bfb-66dc-4ce9-baa6-df20ff0c673d.html (13. 10. 2018)

Angop. 2014. *Huambo: Angola/China Friendship School shows Government commitment*. angop.ao. Dostupné na: http://www.angop.ao/angola/en_us/noticias/educacao/2014/1/9/Huambo-Angola-China-Friendship-School-shows-Government-commitment,d06ea699-7f4a-4151-b09c-f0fe877c104a.html (13. 10. 2018)

Archdeacon Olivia. 2016. *China adds Nigeria to its African Empire*. Capx. Dostupné na: <https://capx.co/nigeria-becomes-the-second-nation-in-chinas-african-empire/> (13. 10. 2018)

Brock, Joe. 2013. *Nigeria signs \$1.3 billion power plant deal with China*. Reuters. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-nigeria-china-power/nigeria-signs-1-3-billion-power-plant-deal-with-china-idUSBRE98S0AG20130929> (13. 10. 2018)

Writer, Stuff. 2018. *The biggest economies in Africa*. Businesstech. Dostupné na: <https://businesstech.co.za/news/finance/257337/the-biggest-economies-in-africa/> (27. 3. 2019)

China Africa Research Initiative. 2018. *Chinese loans to Africa*. Sais-cari. Dostupné na: <http://www.sais-cari.org/data-chinese-loans-and-aid-to-africa/> (15. 3. 2018)

China-embassy. 2004. *China-Nigeria Relations*. China-embassy. Dostupné na: <http://ng.china-embassy.org/eng/zngx/cne/t142490.htm> (13. 10. 2018)

China-embassy. 2011. *Foreign Policy of China in Africa-Speech by H.E. Mr. Deng Boqing*. China-embassy. Dostupné na: <http://ng.china-embassy.org/eng/xw/t812149.htm> (20. 10. 2018)

China Power Team. 2016. *Does China dominate global investment?* China Power. Dostupné na: <https://chinapower.csis.org/china-foreign-direct-investment/> (13. 10. 2018)

China statistical year book. 2016. *11-6 Value of Imports and Exports by Country (Region) of Origin/Destination, China Statistical Yearbook 2016*". Stats.gov.cn. Dostupné na: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsjsj/2016/html/1106EN.jpg> (13. 10. 2018)

Chinese Foreign Ministry. 2006. *Relations with Angola*. China.org. Dostupné na: <http://www.china.org.cn/english/features/wenjiabaoafrica/171413.htm> (13. 10. 018)

ČTK. 2015. *V Angole zemřelo při násilnostech přes tisíc lidí. Patřili ke křesťanské sektě*. Ekonom. Dostupné na: <https://ekonom.ihned.cz/c1-63932660-v-angole-zemrelo-pri-nasilnostech-pres-tisic-lidi-patrili-ke-krestanske-sekte> (20. 3. 2018)

Defenceweb. 2014. *China launches first Nigerian offshore patrol vessel*. DefenceWeb. Dostupné na: http://www.defenceweb.co.za/index.php?option=com_content&task=view&id=33409&Itemid=106 (13. 10. 2018)

Economist. 2011. *Trying to pull together*. Economist. Dostupné na: <http://www.economist.com/node/18586448>. (15. 3. 2018)

Export. 2017. *Angola - Healthcare*. Export. Dostupné na: <https://www.export.gov/article?id=Angola-Healthcare>. (15. 3. 2018)

Figueiredo, Paulo. 2018. *35 years of co-operation between China and Angola*. Macaomagazine.net. Dostupné na: <https://www.macaomagazine.net/china/35-years-co-operation-between-china-and-angola> (15. 3. 2018)

Fitzgerald, Liam. 2015. *The Impact of the Geopolitics of Energy: China and Angola*. E-ir. info . Dostupné na: <http://www.e-ir.info/2015/08/03/the-impact-of-the-geopolitics-of-energy-china-and-angola/> (17. 4. 2018)

Hylton, Zachary. 2018. *China in Angola: The Pros and Cons of China's Aid Structure*. Humphreyreview. Dostupné na: <http://humphreyreview.umn.edu/china-angola-pros-and-cons-chinas-aid-structure> (13. 3. 2018)

Ikeke, Nkem 2016. *Chinese president invites Buhari for state visit*. Naija. Dostupné na: <https://www.naija.ng/790242-buhari-gets-invitation-another-president-embark-foreign-trip.html#790242> (15. 3. 2018)

Jamil, Anderlini. 2007. *China Insists on 'Tied Aid' to Africa*. Financial Times. Dostupné na : <https://www.ft.com/content/908c24f2-2343-11dc-9e7e-000b5df10621> (15. 3. 2018)

Kuo, Lily. 2017. *After getting a \$40 billion pledge from China, Nigeria ordered Taiwan's unofficial embassy to move out*. QuartzAfrica. Dostupné na: <https://qz.com/africa/883767/after-a-visit-from-chinas-foreign-minister-nigeria-has-ordered-taiwans-unofficial-embassy-to-move-out-of-its-capital/> (15. 3. 2018)

Macauhub. 2018. *Lending from China to Angola exceeds US\$60 billion over 35 years*. Macauhub. Dostupné na: <https://macauhub.com.mo/2018/01/11/pt-emprestimos-da-china-a-angola-superam-60-mil-milhoes-de-dolares-em-35-anos/> (27. 7. 2018)

McDowell, A. Mark. 2012. *CHINA IN NIGERIA*. Military Operations Department. Dostupné na: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a570334.pdf> (22. 3. 2018)

Ministry of foreign Affairs of the People's Republic of China. 2018. *China and Angola*. Xinhuanet. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2018-01/14/c_136894605.htm (22. 3. 2018)

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. 2006. *China's Africa's Policy*. fmprc.gov. Dostupné na: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ (3. 4. 2019)

Obinna, Chioma. 2018. *Traditional Chinese medicine debuts in Nigeria*. Vanguard. Dostupné na: <https://www.vanguardngr.com/2018/07/traditional-chinese-medicine-debuts-nigeria/> (5. 3. 2018)

Olaide, Tosan. 2018. *Nigeria, China partner on establishment of digital education institute*. Financialwatch. Dostupné na: <https://www.financialwatchngr.com/2018/08/14/nigeria-china-partner-on-establishment-of-digital-education-institute/> (5. 3. 2018)

Oredola, Tayo. 2016. *China to deploy more Chinese teachers to Nigeria*. TheGuardian. Dostupné na: <https://guardian.ng/features/china-to-deploy-more-chinese-teachers-to-nigeria/> (6. 3. 2018)

PMnews. 2018. *Security: China, Nigeria to strengthen military cooperation*. PMnews. Dostupné na: <https://www.pmnewsnigeria.com/2018/08/01/security-china-nigeria-to-strengthen-military-cooperation/> (6. 3. 2018)

Punch. 2018. *Buhari arrives in China for Africa-China Summit*. Punch. Dostupné na: <https://punchng.com/photos-buhari-arrives-in-china-for-africa-china-summit/> (6. 3. 2018)

Ramani, Samuel. 2016. *China-Nigeria Relations: A Success Story for Beijing's Soft Power*. Thediomat. Dostupné na: <https://thediomat.com/2016/07/china-nigeria-relations-a-success-story-for-beiings-soft-power/> (25. 3. 2018)

Staff, Reuters. 2016. *Growing Chinese debt leaves Angola with little spare oil*. Reuters. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/angola-oil-finance/growing-chinese-debt-leaves-angola-with-little-spare-oil-idUSL5N16H3EV> (25. 4. 2018)

Toh Han Shih. 2013. *China to provide Africa with US\$1tr financing*. South China morning post. Dostupné na: <http://www.scmp.com/business/banking-finance/article/1358902/china-provide-africa-us1tr-financing> (15. 3. 2018)

The sun. 2018. *China-Nigeria trade hits \$12.3 billion in 2017*. The sun. Dostupné na: <http://sunnewsonline.com/china-nigeria-trade-hits-12-3-billion-in-2017/> (15. 3. 2018)

- Ubi N. Efem. 2018. *Addressing Nigeria's Trade Disparity With China*. Worldview. Dostupné na: <https://worldview.stratfor.com/article/addressing-nigerias-trade-disparity-china> (13. 10. 2018)
- WITS. 2018. *Angola Product Export US\$ Thousand - China 2007-2015*. wits.worldbank.org. Dostupné na: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/AGO/StartYear/2007/EndYear/2015/TradeFlow/Export/Indicator/XPRT-TRD-VL/Partner/CHN/Product/all-groups#> (8. 8. 2018)
- World Bank. 2015. *Gross domestic product 2015*. World Bank. Dostupné na: <http://databank.worldbank.org/databank/download/GDP.pdf> (7. 7. 2018)
- World integrated Trade Solution. 2018. Trade statistics by Country. WITS. Dostupné na: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2016/TradeFlow/EXPIMP/Partner/NGA/Product/all-groups> (27. 3. 2018)
- W4T. 2017. *Deset největších producentů ropy*. W4T. Dostupné na: <https://www.w4t.cz/deset-nejvetsich-producentu-ropy-63882/> (27. 3. 2019)
- Xinhua 2017. *China continues to support Nigeria's education with new classrooms*. Xinhuanet. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2017-09/30/c_136649515.htm (27.3.2018)
- Xinhua. 2017. *Chinese hospital ship Peace Ark in Angola to provide free medical services*. Xinhuanet. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2017-10/20/c_136693918.htm (27. 3. 2018)
- Xinhua. 2015. *First Chinese-funded private hospital opens in Angola's capital*. Xinhuanet. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2015-06/11/c_134318760.htm (14. 3. 2018)
- Yan, Sophia. 2015. *China is spending billions in Africa*. Money. cnn. Dostupné na: <http://money.cnn.com/2015/12/03/news/economy/china-investing-africa/index.html> (15. 3. 2018)
- Yan, Sun. 2014. *China's Aid to Africa: Monster or Messiah?*. Brookings. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/opinions/chinas-aid-to-africa-monster-or-messiah/> (15. 3. 2018)
- Yang, Fei. 2013. *People Should Rationally Understand the USD 20 Billion Assistance Loans to Africa*. News. Dostupné na: <http://news.cri.cn/gb/27824/2013/03/29/2165s4069180.htm> (25. 3. 2018)
- Yu-Shan Wu. 2018. *Highlights from FOCAC 2018*. Africachinarepoting. Dostupné na: <http://africachinarepoting.co.za/author/yu-shan-wu/> (13. 10. 2018)
- Zhao, Shelly. 2011. *The China-Angola Partnership: A Case Study of China's Oil Relations with African nations*. China-briefing. Dostupné na: <http://www.china-briefing.com/news/2011/05/25/the-china-angola-partnership-a-case-study-of-chinas-oil-relationships-with-african-nations.html> (14. 4. 2018)

LITERATURA

Agubamah, Edgar. 2014. „Bilateral relations: periscoping Nigeria and China relations”. *European Scientific Journal*, č. 10, s. 63–69.

Alao, Abiodun. 2011. *Nigeria and the BRICs: Diplomatic, Trade, Cultural and Military Relations*. Working paper 101, South African Institute of International Affairs. Dostupné na:
http://www.saiia.org.za/wp-content/uploads/2011/11/saia_sop_101_alao_20111129.pdf (28. 4. 2018)

Alves, Ana a Arkangelskaya, Alexandra, eds. 2013. *Russia and Angola: the re-birth of a strategic partnership?* Working paper 154, South African Institute of International Affairs. Dostupné na:
https://www.researchgate.net/publication/257761414_Russia_and_Angola_The_Rebirth_of_a_Strategic_Partnership (12. 2. 2019)

Anshan, Li. 2011. *Chinese Medical Cooperation in Africa*. Discussion Paper. Nordiska Afrikainstitutet. Dostupné na:
<https://nai.diva-portal.org/smash/get/diva2:399727/FULLTEXT02> (27. 4. 2018)

Aron, Raymond. 1967. *Peace and War. A Theory of International Relations*. New York: Doubleday.

Baldwin, David. 1979. „Power Analysis and World Politics: New Trends versus Old Tendencies”. *World Politics*, 31, č. 2, 163.

Baldwin, David. 2002. „Power and International Relations”. In: *The Handbook of International Relations*. Ed. Walter Carlsnaes a Thomas Risse et al. London: Sage, 177–191.

Blanchard, Jean-Marc a Lu, Fujia. 2012. „Thinking Hard About Soft Power: A Review and Critique of the Literature on China and Soft Power.” *Asian Perspective* č. 36, 565–589.

Bonnie S. Glaser a Melissa E. Murphy. 2009. *Soft Power with Chinese Characteristics. The Ongoing Debate*. Center for strategic and international studies. dostupné na:
https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/090310_chinesesoftpower__chap2.pdf (13. 3. 2018)

Campos, Indira a Vines, Alex. 2007. *Angola and China a pragmatic partnership*. Center for strategic and international studies. Dostupné na:
https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/080306_angolachina.pdf (13. 3. 2018)

Carr, Edward Hallett. 2001. *The Twenty Years' Crisis 1919 – 1939*. London: Macmillan.

Chen, Mo. 2012. „Energy ties and the China-Angola strategic partnership.” *The Newsletter*, č. 62, s. 29. Dostupné na:
https://iias.asia/sites/default/files/IIAS_NL62_29.pdf (27. 7. 2018)

Chen, Wenjie a Dollar, David, eds. 2016. „Why Is China Investing in Africa? Evidence from the Firm Level” *The World Bank Economic Review* 0, č. 0, 1-27. Dostupné ne: http://www.hwtang.com/uploads/3/0/7/2/3072318/wber_final.pdf (7. 7. 2018)

Condon, Madison. 2012. „China in Africa: What the Policy of Nonintervention Adds to the Western Development Dilemma.“ *China in Africa: Nonintervention & Development*, č. 27, 5-25. Dostupné na: <http://fletcher.tufts.edu/~media/Fletcher/Microsites/praxis/xxvii/2CondonChinaAfrica.pdf> (7. 7. 2018)

Chris, Alden. 2007. *Emerging countries as new ODA players in LDCs: The case of China and Africa*. Paris. Institut du Developpement Durable et des relations internationales IDDRI.

Corkin, Lucy. 2011. *China and Angola Strategic partnership or marriage of convenience?* Centro de Estudos e Investigação Científica. Dostupné na: <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2474784/China%252520and%252520Angola%252520%252520-%252520Strategic%252520partnership%252520or%252520marriage%252520of%252520convenience%25253F?sequence=1> (25. 5. 2018)

Eberling, G., George. 2017. *China's Bilateral Relations with Its Principal Oil Suppliers*. Lanham: Lexington Books.

Egbula, Margharet a Zheng Qi. 2011. „China and Nigeria: a powerful south-south alliance.” *West African Challenges*, č. 5, s. 3–19.

Erbenová, Monika. 2012. *Čínská a evropská rozvojová pomoc Africe – perspektiva trilaterální spolupráce*. Working paper 6, Faculty of International Relations. Dostupné na: http://vz.fmv.vse.cz/wp-content/uploads/07_Erbenova.pdf (14. 3. 2018)

Fish, Steve. 2007. *Projecting What We're Not: Sustaining the Cult of Whiteness and Forfeiting Cultural Power in Indonesia*. University of California, Berkeley: Institute of East Asian Studies.

Fürst, Rudolf a Michalek, Tomáš et al. 2011. *Vzestup Indie A Číny: Přichází asijské století?*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Gilpin, Robert. 1981. *War and change in world politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Global Witness. 2011. *China and Congo: Friends in Need*. Global Witness. Dostupné na: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjY_9eN6-3ZAhUMuRQKHXS8BucQFgguMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.globalwitness.org%2Fdocuments%2F13036%2Ffriends_in_need_en_lr.pdf&usg=AOvVaw21d6RLme3c29wnQTLWQeEp (15. 3. 2018)

- Hall, Todd. 2010. „An Unclear Attraction: A Critical Examination of Soft Power as an Analytical Category” *The Chinese Journal of International Politics* č. 2, s. 189–211.
- Hanauer, Larry a Lyle J. Morris. 2014. *Chinese Engagement in Africa: Drivers, Reactions, and Implications for U.S. Policy*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Hon, Tracy a Jansson, Johanna et. al. 2010. *Evaluating China's FOCAC commitments to Africa and mapping the way ahead*. Centre for Chinese Studies. Dostupné na: <http://www0.sun.ac.za/ccs/wp-content/uploads/2010/03/ENGLISH-Evaluating-Chinas-FOCAC-commitments-to-Africa-2010.pdf> (26. 6. 2018)
- Ian Taylor. 2004. „Sino-African interaction in the twenty-first century”. *Africa in international politics: External involvement on the continent*, 27, s. 83.
- Ibrahim G. Sheriff. 2014. *Reflections in China-Nigeria cultural relations*. China Cultural Center in Nigeria. Dostupné na: https://www.academia.edu/34032171/REFLECTIONS_IN_CHINA-NIGERIA_CULTURAL_RELATIONS (28. 4. 2018)
- Justine, Gerardy. 2011. *Africa Must Raise Quality of Trade with China: WEF*. France: Agence France Presse.
- Karlas, Jan. 2008. „Komparativní případová studie.” In: *Jak zkoumat politiku*. Ed. Petr Drulák a kol. Praha: Portál, 9–253.
- Keohane, Robert a Joseph S. Nye. 2001. *Power and Interdependence*. New York: Longman.
- Kiala, Carine. 2010. *China-Angola aid relations: strategic cooperation for development?* Repository. Dostupné na: [https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/17253/Kiala_China\(2010\).pdf?sequence=1](https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/17253/Kiala_China(2010).pdf?sequence=1) (14. 3. 2018)
- Krejčí, Oskar. 2013. *Měkká moc v 21. století*. Příspěvek přednesený na Ekonomická diplomacie – úloha, význam, problémy a jejich řešení. Praha 13. duben 2013. Dostupné na: http://www.vip-vs.sk/images/data/krejci_omekka_moc_v_21_stoleti.pdf (14. 3. 2018)
- Kurlantzick, Joshua. 2007. *Charm Offensive: How China's Soft Power is transforming the world*, New York: Yale University Press.
- Lahtinen, Anja. 2018. *China's Diplomacy and Economic Activities in Africa*. Helsinki: Palgrave Macmillan.
- Lambert Ch. Nwachukwu. 2017. „The political economy of Nigeria - China bilateral relations” *International Journal of Social Sciences and Humanities Reviews*, č. 7, s. 127–135.
- Lee, K. Lee. 2017. *The Specter of Global China*. Chicago: The University of Chicago Press.

Malaquias Assis. 2012. „China is Angola's new best friend - for now” In: *China and Angola A Marriage of Convenience*. Ed. Power Marcus a Alves Cristina. Nairobi: Pambazuka Press, 26–45.

McClory, Jonathan. 2011. „*The New persuaders II: A 2011 Global Ranking of Soft Power*.” Institute for Government. Dostupné na: https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/The%20New%20PersuadersII_0.pdf (13. 3. 2018)

Morgenthau, Hans. 1973. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. Boston: McGraw-Hill.

Mustonen, Jani 2010. *Case Study: Hard Power of Soft Power? Searching for China's Use of Soft Power in the Pursuit of the Economic Cooperation Framework Agreement with Taiwan*. Institute for Cultural Diplomacy. Dostupné na <http://www.culturaldiplomacy.org/pdf/case-studies/searching-for-chinas-use-of-soft-power-in-the-ecfa-with-taiwan.pdf> (13. 3. 2018)

Naidu, Sanusha. 2007. „China-African Relations in the 21st Century: A “Win-Win” Relationship.” In: *China in Africa*. Ed. Margaret C Lee, Henning Melber, Sanusha Naidu, Ian Taylor. Stockholm: Elanders Gotab AB, 41–46.

Navy, Nesiamia. 2013. *China -Nigeriaa security cooperation policies: challenges and prospects*. Cdsndu. Dostupné na:

http://www.cdsndu.org/userfiles/file/00001/00001-20141231084839/6_中国_与_尼日利亚的安全合作政策：挑战与前景-英.pdf (29. 4. 2018)

Nye, Joseph S. 1990. *Bound to lead: The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books.

Nye, Joseph S. 1990. „Soft Power” *Foreign Policy* č. 80, 153–171.

Nye, Joseph S. 2004. *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs.

Nye, Joseph S. 2011. *The Future of Power*. New York: Public Affairs.

Okoro, James a Inwe, Richard et al. 2011. „Diplomacy in China-Nigeria political economic relations”. In: *The Romanian journal of society and politics*. Richard Inwe. Bucharest. *Faculty of Political Science*. s. 89–120.

Osamu, Sayama. 2016. *China's Approach to Soft Power: Seeking a Balance between Nationalism, Legitimacy and International Influence*. Royal United Services Institute. Dostupné na:

https://rusi.org/sites/default/files/201603_op_chinas_soft_power.pdf (13. 3. 2018)

Panák, Břetislav. 2013. *Admirál Čeng Che. Může být historie použita jako soft power?* Ústav mezinárodních vztahů Praha. Dostupné na:

<http://www.iir.cz/article/admiral-ceng-che-muze-byt-historie-pouzita-jako-soft-power> (13. 3. 2018)

Power Marcus a Alves Cristina. 2012. „Introduction: China and Angola’s partnership” In: *China and Angola A Marriage of Convenience*. Ed. Power Marcus a Alves Cristina. Nairobi: Pambazuka Press, s. 1–10.

Power Marcus, Mohan Giles a Mullins May. 2012. *China’s Resource Diplomacy in Africa*. London: Palgrave Macmillan.

Ramo, Joshua Cooper. 2004. *The Beijing Consensus: Notes on the New Physics of Chinese Power*. Foreign Policy Centre. Dostupné na: https://www.files.ethz.ch/isn/23013/Beijing_Consensus.pdf (14. 3. 2018)

Richard Aidoo a Hess Steve. 2015. „Non-Interference 2.0: China’s Evolving Foreign Policy towards a Changing Africa” *Journal of Current Chinese Affairs*, č. 44, s. 107–139.

Rindap, Manko Rose. 2015. „An Assessment of Nigeria-China Economic Relations from 1999-2014” *International journal of Arts and Humanities*, č. 4, s. 18–30.

Rønning, Helge. 2013. „How Much Soft Power Does China Have in Africa?” In: *China’s Media and Soft Power in Africa*. Ed. Zhang Xiaoling, Wasserman Herman a Mano Winston. Hampshire: Palgrave Macmillan, 65–79.

Rønning, Helge. 2014. *How much ‘Soft Power’ does China have in Africa?* Chr. Michelsen Institute. Dostupné na: <https://www.cmi.no/file/2916-.pdf> (13. 3. 2018)

Sandrey, Ron, 2006. *The Trade and Economic Implications of the South African Restrictions Regime on Imports of Clothing from China*. Working Paper 16, Stellenbosch, Trade Law Center. Dostupné na: http://www.paulroos.co.za/wp-content/blogs.dir/12/files/2011/uploads/20061024_Sandrey_SouthAfrica-China_clothingquotas.pdf (15. 3. 2018)

Shogo Suzuki. 2011. *China soft power, insecurity studies, myopia and fantasy*. New York: Routledge.

Sun, Shao-Cheng. 2011. „The Approaches of China’s Soft Power Strategy” *Interdisciplinary Journal*, č. 61, s. 53–64.

Tajudeen, John A. 2017. „Nigeria-China Trade Relations: Implication on the Nigerian Domestic Economy.” *Research Journal of Finance and Accounting*, č. 4, s. 98–104.

Taylor, Ian. 2015. „Chinese interest in Nigeria's oil and the American context” *Canadian Journal of African Studies*, č. 48, s. 391–404.

Thecable. 2017. *Nigeria severs diplomatic relations with Taiwan, shuts its Abuja office*. Thecable. Dostupné na: <https://www.thecable.ng/nigeria-severs-diplomatic-relations-with-taiwan-shuts-its-abuja-office> (11. 2. 2019)

Thompson, Reagan. 2012. *Assessing the Chinese Influence in Ghana, Angola, and Zimbabwe: The Impact of Politics, Partners, and Petro*. Center for International Security and Cooperation. Dostupné na: https://fsi.stanford.edu/sites/default/files/CISAC_Thesis_Thompson.pdf (13. 4. 2018)

- Tom, Jack. I. Pamela. 2016. *The Evolving Geopolitical Relations of Nigeria and China: What is the impact of the Nigeria-China trade and direct investment on the Nigerian economy?*. Masters of Public and International Affairs, The University of Ottawa. Diplomová práce.
- Udeala, Samuel. 2010. „Nigeria-China Economic Relations Under the South-South Cooperation.” *African Journal of International Affairs*, č. 13, s. 61–84.
- Umejei, Emeka. 2015. „China’s Engagement with Nigeria: Opportunity or Opportunist?” *African east-asian affairs*, č. 3, s. 54-74.
- Usman M. Lantana. 2015. „Globalization of China and Nigeria’s Language Educational Policy: A Case Study.” *US-China Education Review*, 5 č. 7, s. 411–43.
- Vuving, Alexander. 2009. *How Soft Power Works*. Asia-Pacific Center for Security Studies. Dostupné na:
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1466220 (13. 3. 2018)
- Waisová, Šárka. 2005. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Weber, Max. 1978. *Economy and society*. Berkeley: University of California Press.
- Worm, Verner a LI, Xin. 2010. „Building China’s Soft Power for a Peaceful Rise.” *Journal of Chinese Political Science/Association of Chinese Political Studies*, č. 32, s. 69–89.
- Young, Nam Cho a Jong Ho Jeong. 2008. „China’s Soft Power.” *Asian Survey*, 48, s. 453–472.
- Záhořík, Jan. 2010. *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.